



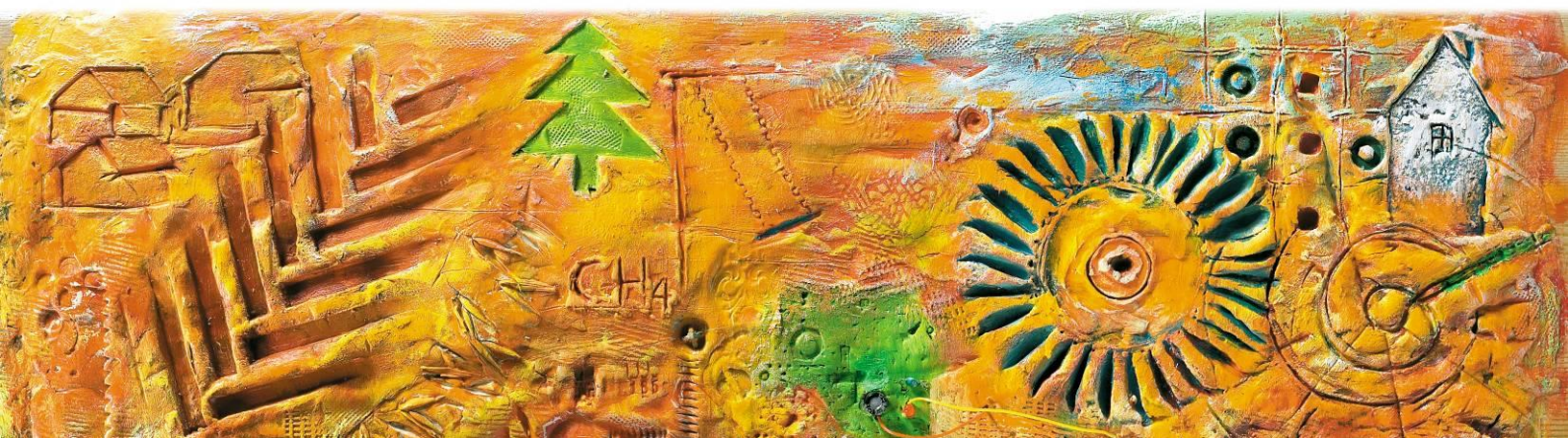
GRAN KOMMUNE



Budsjett og økonomiplan 2018 – 2021

(versjon 5, 20.12.2017)

Vedtatt av Gran kommunestyre 20.12.2017



INNLEDNING

Budsjett og økonomiplan 2018-2021 inneholder mål og resultatindikatorer for virksomhetsområdene, økonomiplan for 2018-2021 og årsbudsjett for 2018.

Virksomhetene har også angitt hva de antar vil være utviklingen for det kommende året. Dette er ikke måltall, da mange av disse produksjonsindikatorene påvirkes av faktorer som kommunen selv ikke har kontroll over. Det gir likevel et bilde av utviklingen på de enkelte fagområdene.

Gran kommune

Adresse Rådhusvegen 39, 2770 Jaren

Telefon 61 33 84 00

Telefaks 61 33 85 74

E-post postmottak@gran.kommune.no

Internett www.gran.kommune.no

BUDSJETT OG ØKONOMIPLAN

Innhold

Innledning.....	2
Budsjett og økonomiplan.....	3
1. Sentrale utviklingstrekk for Gran kommune	4
1.1. Befolkningsframskriving.....	4
1.2. Næringsutvikling.....	6
1.3. Nasjonal/kommunal infrastruktur	7
2. Økonomiske forutsetninger og hovedtrekk i økonomiplanen	8
2.1. Økonomisk status	8
2.2. Rådmannens overordnede prioriteringer.....	11
2.3. Forutsetninger i budsjettforslaget	12
2.4. Andre overordnede forhold som er viktige for utarbeidelsen av budsjettet	14
2.5. Budsjett og økonomiplan 2018 – 2021, drift.....	16
2.6. Budsjett og økonomiplan 2018 – 2021, investeringer.	23
3. Overordnede mål for kommunens virksomhet	31
3.1 Gran kommunes visjon og mål 2030	31
3.2 Hovedutfordringer for Gran kommune i fireårsperioden	32
3.3 Mål i kommuneplanens samfunnsdel	32
4.0 Mål og budsjett for virksomhetene	35
Rådmann og stab	35
Fellestjenester	39
Barnehage og skole	41
Familie og velferd.....	48
Helse og omsorg.....	55
Kultur og samfunn.....	61
Kultur og samfunn - VAR.....	70
Politiske organer	73
Overordnede inntekter og utgifter	75
Renter, avdrag, utbytte og fond	76
5. Vedlegg	78

1. SENTRALE UTVIKLINGSTREKK FOR GRAN KOMMUNE

1.1. BEFOLKNINGSFRAMSKRIVING

Ved inngangen til 2017 hadde Gran kommune 13 707 innbyggere. Folketallsframskrivingen er basert på SSB sine framskrivinger fra juni 2016. <http://www.ssb.no/folkfram>

Dette kapittelet er identisk med tilsvarende deler i økonomiplan 2017 – 2020 da det ikke er kommet nye tall fra SSB

År	2016	2017	2018	2019	2020	2030	2040
SUM	13 695	13 767	13 853	13 944	14 037	15 289	16 414

Hovedtrekkene i befolkningsutviklingen er en fortsatt vekst i befolkningen. Fram til 2040 beskriver SSB en vekst på 19,9 % til drøyt 16 400 innbyggere. Dette innebærer en vekst på ca 0,5-0,6 % per år. På den annen side oppnår ikke Gran kommune sitt mål i kommuneplanens samfunnsdel om 16 000 innbyggere innen 2030 og veksten fra 2015 til 2016 (0,1 %) er langt under det som er forutsatt i befolkningsframskrivingene.

Det er nedenfor laget tabeller for en befolkningsframskriving i 10 års perspektiv med en detaljert funksjonsinndeling. Dvs. at aldersinndelingen er relatert til aldersgruppene i offentlige tjenester. For eksempel barnehage, småskolen, mellomtrinnet og ungdomsskoletrinnet.

Når det gjelder kommunens tjenestebehov er det først og fremst alderskullene under 15 og over 67 som er de mest sentrale. Det er nesten ingen vekst og tildels en svak tilbakegang i aldersgruppene under 19 år i økonomiplanperioden. Vi får derimot en sterk vekst i aldersgruppen 67 til 79 år. Denne vil øke med rundt 135 personer. Aldersgruppene over 80 er derimot relativt stabile.

Framskrevet folkemengde 1. januar, etter region, kjønn, alder, tid og statistikkvariabel													
Hovedalternativet (MMMM)													
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Menn	0 år	64	66	68	70	72	73	73	74	75	75	75	
	1-5 år	343	343	346	356	368	378	386	394	402	405	408	
	6-12 år	587	603	606	581	573	571	566	559	564	572	586	
	13-15 år	260	251	240	263	286	286	272	272	272	267	255	
	16-19 år	342	342	344	333	323	331	343	355	366	369	359	
	20-44 år	1953	1933	1928	1935	1945	1965	2001	2015	2022	2050	2089	
	45-66 år	2186	2212	2228	2222	2226	2214	2208	2207	2207	2196	2190	
	67-79 år	794	818	852	897	923	964	982	1010	1029	1051	1066	
	80-89 år	233	236	230	233	237	236	250	263	278	299	331	
	90 år eller eldre	41	40	44	45	49	47	46	50	50	48	46	

		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Kvinner	0 år	60	62	65	67	68	69	70	70	71	71	71
	1-5 år	354	366	366	354	357	357	366	373	379	385	389
	6-12 år	541	525	528	553	567	566	567	555	571	573	569
	13-15 år	264	256	268	244	230	236	240	265	245	249	251
	16-19 år	365	353	322	343	335	326	331	305	311	309	328
	20-44 år	1946	1986	2007	2007	2029	2068	2083	2122	2146	2176	2198
	45-66 år	2061	2053	2081	2114	2142	2125	2117	2106	2104	2110	2103
	67-79 år	924	962	971	956	966	999	1011	1033	1028	1012	1027
	80-89 år	353	347	353	371	371	375	394	411	430	454	471
	90 år eller eldre	96	99	97	93	97	96	95	93	97	104	103

Barn 0 – 5 år øker med 14 % i økonomiplanperioden, mens skolebarn (6 – 15) endrer seg ikke vesentlig. Det vi ser nå er starten på «eldrebølgen». Aldersgruppen 45-66 øker også mye. Framskrivinger for tiårsperioden tilsier en økning i aldersgruppen 67-79 på rundt 375 personer. Det er verdt å merke seg at økningen er sterkere for menn enn for kvinner. Veksten blant de over 90 år er ikke den samme. Den er heller stabil i 10 års perioden, men i siste halvdel av tiårsperioden får vi også en vekst i aldersgruppen mellom 80 og 89 år tilsvarende 24 %.

Det er relativt store endringer i en aldersgruppe som ofte begynner å få større behov for offentlige tjenester. Selv om det blir flere eldre er det også slik at de som begynner å bli eldre i dag ofte har en bedre helse enn tidligere. De yngre eldre er samtidig også en stor ressurs for samfunnet i Gran som vil få mer tid til disposisjon.

1.2. NÆRINGSUTVIKLING

Gran kommune har et variert næringsliv med i underkant av 3000 registrerte selskaper. Gjennom god dialog med næringslivet ønsker kommunen å stimulere til vekst i eksisterende virksomheter, samtidig som det stimuleres for nyetableringer. Kommunen har 350 dekar næringsareal i Mohagen sør der det er betydelig potensial i utviklingen av Mohagen Næringsområde. Sentrumsprosjektene i Gran sentrum og Brandbu sentrum vil utvikle og styrke handels- og servicetilbudet i kommunen. En styrking av Gran sentrum som regionsenter for Hadeland vil gi positive ringvirkninger for hele regionen.

Etablererveiledning drives i et interkommunalt samarbeid med Lunner kommune. Et eget gründerrettet kurs er utarbeidet for å hjelpe etablerere i oppstartfasen. Etablererveilederen er samlokalisert med næringshagen Hadelandhagen AS som er blitt en vellykket møteplass for næringslivet.

Matrisen nedenfor viser oversikt over utviklingen av antall sysselsatte i Gran kommune:

2000	2009	2017
6522	6782	6539

Antall arbeidsplasser:

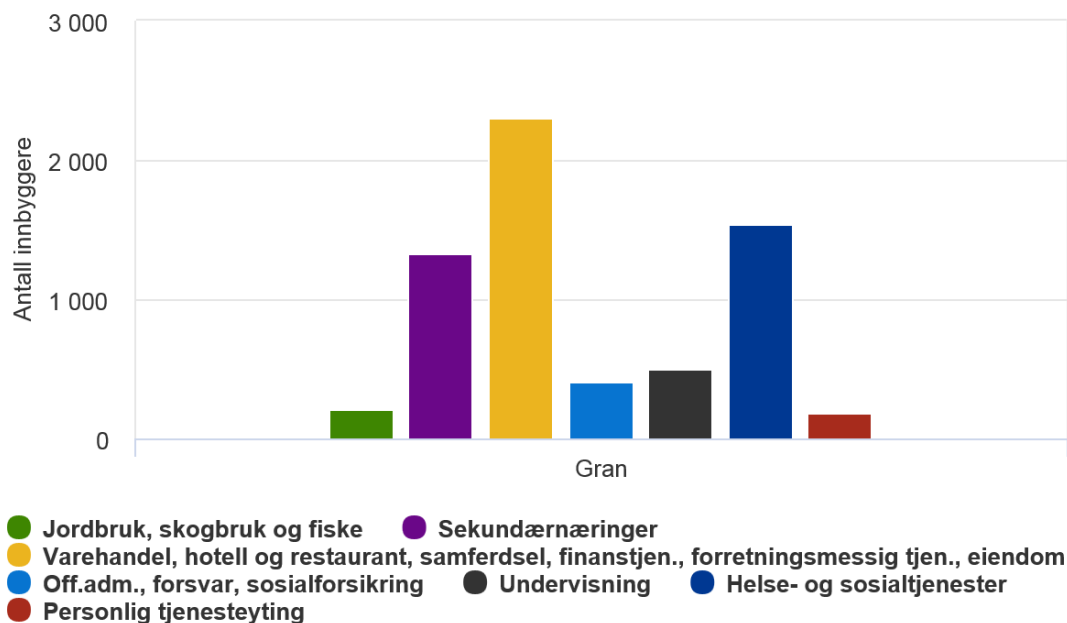
2000	2009	2017
5451	5939	5884

Dette viser at vi har en arbeidsplassdekning på ca. 90% i Gran kommune.

Pendling til Oslo er redusert med 288 personer fra 1048 i år 2000 til 760 i 2016.

Matrisen nedenfor viser fordeling av sysselsatte på ulike bransjer:

Hva innbyggerne arbeider med



Kilde: Registerbasert sysselsetting, Statistisk sentralbyrå

1.3. NASJONAL/KOMMUNAL INFRASTRUKTUR

Bredbånd

Akseptabel bredbåndsinfrastruktur er av stor betydning for befolkningen og kommunen som tjenesteleverandør. Sentrumsområdene og de konsentrerte boligområdene er godt dekket, men vi har mange områder som har spredt bosetting med dårlig bredbåndsdekning. Hadelandskommunene har i 2017 fått bevilget et betydelig beløp fra det statlige selskapet NKOM som vil muliggjøre en omfattende utbygging også i Gran kommune.

Riks og fylkesvei

Mesteparten av Riksveg 4-prosjektet på strekningen Jaren – Lunner grense ble ferdigstilt ved slutten av 2016, og tunnelen ble åpnet i juli 2017. Samtidig startet bompengeneinnkrevningen på kommunegrensa for den utbygde strekningen (etappe 1). I etappe 2 vil strekningen fra kommunegrensa til Roa, fra Jaren til Amundrud og strekningen fra almenningsdelet til nord for Lygna skisenter bli bygget ut. Det vil bli etablert et nytt bomsnitt nord for Lygna Skisenter.

Mye av fylkesvegnettet i kommunen er rehabilitert og asfaltert i 2017.

Oppland fylkeskommune har vedtatt at en skal utrede videre rehabilitering av eksisterende ferje mellom Horn og Bjonerøa.

Jernbane

Stor-Oslo Nord ble etablert i 2012 av kommunene Nittedal, Lunner, Gran og alle kommunene i Gjøvikregionen. Målet har vært å påvirke prosesser slik at Stortinget vedtar en NTP 2018-2029 med mest mulig midler til Gjøvikbanen og Rv 4.

Stor-Oslo Nord-prosjektet vil nå videreføres og ny prosjektleder vil bli engasjert. Det er oppnådd investeringer i jernbanemateriell og satsing på enkelte av stasjonene. Det er viktig å opprettholde arbeidet med å få prioritet til utvikling av Gjøvikbanen videre.

Kommunal infrastruktur

Gran kommune har store behov for rehabilitering og investeringer i eksisterende og ny infrastruktur, innenfor både veg, vann, avløp, og eiendomsmasse. Dette temaet vil bli nærmere omtalt under kapittel 4.

2. ØKONOMISKE FORUTSETNINGER OG HOVEDTREKK I ØKONOMIPLANEN

Dette kapittelet gir en oversikt over de viktigste beløpsmessige forutsetningene for rådmannens budsjettforslag, i form av økonomisk status, statsbudsjettet, samt andre overordnede inntekter og utgifter i budsjettet.

2.1. ØKONOMISK STATUS

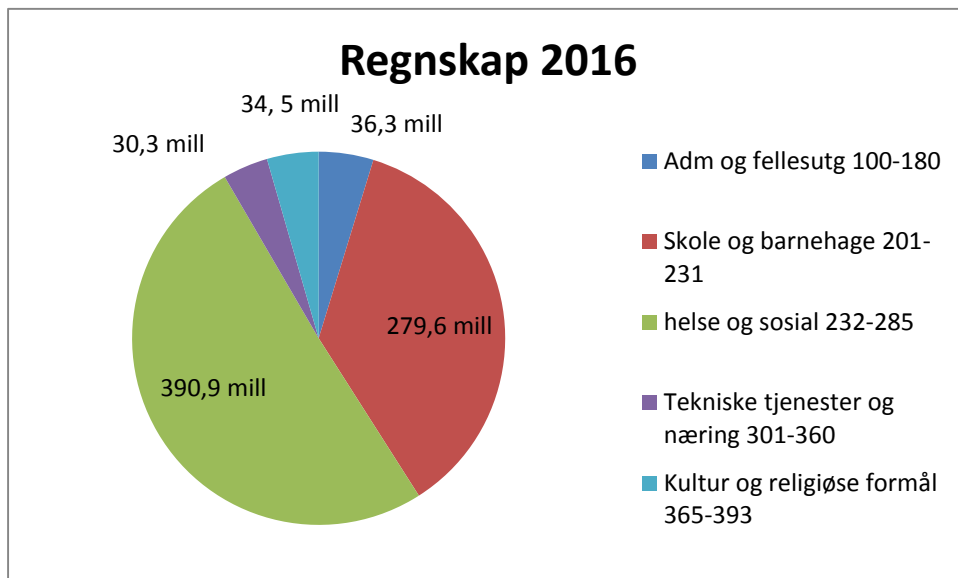
Gran kommune har over flere år hatt lave netto driftsresultater, og i liten grad greid å gjennomføre planlagte avsetninger til disposisjonsfond. Årsaken er bl a betydelig merforbruk i helse og omsorg sektoren over flere år, som skyldes både underbudsjettering og svak økonomisk styring. Investeringsstakten har vært stor de siste årene og medfører en betydelig økt gjeld som igjen belaster driftsbudsjettet med store rente- og avdragsutgifter. Dette bildet bekreftes i hovedsak også i rapporten til 2. tertial for 2017.

Fylkesmannen sier følgende om Gran kommunes økonomi og økonomistyring i sitt kommunebilde for 2017:

- Kommunen har hatt netto driftsresultat rundt null de siste årene. I 2016 var Gran den kommunen som hadde lavest netto driftsresultat i Oppland. I årsbudsjettet for 2017 og økonomiplanperioden 2018-2020 er også netto driftsresultat lave, fra 0,8 til 1,2 prosent av driftsinntektene. Så lave netto driftsresultat er ikke bærekraftig på sikt. Det gir et viktig signal om at driftsutgiftene er for høye i forhold til forventede inntekter. Det er behov for en viss tilpasning av utgiftsnivået framover. Kommunen planlegger å avvikle eiendomsskatten fra 2019. Dette vil også bidra til behov for en reduksjon av utgiftsnivået. Kommunen har et mål om netto driftsresultat på 1,75 prosent av driftsinntektene. Planlagt utvikling gir resultater langt under dette nivået.
- Kommunen har en grei størrelse på disposisjonsfondet, men det har blitt redusert år for år, og var ved utgangen av 2016 på 5 prosent av driftsinntektene. Det er planlagt en liten økning av disposisjonsfondet i økonomiplanperioden, opp til 7,5 prosent av driftsinntektene i 2020. Kommunen har en viss buffer mot uforutsette hendelser, uten at dette slår direkte ut i løpende drift.
- Kommunen har et moderat nivå på netto lånegjeld. Planlagte investeringer i økonomiplanperioden vil gi en kraftig økning i lånegjelda. Økningen i lånegjeld vil gi økte utgifter til renter og avdrag, som også må dekkes av de løpende inntektene. Dette gir ytterligere press på å få redusert de løpende utgiftene.
- Kommunen har en viss økonomisk handlefrihet. Kommunen har ikke vedtatt mål for de viktigste økonomiske nøkkeltallene, bortsett fra netto driftsresultat. Rådmannen har fokusert på utviklingen i nøkkeltall i sin årsberetning for 2016. Ved å diskutere hvor det er ønskelig at nøkkeltallene skal ligge, vil det være lettere å vurdere både driftsnivå og investeringer i et helhetlig perspektiv. Det kan også bidra til at politikere og administrasjon bygger sin virkelighetsoppfatning på de samme fakta og blir enige om ønsket økonomisk utvikling. For å sikre en god økonomisk utvikling framover er det behov for godt samarbeid mellom politikere og administrasjonen. God økonomistyring krever kompetanse og lederskap på alle nivåer i organisasjonen.

Rådmannen viser også til budsjettseminar med kommunestyret i juni, hvor behovene for en økonomisk omstilling ble grundig gjennomgått. Rådmannen ser fortsatt behovet for å redusere tjenestene med 20 - 30 mill kr som helt nødvendig. Dette for å kunne gjennomføre investeringsplaner og samtidig etablere en mer robust økonomi med større buffere til å takle renteøkninger, inntektssvikt ol.

I følge årsmelding for 2016 er ressursfordelingen mellom tjenesteområdene i Gran kommune slik:



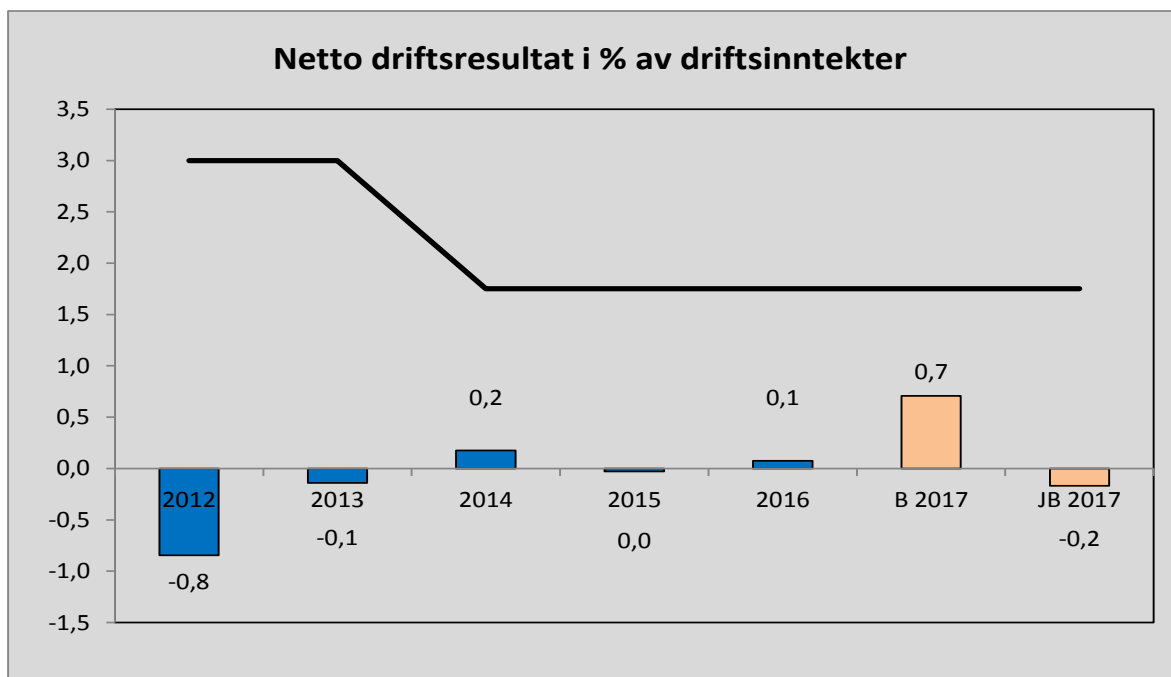
Denne fordelingen viser at skal en spare 20 – 30 mill kr de nærmeste 2 -3 årene så må hoveddelen av denne reduksjonen i tjenestetilbudet hentes inn fra oppvekstsektoren og helse og sosialsektoren.

Utvalgte KOSTRA-tall viser samme tendens som fylkesmannens kommunebilder og rådmannens beskrivelse av omstillingsbehov.

Netto driftsresultat

Gran kommune har hatt varierende netto driftsresultat de senere årene.

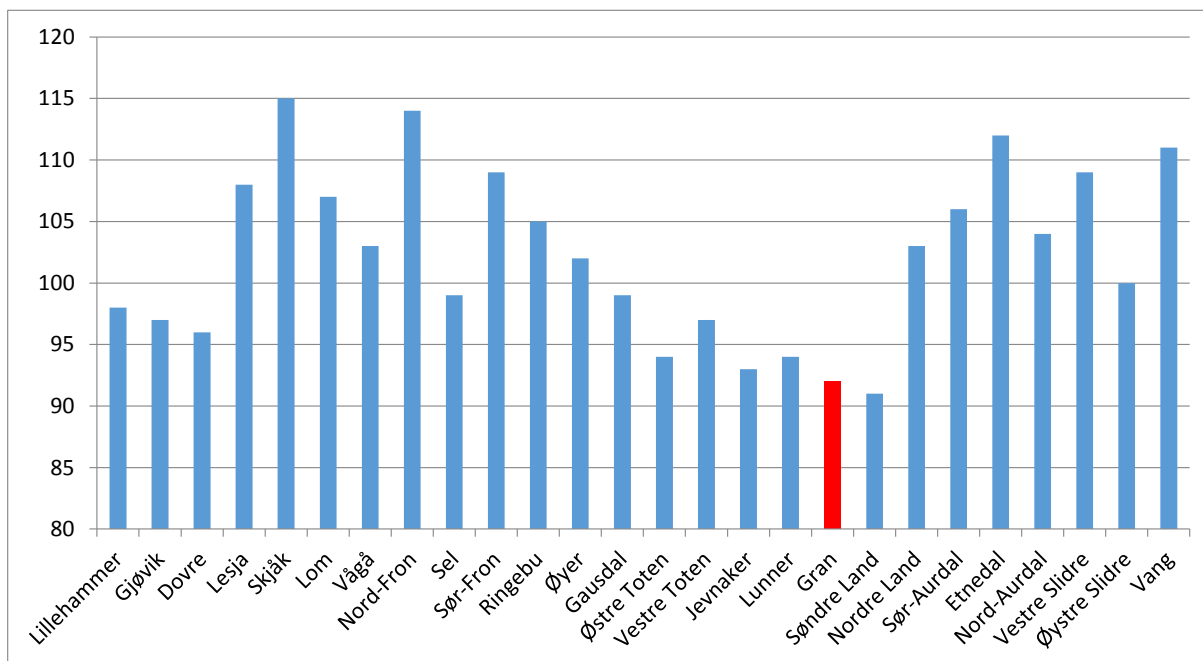
Finansielle nøkkeltall	Gran 2012	Gran 2013	Gran 2014	Gran 2015	Gran 2016	Gruppe 10 2016	Landet u/Oslo 2016
Netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter	-0,8	-0,1	0,2	0,0	0,2	3,3	4,1



Teknisk beregningsutvalg (TBU) har i 2014 anbefalt at kommunene bør ha minimum 1,75 % netto driftsresultat for å kunne takle svingninger i inntektsnivå og for å skaffe noe egenkapital til framtidige investeringer.

Nivå på frie inntekter

Gran kommune er en lavinntektskommune og får lave overføringer gjennom det statlige inntektssystemet for kommunene. Lave inntekter legger begrensninger på kommunens økonomiske handlingsrom i økonomiplanperioden. Hvis inntektssystemet hadde gitt Gran kommune inntekter tilsvarende gjennomsnittet av norske kommuner ville en hatt 40-50 mill kr mer til tjenesteytingen.



Figuren viser regjeringens beregning av korrigerte frie inntekter i % av landsgjennomsnitt.

2.2. RÅDMANNENS OVERORDNEDE PRIORITERINGER

Gran kommune har lave inntekter og det får følger for driftsnivået på tjenestene i kommunen. Samtidig skal vi gjøre store investeringer. Dette gjør det nødvendig å frigjøre midler fra driftsbudsjettet til å betale renter og avdrag på investeringene.

Driften i helse og omsorgstjenesten har over tid vist en underdekning i forhold til behovet i sektoren. Det er derfor behov for å styrke budsjettet for helse- og omsorgstjenestene.

Kommunen har mange tjenestesteder og en stor bygningsmasse. På grunn av lave bevilgninger til vedlikehold har vi opparbeidet et stort vedlikeholdsetterslep. Det er derfor behov for å øke ressursene til vedlikehold.

Rådmannen mener at det må frigjøres midler til å styrke utviklingsarbeidet for å gi grunnlag for ny vekst, og gi politisk handlingsrom. Skal man følge opp statlige signaler og forventinger fra befolkningen om digitalisering av tjenester er det nødvendig å frigjøre midler fra drift for å kunne gi muligheter for å styrke satsingen på digitalisering.

Rådmannen mener eiendomsskatten bør videreføres. Med lave frie inntekter kan ikke rådmannen anbefale at man svekker kommunens inntekter. Eiendomsskatten er et verktøy som kommunen ikke bør frata seg selv. Oppsummert er det etter rådmannens mening et behov for å frigjøre 20-30 millioner kroner i driftsbudsjettet gjennom reduksjon i tjenestenivået og økte gebyrer.

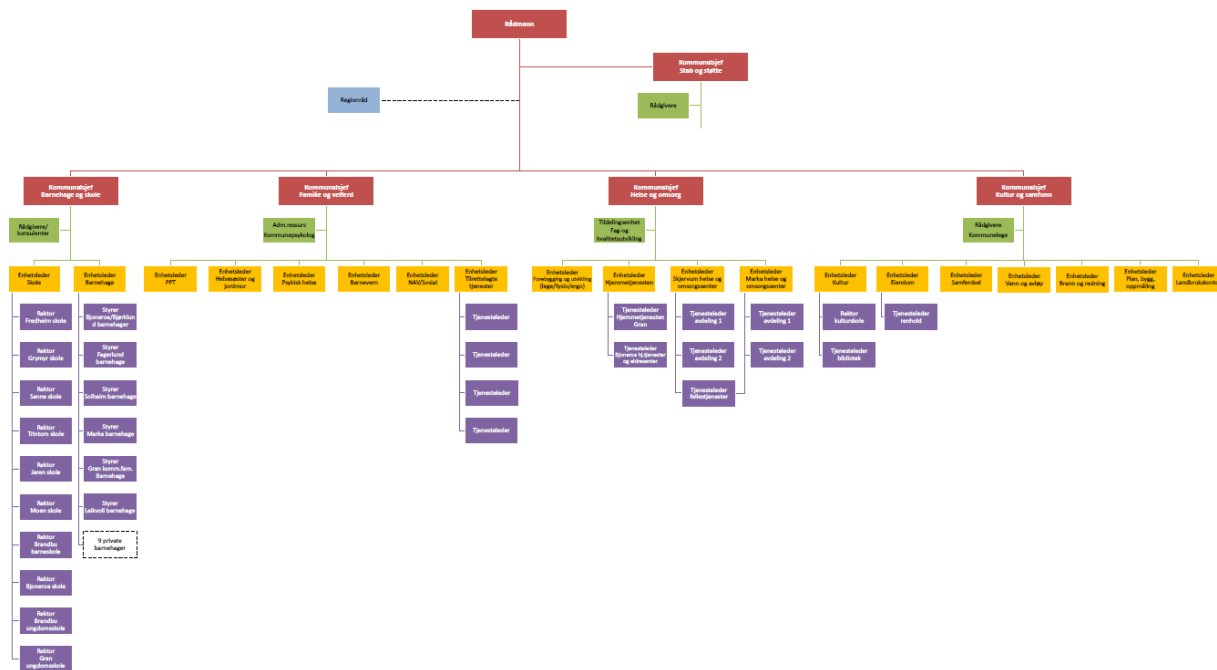
Sammenlignet med andre kommuner er kostnadsnivået på tjenestene i Gran samlet sett på et fornuftig kostnadsnivå. Utfordringene er først og fremst omfanget av tjenestene. Når vi er en lavinntektskommune må vi tilpasse omfanget og kvaliteten på tjenestene til inntektsnivået. Det er ikke bærekraftig for Gran kommune å fortsette å gi tjenester på det nivået man har i dag.

Gran kommune har et gjennomsnittlig sykefravær på rundt 7,2 % så langt i 2017, som er på nivå med resten av kommunene i Norge. Det er derfor ikke naturlig å forvente at en kan hente vesentlig økonomisk gevinster ved et lavere sykefravær. Administrative kostnader ligger i følge KOSTRA på et moderat nivå i forhold til sammenlignbare kommuner. Rådmannen mener derfor at det ikke er vesentlige gevinster å hente på dette området.

Da gjenstår man med å redusere utgifter til de enkelte tjenesteområdene. Rådmannen forstår at dette kan oppleves som vanskelige politiske valg.

Som et ledd i omstillingsprosjektet har rådmannen gjennomført en omorganisering av ledergruppa som innebærer at rådmannens ledergruppe reduseres fra 11 til 6 personer.

Overordnet org kart:



Rådmannen mener en med dette får en samlet stab som kan ha større fokus på utviklingsarbeid; og en mindre ledergruppe med kortere kommandolinjer, hvor kontrollspennet blir mer håndterbart. Antallet ledere med personal-, økonomi- og fagansvar skal reduseres. Ny organisering av ledelse kan gi gevinster, men vi må avvente gjennomføringen av omorganiseringen før vi realiserer dette.

Rådmannen oppfatter at kommunestyret har gitt et oppdrag om å framskaffe en robust økonomi. Kommunen har hatt økonomiske resultater der en i praksis balanserer på en knivsegg i forhold til sunn økonomi. Det er lite som skal til før man får underskudd på driftsbudsjettet. Det kan medføre at vi må gjennomføre ikke planlagte og radikale endringer på kort varsel for å dekke inn underskudd på driftsbudsjettet. Inntektssvikt eller kostnadsøkninger vil medføre at man raskt må gjøre store endringer i drift. Det er viktig å etablere en mindre sårbar økonomi. Da vil vi ha mulighet til å gjennomføre endringer i driften over tid, og iverksette prosesser der en kan involvere ansatte og brukere.

Rådmannens budsjettforslag inneholdt forslag om nedlegging av Fredheim og Sanne skoler, og flytting av ungdomstrinnet i Bjonerøa. Redusere antallet langtidsplasser på sykehjem. Kutte flere tiltak for kulturformidling til barn og eldre. Samtidig opprettholdes eiendomskatten på 2016 nivå. I tillegg kommer en rekke andre kutt og gebyrøkninger.

Det er nødvendig å gjøre vanskelige valg nå, for å få en robust økonomi. Dette er vanskelige politiske beslutninger.

2.3. FORUTSETNINGER I BUDSJETTFORSLAGET

Nedenfor redegjøres det for økonomiske forutsetninger og nøkkeltall som i hovedtrekk viser hvilken økonomisk status Gran kommune har per nå og hvordan disse nøkkeltallene vil utvikle seg hvis forslag til budsjett og økonomiplan for 2018-2021 gjennomføres.

Prioriteringer i statsbudsjettet av 12. oktober 2017.

Hovedprioriteringene i budsjettforslaget for Kommunal- og moderniseringsdepartementet:

- levende lokaldemokrati
- en enklere hverdag for folk flest
- et sterkere sosialt sikkerhetsnett

For å bidra til et levende lokaldemokrati og styrke det kommunale velferdstilbudet, legger regjeringens økonomiske opplegg for kommunesektoren til rette for at kommunene kan tilby flere og bedre tjenester.

Regjeringen foreslår en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2018 på om lag 4,6 mrd. kroner. Realveksten i frie inntekter anslås til knapt 3,8 mrd. kroner. Veksten er regnet fra anslått inntektsnivå for 2017 etter Stortingets behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2017. Veksten i frie inntekter foreslås fordelt med knapt 3,6 mrd. kroner til kommunene og 200 mill. kroner til fylkeskommunene. Regjeringen fortsetter arbeidet med å fornye, forenkle og forbedre offentlig sektor. Målet er en enklere hverdag for folk flest. Digitalisering av offentlige tjenester og arbeidsprosesser skal sørge for at ansatte i staten jobber enklere og mer effektivt, og at innbyggere og næringsliv får gode og enkle tjenester.

Av veksten i frie inntekter til kommunene begrunnes

- 300 mill. kroner med opptrappingsplanen på rusfeltet,
- 200 mill. kroner er begrunnet med tidlig innsats i barnehage og skole,
- 200 mill. kroner er begrunnet med forebyggende tiltak for barn, unge og familier for å ruste kommunene til barnevernsreformen.

Tilskudd til bygging av omsorgsboliger og sykehjemsplasser økes noe fra år til år. Ordningen er nå slik at det gis tilskudd pr. godkjent sykehjemsplass eller omsorgsbolig. I statsbudsjettet for 2018 er de foreslåtte maksimalsatsene for tilskudd henholdsvis 1,774 mill kr og 1,452 mill kr for å stimulere til økt utbygging av slike boformer. Staten varsler at ordningen gradvis vil bli lagt om, slik at det fra 2021 bare vil bli gitt tilskudd til etablering av nye plasser i kommunene.

Tilskudd til ressurskrevende tjenester er justert med økt «egenandel» i statsbudsjettet. Slik at innslagspunktet økes med kr 50 000 utover prisstigning. Dette utgjør en ekstrabelastning på 1,2 mill kr for Gran kommune. Basert på antall brukere som pr dags dato inngår i ordningen, har Gran kommune budsjettet med 35 mill kr for 2018. Slik det er lagt opp skal ordningen kompensere 80 % av de kostnadene en kommune har overfor en enkeltperson, når summen av tjenestetilbud overstiger terskelverdien.

2.4. ANDRE OVERORDNEDE FORHOLD SOM ER VIKTIGE FOR UTARBEIDELSEN AV BUDSJETTET

Pris og lønnsvekst

Statsbudsjettet legger opp til en lønnsvekst på 3,0 % og en prisvekst på 1,9 % i 2018. Dette gir en kommunal deflator på 2,6 %, der lønnsveksten anslås å utgjøre 2/3 av deflatoren.

I virksomhetenes rammer er det budsjettet med lønnsnivå pr. september 2017. Virksomhetene har fått tilført rammene helårsvirkning av lønnsoppgjørene for 2017. Forventet lønnsvekst for lønnsoppgjør i 2018 er budsjettet på en felleskonto, til fordeling når effekten av lønnsoppgjøret er kjent. Effekten av lønnsoppgjøret for 2018 er beregnet med 1,4 % (3,0 % -1,6 % overheng) av aktuelt lønnsgrunnlag. Det er til sammen avsatt 7 mill kr til fordeling til lønnsoppgjør.

Rådmannens budsjettforslag innebærer at virksomhetene bare får tilført halve effekten av lønnsoppgjøret for 2018 og ingen prisjustering av andre utgifter. Dette vil i praksis være et flatt kutt i alle virksomhetenes rammer, som kommer i tillegg til omstillingsforslagene.

De fleste kommunale gebyrer er forutsatt å øke med deflator på 2,6 %, med noen unntak. For øvrig vil avvikende prisjusteringer fremmes gjennom egne saker i tilknytning til budsjettbehandlingen.

Pensjon/premieavvik

Pensjon består av 3 størrelser; pensjonspremie, netto pensjonskostnad og premieavvik.

- Pensjonspremien (betalt premie) har betydning for likviditeten.
- Netto pensjonskostnaden (pensjonskostnad beregnet av aktuarer ut fra forutsetninger fastsatt av Finanstilsynet og KMD) skal utgiftsføres i regnskapet og har direkte betydning for driftsbudsjettet.
- Årets premieavvik (differanse mellom betalt premie og netto pensjonskostnad) skal fordeles (amortiseres) og utgiftsføres i påfølgende år. Høye premieavvik som medfører at det samlede premieavviket øker gjør at likviditeten svekkes.

Kommunal og moderniseringsdepartementet (KMD) fastsetter hvert år forutsetningene for beregning av pensjonskostnadene.

Netto pensjonskostnaden øker noe fra 2017 til 2018, dette sammen med økning i amortisert premieavvik (akkumulert) medfører økte driftsutgifter som er innarbeidet i budsjettet. I 2019 er det lagt inn en ytterligere økning i netto pensjonskostnader ut fra aktuarberegninger samt at premieavvik for 2018 er innarbeidet i det amortiserte premieavviket. Videre utover i perioden er økning i pensjonskostnad og premieavvik så usikkert at nivået i 2019 videreføres. Økningen skal i utgangspunktet dekkes av den beregnede lønnsveksten som bl.a. vil komme i Statsbudsjettet.

Utvikling i premieavvik	Regnskap 2012	Regnskap 2013	Regnskap 2014	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Prognose 2017	Prognose 2018
Inngående balanse	31 197	52 837	53 999	74 666	61 543	61 949	62 582
Amortisert premieavvik	-2 986	-5 449	-6 109	-10 003	-9 507	-10 922	-11 984
Inneværende års premie	24 626	6 611	26 776	-3 120	9 913	11 555	31 130
Utgående balanse	52 837	53 999	74 666	61 543	61 949	62 582	81 728

Selvkostberegninger

Fra 2017 er selvkostområdene vann og avløp skilt ut fra virksomhetsområdet Teknisk, og gitt et eget virksomhetsområde. Dette er gjort for lettere å se effekter av gebyrberegninger og politiske prioriteringer for VA sektoren.

Gran kommune beregner kommunale gebyrer i tråd med retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester (H-3/14, Kommunal og moderniseringsdepartementet, februar 2014). Selvkost innebærer at kommunens kostander med å frembringe tjenestene skal dekkes av gebyrene som brukerne av tjenesten betaler. Kommunen har ikke anledning til å tjene penger på tjenestene. En annen sentral begrensning i kommunens handlingsrom er at overskudd fra det enkelte år skal tilbakeføres til abonnentene eller brukerne i form av lavere gebyrer innen de neste fem årene.

Forurensningsloven setter et lovmessig krav om at tømning av slamavskillere (septiktanker) skal danne grunnlag for innbyggernes gebyrer. Gran kommune har vedtatt at selvkost skal danne grunnlag for innbyggernes gebyrberegning i vann- og avløps-tjenesten.

Når det gjelder tjenestene; plan- og byggesaksbehandling, oppmåling og matrikkelføring og feiing ble vedtak om 100 % kostnadsdekning av disse tjenestene gjort med virkning fra 2016. Bakgrunn for dette er at i år med høye gebyrinntekter vil disse bli avsatt til bundet fond til framtidig bruk i år med lavere gebyrinntekter.

Gebyrene justeres etter deflatoren i statsbudsjettet. Ved reduksjon av gebyr eller økning utover deflatoren fremmes egne saker til politisk behandling.

Det er pr 31.12.2016 avsatt følgende på bundne fond knyttet til selvkosttjenestene:

- 7,8 mill kr til avløp
- 2,7 mill kr til vann
- 2,8 mill kr til septikk
- 0,4 mill kr til kontrollgebyr
- 0,2 mill kr til feiing
- 0,1 mill kr til kart og oppmåling

Hadeland og Ringerike avfallsselskap (HRA)

Det er Hadeland og Ringerike avfallsselskap A/S som utfører renovasjonstjenesten for Gran kommune. Renovasjon reguleres i Lov om vern mot forurensning og om avfall (forurensningsloven) av 13. mars 1981, § 34. Innenfor avfallsområdet (renovasjon) er det et lovmessig krav om at selvkost skal danne grunnlag for innbyggernes brukerbetaling. Kommunene er pålagt å ha full kostnadsdekning. HRA A/S skiller ut monopoldelen fra det øvrige regnskapet og har et mellomværende med kommunene knyttet til akkumulert over-/underskudd i monopoldelen. Mellomværendet godskrives/belastes rente.

Nærmere om barnehageområdet - rammefinansiering

Barnehagesektoren ble rammefinansiert fra 1.1.2011. Fra samme dato overtok kommunene finansieringsansvar for de ikke-kommunale barnehagene. Endring av forskriften i 2015 som er gjeldende fra 2016, gjør at driftstilskuddet til private barnehager skal beregnes ut fra kommunens

regnskap to år tilbake i tid. I praksis betyr det at beregningsgrunnlaget for 2018 -tilskuddet er regnskapsåret 2016, med påslag for pris- og lønnsvekst (kommunal deflator i statsbudsjettet). Kapitaltilskuddet skal følge nasjonale satser og det gis ikke anledning til å beregne kapitaltilskuddet ut fra lokale satser.

Tilskuddene fordeles til de ikke-kommunale barnehagene i tråd med: Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager gjeldende fra januar 2016. Det skal gis tilskudd til ordinær drift i private barnehager som ikke dekkes av andre offentlige tilskudd og foreldrebetaling. Forskriften krever at det utarbeides satser for ordinære barnehager, familiebarnehager og åpne barnehager separat.

2.5. BUDSJETT OG ØKONOMIPLAN 2018 – 2021, DRIFT.

Budsjettskjema 1A

(tall i hele tusen kr.)	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Skatt på inntekt og formue	-330 694	-321 826	-339 497	-339 497	-339 497	-339 497
Ordinært rammetilskudd	-385 187	-404 365	-409 188	-410 831	-411 228	-410 934
Skatt på eiendom	-7 368	-5 900	-7 650	-7 650	-11 300	-11 300
Andre direkte eller indirekte skatter						
Andre generelle statstilskudd	-61 737	-59 958	-53 515	-43 436	-37 917	-33 510
Sum frie disponible inntekter	-784 986	-792 049	-809 850	-801 414	-799 942	-795 241
Renteinntekter og utbytte	-8 788	-8 475	-7 785	-7 708	-7 596	-7 448
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutg.	17 612	17 630	19 676	21 622	29 200	30 069
Avdrag på lån	41 545	45 064	46 796	51 484	55 981	58 851
Netto finansinntekter/-utgifter	50 369	54 219	58 687	65 398	77 585	81 472
Dekning av tidligere års regnskapsmessig merforbruk						
Til ubundne avsetninger	7 704	9 127	16 180	13 180	13 180	13 180
Til bundne avsetninger	213	150	150	150	150	150
Bruk av tidligere års regnskapsmessig mindreforbruk	-1 024	-	-	-	-	-
Bruk av ubundne avsetninger	-11 649	-936	-1 300	-3 300	-3 300	-3 300
Bruk av bundne avsetninger		-	-	-	-	-
Netto avsetninger	-4 756	8 341	15 030	10 030	10 030	10 030
Overført til investering	40	-	-	-	-	-
Til fordeling drift	-739 333	-729 489	-736 133	-725 986	-712 327	-703 739

Budsjettskjema 1B

(tall i hele tusen kr.)	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.0 Rådmann og stab	30 675	31 381	33 446	34 396	32 746	31 296
1.1 Fellestjenester	47 941	59 772	60 450	62 850	62 250	62 250
2.2 Barnehage og skole	229 172	229 978	233 377	230 419	230 096	230 054
3.0 Familie og velferd	160 029	149 652	153 977	145 391	139 896	136 618
4.0 Helse og omsorg	199 670	186 908	182 698	179 851	178 101	172 627
5.0 Kultur og samfunn	77 118	77 983	80 430	80 708	77 683	78 773
5.1 Kultur og samfunn VAR	-13 558	-14 170	-15 719	-15 719	-15 719	-15 719
6.0 Politiske organer	7 143	7 985	7 474	8 090	7 274	7 840
Balanse	-1 143	-	-	-	-	-

Overordnede inntekter

Overordnet formål er å gi kommunene forutsetninger for et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne. De frie inntektene kan disponeres etter kommunestyrets prioriteringer så lenge lovpålagte oppgaver gjennomføres på en forsvarlig måte.

For Gran kommune gir statsbudsjettet følgende utslag for de frie inntektene:

(tall i hele tusen kr.)	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Skatt på inntekt og formue	-330 694	-321 826	-339 497	-339 497	-339 497	-339 497
Ordinært rammetilskudd	-385 187	-404 365	-409 188	-410 831	-411 228	-410 934
Skatt på eiendom	-7 368	-5 900	-7 650	-7 650	-11 300	-11 300
Andre direkte eller indirekte skatter						
Andre generelle statstilskudd	-61 737	-59 958	-53 515	-43 436	-37 917	-33 510
Sum frie disponible inntekter	-784 986	-792 049	-809 850	-801 414	-799 942	-795 241

Skjønnsmidler ligger i rammetilskudd, med kr 3,1 mill kr for 2017 og 0,9 mill kr for 2018.

Skatt

Det kommunale skattøre for 2018 fastsettes i statsbudsjettet for 2018 til 11,80 %. Dette er uforandret fra 2017 og skal være tilpasset en målsetting om at skatteinntektene skal utgjøre 40 pst. av kommunenes samlede inntekter.

Rammetilskudd og ordinære skjønnsmidler

Inntektssystemet for kommunene fordeler rammetilskuddet mellom kommunene og omfordeler skatteinntekter. Inntektssystemet består av flere elementer, slik som kostnadsnøkklene i utgiftsutjevningen, de regionalpolitiske tilskuddene og de ulike skatteelementer. Dagens inntektssystem er sett i sammenheng med den pågående kommunereformen og legger vekt på følgende:

- Storbyene er viktige for utviklingen i den enkelte landsdel, og en stadig større del av befolkningen bor i byer. Regjeringen vil derfor føre en aktiv storbypolitikk, og en ny regionalpolitikk der storbyene og regionene omkring utvikler et samspill til det felles beste
- Kommuner med sterk vekst har særskilte utfordringer. Regjeringen vil derfor styrke økonomien i kommuner med store investeringsbehov som følge av sterk befolkningsvekst
- Noen av de regionalpolitiske ordningene er gjort mindre kommuneavhengig og mer avhengig av innbyggertall
- Innføring av strukturkriterium for å gradere basistilskudd

Kommunene søker hvert år fylkesmannen om ordinære skjønnsmidler. Midlene blir fordelt gjennom statsbudsjettet. Ordningen skal dekke opp for forhold som den enkelte kommune ikke har herredømme over selv, og som ikke dekkes tilstrekkelig gjennom gjeldende inntektssystemet for kommunene. Gran kommune har for 2018 fått tildelt 0,9 mill kr, en reduksjon på 2,2 mill kr fra 2017. Midlene er begrunnet i store utgifter til barnevern og spesialpedagogiske tiltak til barn i skolen. Det er forutsatt samme nivå på skjønnsmidler hele økonomiplanperioden.

Inntektsutjevning

Inntektsutjevningen skal utjevne forskjeller i skatteinntekter mellom kommunene. Inntektsutjevningen for kommunene omfatter inntekts- og formuesskatt fra personlige skatteyttere og naturressursskatt fra kraftforetak. Fra 2010 blir kommuner med skatteinntekter under landsgjennomsnittet kompensert for 60 prosent av differansen mellom egen skatteinntang og landsgjennomsnittet. Kommuner med skatteinntekter på under 90 prosent blir kompensert med 35 prosent av differansen mellom egne skatteinntekter og 90 prosent av landsgjennomsnittet. Finansieringen av tilleggskompensasjonen skjer

ved at hver kommune trekkes med et likt beløp per innbygger. Gran kommune ligger på ca. 80 % av landsgjennomsnittet i skatteinntekter.

Skatt på eiendom

Eiendomsskatten er budsjettert, for verker og bruk og for boligeiendommer i hele kommunen, til 7,6 mill kr. Skattesatsen er 0,2 % av takstverdi. For boliger gis det et bunnfradrag på kr 300 000 i 2018 pr. boenhet.

Andre generelle statstilskudd

Tilskudd til mottak av flyktninger (integreringsmidler) ligger i budsjettet med basis i mottak av 15 flyktninger pluss familiegjennforening pr år og etablert aktivitet i fra 2018. Dette er basert på IMDIs (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet) prognose fra august 2017, og gir en nedgang på 30 flyktninger. Dette vil utfordre kommunens økonomi og tjenesteapparat hvis nedgangen blir så stor. Virksomhetenes rammer er redusert tilsvarende, med omtrent 15 %.

Vertskommunetilskudd gis til kommuner som var vertskap for sentralinstitusjoner for psykisk utviklingshemmede da HVPU-reformen ble gjennomført. For Gran kommune var det beboere ved Hjeretebo og Stein som ble omfattet av ordningen. Tilskuddet gis med et beløp pr. bruker. Gran kommune har i mange år hatt et stabilt antall vertskommunebrukere. Dette er i ferd med å endre seg da flere av brukerne begynner å bli eldre. Tre brukere har falt fra i løpet av de siste årene, noe som medfører redusert tilskudd, da tilskuddet gis per bruker som i dag er totalt 10. Det er vanskelig å anslå hvor raskt antallet brukere vil reduseres, men kommunen må forberede helse og omsorgssektoren på fortsatt frafall og dermed redusert tilskudd.

Rente- og avdragskompensasjon for **skolebygg og sykehjem/omsorgsboliger** er budsjettert med beregnede tilskudd i henhold til prognose fra Husbanken i økonomiplanperioden.

Detaljert oversikt er vist i detaljtabellen for «overordnede inntekter og utgifter» i budsjettets kapittel 8.2

Finansinntekter og finansutgifter

(tall i hele tusen kr.)	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Renteinntekter og utbytte	-8 788	-8 475	-7 785	-7 708	-7 596	-7 448
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutg.	17 612	17 630	19 676	21 622	29 200	30 069
Avdrag på lån	41 545	45 064	46 796	51 484	55 981	58 851
Netto finansinntekter/-utgifter	50 369	54 219	58 687	65 398	77 585	81 472

Netto finansutgifter

Gran kommunes netto finansutgifter består i hovedsak av renteinntekter, renteutgifter, avdrag og utbytte fra Glitre Energi og Hadeland Kraft. I tillegg er det plassert 40 mill kr i finansielle omløpsmidler for å få en bedre avkastning enn på vanlige bankvilkår.

Avdrag er beregnet etter avdragstid på 30 år, med ½ års effekt i året lånet tas opp.

Detaljert oversikt er vist i detaljtabellen for «Renter, avdrag, utbytte og fond» jfr kapittel 8.3 i budsjettdokumentet.

Renteutvikling

Kommunalbanken har de to siste årene utgitt et dokument som skal hjelpe kommunesektoren i å vurdere en realistisk budsjettrente i kommende økonomiplanperiode.

Gran kommune har vurdert flere kilder og kommet fram til følgende forslag til budsjettrente.

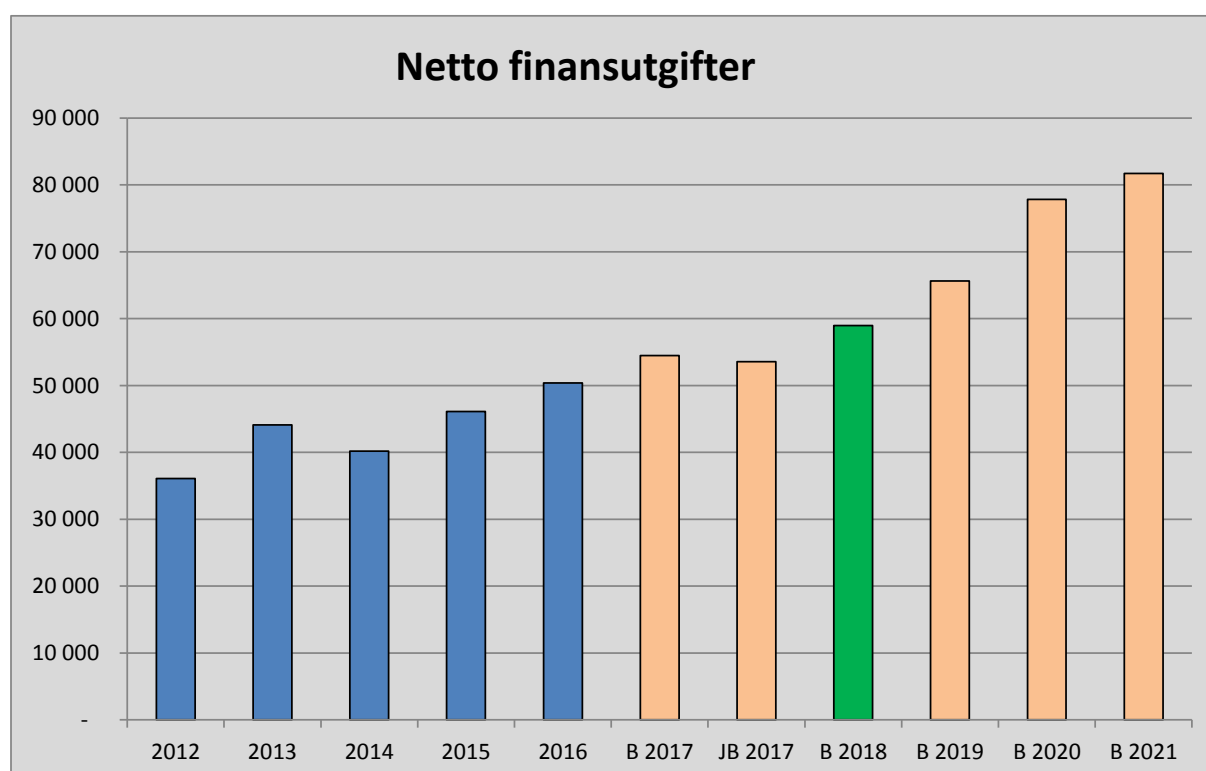
Budsjettrenten er basert på anslagene under og gjeldende fastrenter i eksisterende låneportefølje:

Budsjettår	Norges Bank Nibor	SSB Nibor	FORSLAG BUDSJETTRENTE (Ingen fasit)
2018	0,85	0,8	2,00
2019	1,05	0,8	2,00
2020	1,55	1,20	2,50
2021			2,50

I tabellen over er det oppgitt renteprognoser fra henholdsvis Norges Bank og Statistisk Sentralbyrå. Begge prognosene forutsetter ett marginpåslag på 0,6%.

Rådmannen har valgt å beregne renteeffekten ut fra gjeldende låneportefølje, hvor en del av lånene har fast rente, derfor blir gjennomsnittrenten noe høyere enn Norges Banks anslag.

De siste årene har kommunen hatt en stadig økende økonomisk belastning av netto finansutgifter i regnskapet. Denne utviklingen presser både økonomisk balanse og tjenestenivå. Forslaget til budsjett og økonomiplan 2018-2021 viser at denne utviklingen vil fortsette, noe det totale driftsbudsjettet ikke har rom for uten betydelige innsparinger.



Fondsavsetninger

(tall i hele tusen kr.)	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dekning av tidligere års regnskapsmessig merforbruk						
Til ubundne avsetninger	7 704	9 127	16 180	13 180	13 180	13 180
Til bundne avsetninger	213	150	150	150	150	150
Bruk av tidligere års regnskapsmessig mindreforbruk	-1 024	-	-	-	-	-
Bruk av ubundne avsetninger	-11 649	-936	-1 300	-3 300	-3 300	-3 300
Bruk av bundne avsetninger		-	-	-	-	-
Netto avsetninger	-4 756	8 341	15 030	10 030	10 030	10 030

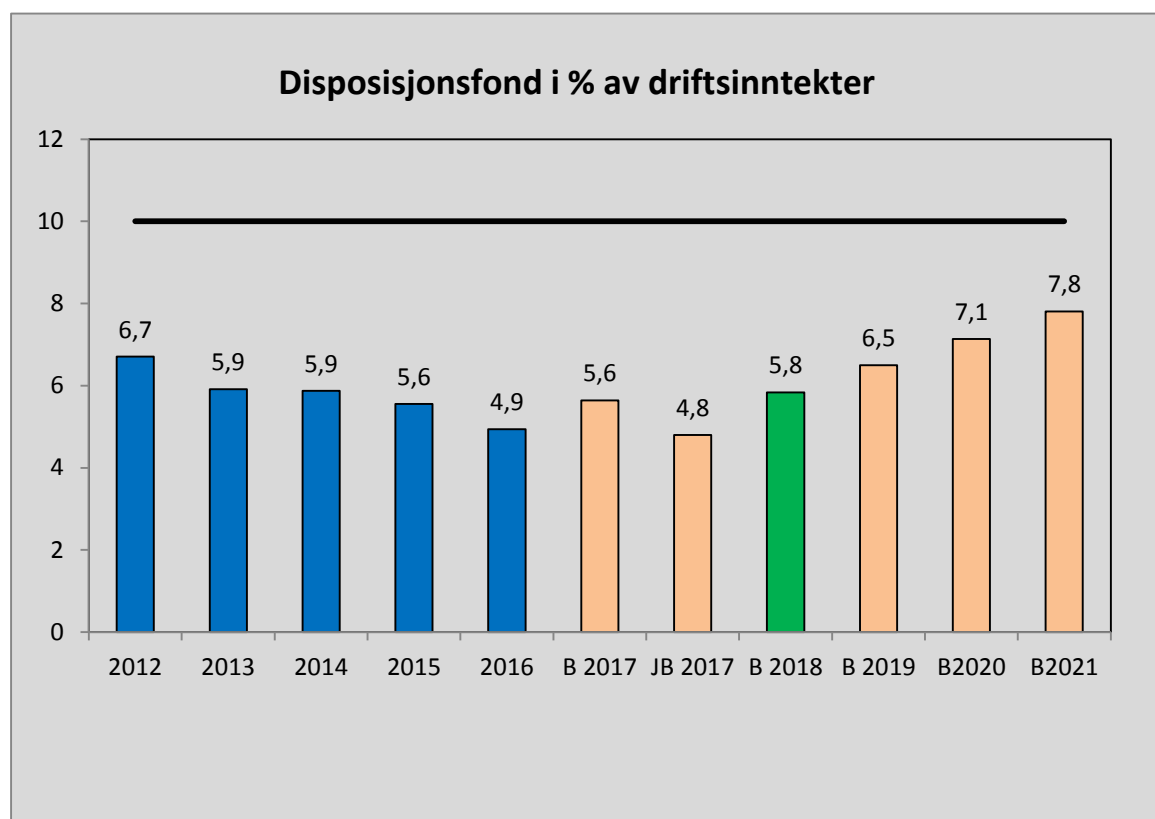
Disposisjonsfond

Budsjettforslaget legger til grunn at kommunen må styrke disposisjonsfondet med 16 millioner i 2018 og 56 millioner totalt i økonomiplanperioden. Dette viser økt avsetning i planperioden i forhold til 2017-nivået. Det er 0,3 mill kr til avsetning til Randsfjordens reguleringsfond pr år i planperioden.

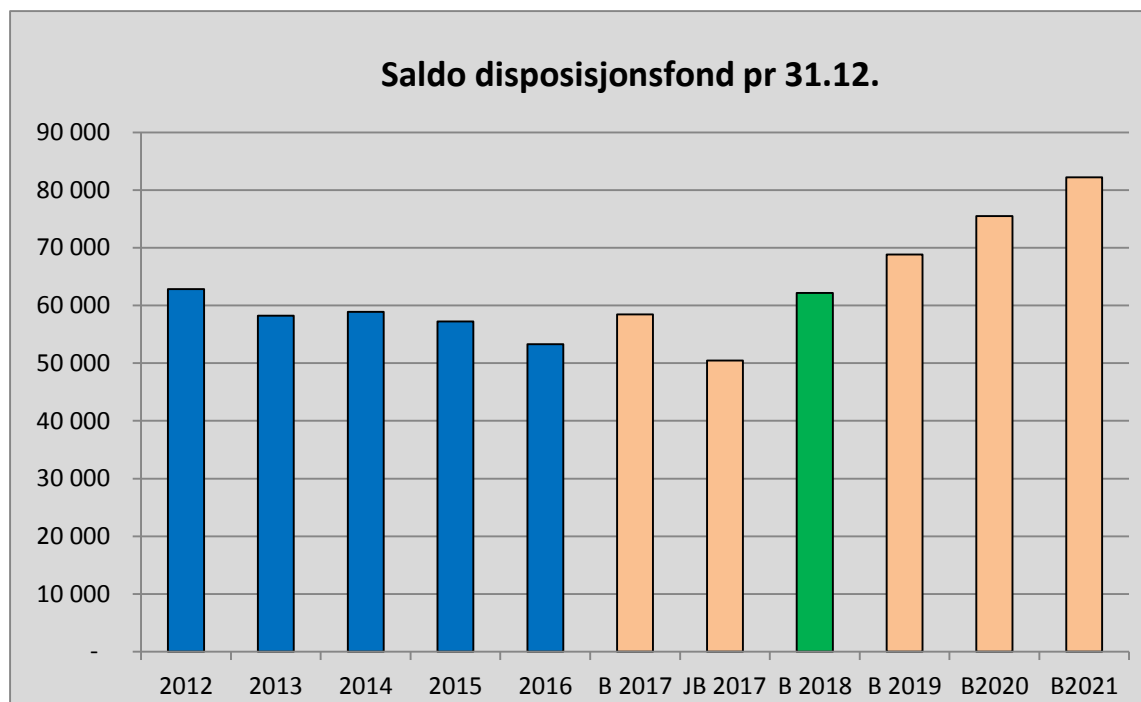
En har valgt å benytte fondsmidler for å styrke digitaliseringsarbeidet i økonomiplanperioden, dette er gjort med 1 mill kr første året og 3 mill kr andre år i perioden. Resterende 0,3 mill kr er bruk av Randsfjordens reguleringsfond til næringsformål.

Gran kommune har de senere årene hatt disposisjonsfond på mellom 5 og 7 % av kommunens inntektsnivå. Dette er noe lavere enn fylkesmannens anbefaling om minimum 10 % for å kunne takle svingninger i inntektsnivået. Disposisjonsfond er driftsmidler som er til disposisjon for kommunestyret.

Forslaget til økonomiplan 2018-2021 viser en økning i avsetning til disposisjonsfond. Dette vil bringe kommunen opp mot fylkesmannens anbefalte nivå på disposisjonsfond.



Figuren nedenfor viser utviklingen i disposisjonsfond i kroner i økonomiplanperioden:



Andre fond

Det planlegges avsetning av renter på bundne fond (for eksempel selvkostfond) med 0,15 mill kr pr år i perioden.

Bundne fond er ubrukte øremerkede midler (midler gitt av eksterne parter) som kun kan benyttes til å finansiere bestemte formål. Ubundne investeringsfond er investeringsmidler som er til kommunestyrets disposisjon. Bundne investeringsfond er ubrukte øremerkede investeringsmidler (gitt av eksterne parter) som kun kan finansiere bestemte formål.

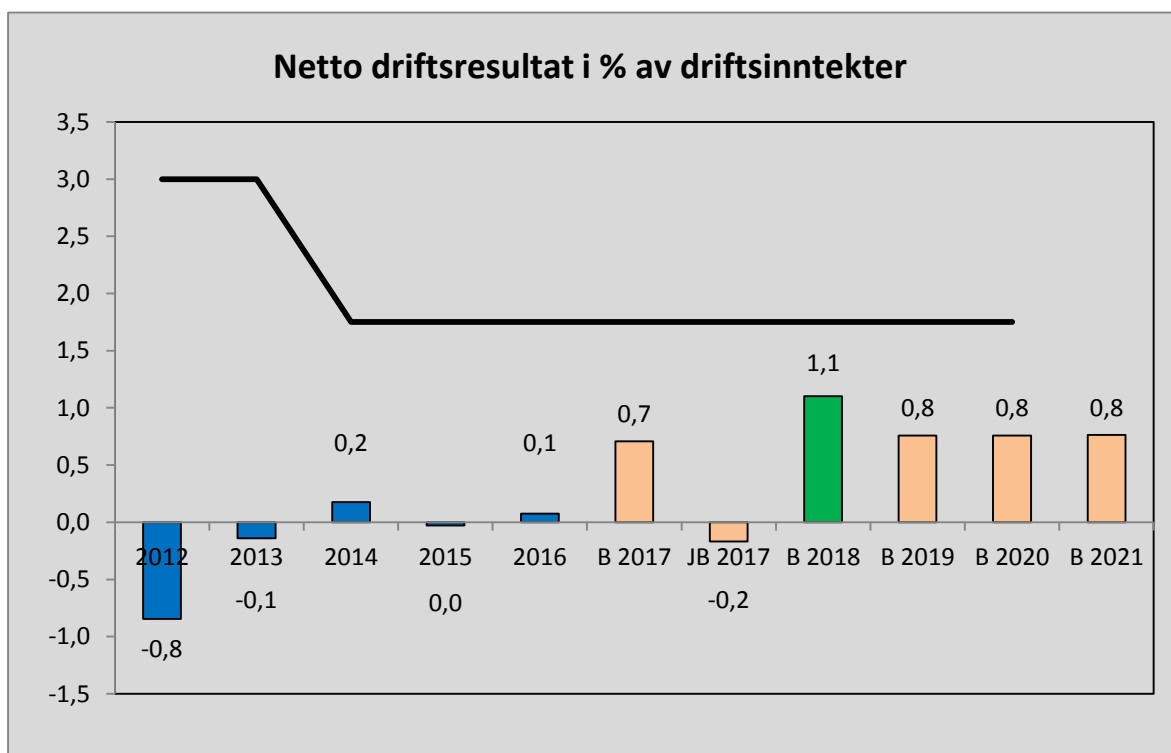
Alle tall i hele 1000 kr	Regnskap 2016	Til disposisjon pr. september 2017
Bundne driftsfond		
Næringsfond	4 530	4 530
Vannavgifter	2 729	2 729
Avløp avgifter	7 850	7 850
Septikk avgifter	2 854	2 854
Andre bundne driftsfond	11 385	11 262
Sum bundne driftsfond	29 348	29 225
Ubundne investeringsfond		
Investeringsfond	1 614	2 452
Kraftfond	29 627	29 627
Andre ubundne investeringsfond	838	0
Sum ubundne investeringsfond	32 079	32 079
Bundne investeringsfond		
Sum bundne investeringsfond	7 735	1 905

Diverse mindre gavefond, avsatte tilskuddsmidler m.m. er ikke med i oversikten.

Totalt sett har Gran kommune en forholdsvis brukbar fondsbeholdning. Det er viktig at dette økte nivået som økonomiplanen legger opp til opprettholdes i framtida for å ha en tilfredsstillende likviditet og styrke til å takle svingninger i inntektsnivået og uforutsette utgifter.

Netto driftsresultat i planperioden

Forslaget til økonomiplan for 2018-2021 viser at netto driftsresultat vil fortsette å være svakere enn anbefalt planperioden sett under ett. Fra 2019 er netto driftsresultatet klart under anbefalt nivå, hvis ikke kommunen gjør ytterligere endringer i form av lavere investeringstakt eller reduserte driftsutgifter på bakgrunn av et redusert tjenestenivå. Alternativt må inntektene økes i form av gebyrer og eiendomsskatt.



2.6. BUDSJETT OG ØKONOMIPLAN 2018 – 2021, INVESTERINGER.

Budsjettskjema 2A

(tall i hele tusen kr.)	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Investeringer i anleggsmidler	188 292	134 725	242 325	325 078	192 350	95 400
Utlån og forskutteringer (Startlån)	15 044	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Kjøp av aksjer og andeler	4 640	3 000	3 200	3 200	3 200	3 200
Avdrag på lån (Startlån)	6 206	3 786	3 992	4 325	4 658	4 992
Dekning av tidligere år udekket						
Avsetninger		-	-	-	-	-
Årets finansierungsbehov	214 182	151 511	259 517	342 603	210 208	113 592
Finansiert slik;						
Bruk av lånemidler	-142 880	-124 350	-159 898	-177 334	-112 503	-83 149
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-		-2 000		-700	
Tilskudd til investeringer	-29 630	-600	-55 402	-104 518	-56 287	-10 331
Kompensasjon for merverdiavgift	-32 873	-19 775	-35 025	-53 116	-32 860	-11 920
Mottatte avdr.på utlån	-4 022	-3 786	-3 992	-4 325	-4 658	-4 992
Andre inntekter	-1 757	-	-			
Sum ekstern finansiering	-211 162	-148 511	-256 317	-339 293	-207 008	-110 392
Overført fra driftsbudsjettet	-166			-	-	-
Bruk av avsetninger	-2 854	-3 000	-3 200	-3 310	-3 200	-3 200
Sum finansiering	-214 182	-151 511	-259 517	-342 603	-210 208	-113 592
Udekket/udisponert	-	-	-	-	-	-

Budsjettskjema 2B

	Budsjett	Økonomiplan		
	2018	2019	2020	2021
Nytt sykehjem og omsorgsboliger Sagatangen	115 950	231 900	115 950	
Nytt sykehjem og omsorgsboliger Sagatangen overført fra 2017, jf K-sak 74/17	28 200			
Marka helse- og omsorgssenter	800	1 000	9 000	9 000
Boligplan - Anskaffelse leiligheter	3 500		3 500	
Boligplan - Utleieboliger rusomsorg			2 000	15 000
Boligplan - Heldøgns bemannet bolig Brandbu				
Boligplan - Heldøgns bemannet bolig Gran				
Boligplan - Brandbu (Skogskoleområdet) og Gran			2 000	5 000
Boligplan - sterkskjernet bolig				5 000
Boligplan - heldøgns bemannet bolig Brandbu				2 000
Oppgradering og påkostning kommunale bygg	10 000	10 000	15 000	15 000
Lukking av brannavvik kommunale bygg og kirker	6 000	6 000	6 000	
Universell utforming kommunale bygg	2 000	2 000	2 000	2 000
Kjøp, utvikling og salg av boligtomter				
Vegstasjon	25 000			
Veger - asfaltering	2 250		2 500	
Oppgradering veger	1 000	1 000	1 200	1 200
Trafikksikring	1 125	1 125	1 500	1 500
Gang-/sykkelveg Dalesveg			450	
Gran sentrum - park og beplantning		1 070		
Gran sentrum - gang-/sykkelveg		2 658		
Brandbu sentrum - sentrumsutvikling		2 025		
Brandbu sentrum - flomsikring	3 000	6 000		
Egenandel flomsikring Brandbu	2 000	19 000		
Flomsikring Hovsbekken	5 000			
Gran sentrum Torg		3 200		
Brandbu - tilrettelegge/videreutvikle uteområder	1 800			
Ikt sentralt	1 200	1 200	1 200	1 200
Kirkelig fellesråd	600	2 000	1 900	1 200
Utskifting av maskiner/biler Samferdsel	1 500	1 500	1 500	1 500
Utskifting av maskiner/biler Samferdsel overført fra 2017, jf K-sak 74/17	1 200			
Biler brann og redning		900	500	3 300
Biler brann og redning overført fra 2017, overført fra 2017, jf K-sak 74/17	1 800			
Hovedplan V/A - Sonevannmålere/lekasjekontroll				
Reinvesteringer VA-ledningsnett	8 000	8 000	8 000	8 000
V/A Etablering av krisevannforsyning overført fra 2017, jf K-sak 74/17	2 136			
Hovedplan V/A - Plassbakken - Teslo	5 000	5 000		
Biler VA			650	
Hovedplan V/A Lynnebakka		500	4 500	11 000
Hovedplan V/A - Fredheim	500	11 500		
Hovedplan V/A - Fredheim overført fra 2017, jf K-sak 74/17	3 264			
Hovedplan V/A Tryggheim - Myrvang		500	4 000	3 500
Hovedplan V/A Søndre Ål - Tryggheim		1 000	8 000	9 000
V (A) Julibakka	2 500			
Nødstrømsaggregat	2 000	1 000	1 000	1 000
VA Brandbu sentrum	5 000	5 000		
	242 325	325 078	192 350	95 400

Investeringsoversikt med finansiering

INVESTERINGSOVERSIKT 2018	Investering i anleggs- midler	Tilskudd og anleggs- bidrag	Moms- komp- ensasjon	Salg av anleggs- midler	Bruk av disposi- sjonsfond
Nytt sykehjem og omsorgsboliger Sagatangen	115 950				
Nytt sykehjem og omsorgsboliger Sagatangen overført fra 2017, jf K-sak 74/17	28 200				
Marka helse- og omsorgssenter	800				
Boligplan - Anskaffelse leiligheter	3 500				
Oppgradering og påkostning kommunale bygg	10 000				
Lukking av brannavvik komm. bygg og kirker	6 000				
Universell utforming kommunale bygg	2 000				
Vegstasjon	25 000				
Veger - asfaltering	2 250				
Oppgradering veger	1 000				
Trafikksikring	1 125				
Brandbu sentrum - flomsikring	3 000				
Egenandel flomsikring Brandbu	2 000				
Flomsikring Hovsbekken	5 000				
Brandbu - tilrettelegge/videreutvikle uteområder	1 800				
Ikt sentralt	1 200				
Kirkelig fellesråd	600				
Utskifting av maskiner/biler vei	1 500				
Utskifting av maskiner/biler Samferdsel overført fra 2017, jf K-sak 74/17	1 200				
Biler brann og redning overført fra 2017 overført fra 2017, jf K-sak 74/17	1 800				
Reinvesteringer VA-ledningsnett	8 000				
V/A Etablering av krisevannforsyning overført fra 2017, jf K-sak 74/17	2 136				
Hovedplan V/A - Plassbakken - Teslo	5 000				
Hovedplan V/A - Fredheim	500				
Hovedplan V/A - Fredheim overført fra 2017, jf K-sak 74/17	3 264				
V (A) Julibakka	2 500				
Nødstrømsaggregat	2 000				
VA Brandbu sentrum	5 000				
Sum investering	242 325				
Årets finansieringsbehov	242 325				
Lånbehov (eks. Startlån)	149 898				
Tilskudd og anleggsbidrag		55 402			
Momskompensasjon			35 025		
Inntekter salg av anleggsmidler				2 000	
Bruk av disposisjonsfond					0

Kommentarer til noen investeringsformål

Ut fra samfunnsdelen i kommuneplanen og vedtatte målsettinger har Gran kommune et omfattende investeringsbehov i kommende 10-års periode. Se vedlegg der kjente investeringsbehov med finansiering er vist i en 10-års periode.

Gran kommune har følgende type investeringer under gjennomføring eller planlegging:

- Bygninger
- Infrastruktur
- Driftsutstyr (biler, maskiner m.m.)
- Eiendomsutvikling

Det planlegges investert i anleggsmidler for over 855 mill kr i økonomiplanperioden, hvorav 492 mill kr er lånefinansiering. Utover dette finansieres anleggsmidlene med tilskudd, momskompensasjon og salg av anleggsmidler (se budsjettskjema 2A). I tillegg forutsettes det at utlån gjennom Husbankens Startlånsordning fortsatt er stabil, slik at det nås et nivå på 10 mill kr årlig i økonomiplanperioden, tilsammen 40 mill kr.

Omsorgsplasser

Det er vedtatt bygging av nye omsorgsplasser (både sykehjem og omsorgsboliger) på Sagatangen. I tillegg er det planer for riving og rehabilitering av Marka helse og omsorgssenter, samt utbygging av omsorgsboliger i forbindelse med utvikling av kommunens område ved Skogskolen. I tillegg er det vedtatt at gjeldende boligplan skal revideres i løpet av 2018.

Rådmannen viser til K-sak 42/17 hvor kjøp og utvikling av Sagatangen som helse- og omsorgssenter ble behandlet. I tillegg vises det til rapportering til 2. tertial der noen investeringsprosjekter ble justert ned og forutsatt innarbeidet i budsjett og økonomiplan for 2018 – 2021. Resultatet ble at planlagte utgifter i 2017 for kjøp av tomt på Sagatangen og noe prosjektering overføres til 2018.

Bygningsmassen

Opprusting av kommunens bygg til en akseptabel standard, er beregnet til 150 mill. kr. Beløpet omfatter tiltak som øker levetida til byggene, sørger for tilfredsstillende ventilasjon og varmeanlegg og tilrettelegger for universell utforming etter dagens krav etc. Kommunestyret vedtok i sak 59/17 en målsetning om at nødvendige påkostninger skal være ivarettatt i løpet av 5 år. Deler av behovet skal finansieres gjennom salg av eiendommer. I økonomiplan perioden er det budsjettet med 76 mill kr til dette formålet.

Kommunen har behov for nye lokaler til vegstasjon og lagerkapasitet for vann- og avløpstjenesten. Videre er det et ønske om å frigjøre lokalene i den gamle brannstasjonen i Gran hvor eiendomsavdelingen i dag har glassverksted. Det er derfor avsatt midler til et nytt bygg i Mohagen som kan romme disse funksjonene. Dette frigjør den attraktive tomten ved Bergstjernet som vegstasjonen i dag benytter. I prosessen vil det bli utredet om det er mulig å innarbeide lokaler til hjelpemiddellageret, som i dag har svært dårlige og uhensiktsmessige lokaler. Foreløpig er det ikke grunnlag for å si om det er mulig innenfor foreslått ramme og tilgjengelig tomt.

Investeringer veg, vann, avløp og flomforebygging Brandbu

Hovedplan vann og avløp er førende for prioritering av drift og investeringer. Videre er det et økende behov for reinvesteringer i eksisterende anlegg. I forbindelse med flomsikringstiltakene i Brandbu, må noe ledningsanlegg flyttes/rehabiliteres.

Investeringer i vann- og avløpsanlegg finansieres via gebyrinntekter. Hvert år i forbindelse med årsoppgjøret, beregnes hvor mye av gebyrinntektene som skal overføres til dekning av renter og avdrag på kommunens lån knyttet til vann og avløp.

Digitalisering

Det norske samfunnet er inne i en tid med stort digitaliseringsbehov. Rådmannen har i økonomiplanperioden lagt inn økte driftsmidler til denne omstillingen. Det kan i tillegg bli behov for økte investeringsmidler til å følge opp denne samfunnsutviklingen i økonomiplanperioden.

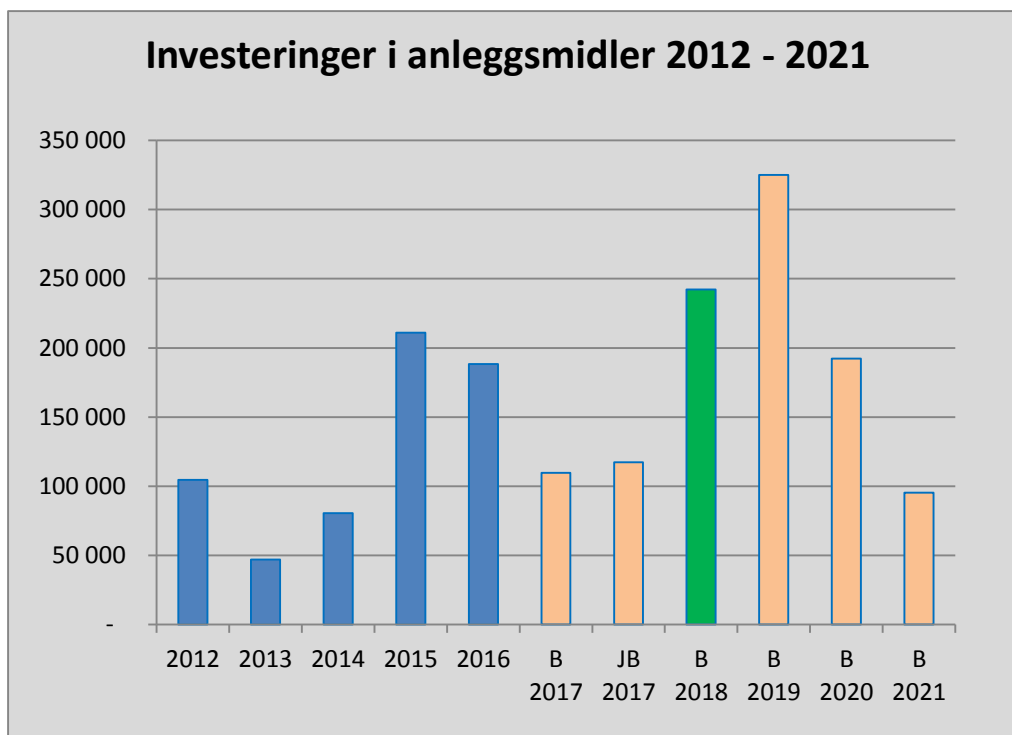
Når det gjelder driftsutstyr har kommunen hatt et tilfredsstillende fornyelsesnivå tidligere år, men spesielt på IKT siden skjer det en rivende utvikling. Både staten og innbyggerne forventer en fulldigital forvaltning hvor «det digitale førstevalg» med digitale innsynsløsninger, skjemaer og kommunikasjon skulle vært gjeldende fra 2016. Investeringsbudsjettet er økt fra 0,6 mill kr til 1,2 mill kr pr år i planperioden. Dette krever ytterligere styrking av både drifts- og investeringsbudsjettene. Rådmannen har lagt inn styrking av digitaliseringsarbeidet med 1 mill kr i 2018 og 3 mill kr i andre år i planperioden i driftsbudsjettet.

Investeringer og gjeld

De største investeringsprosjektene i budsjett og økonomiplan 2018 – 2021 knytter seg til ombygginger og nybygg, samt påkostning og utbygging av infrastruktur. Nye omsorgsplasser på Sagatangen, ombygging av Marka omsorgssenter utgjør til sammen en investering på 512 mill kr i perioden. For øvrig vises det til oversikt over enkeltinvesteringer i økonomiske tabeller og vedlegg.

Til tross for et svært omfattende investeringsbehov har kommunen også lave inntekter som ikke tillater at gjeldsnivået blir for høyt. Denne kombinasjonen av lave inntekter og stort investeringsbehov medfører at kommunen må gjøre krevende prioriteringer ved utarbeidelse av framtidige drifts- og investeringsbudsjett.

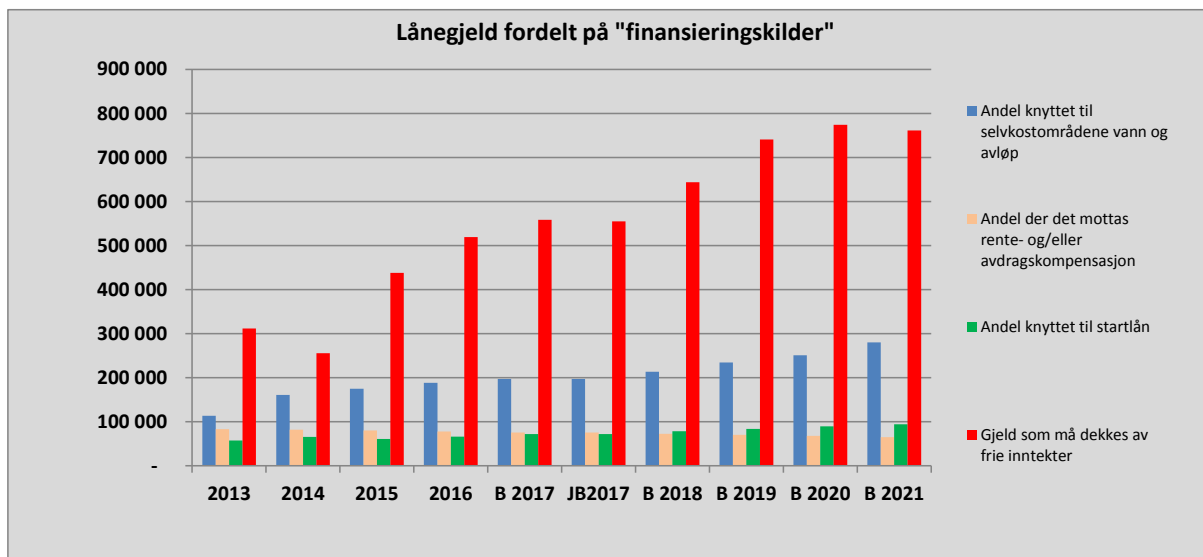
Kommunen har de siste fem årene gjennomført betydelige investeringer og vil i de 3 første årene i planperioden øke investeringene vesentlig. Bakgrunn for dette er utbygging av omsorgsplasser innenfor Statens gjeldende tilskuddsordninger. Økonomisk må Gran kommune forberede seg på å redusere investeringsnivået betydelig etter denne økonomiplanperioden. På sikt bør kommunen av økonomiske årsaker redusere investeringsnivået, slik at en ikke må lånefinansiere mer til investeringer enn det man betaler i avdrag.



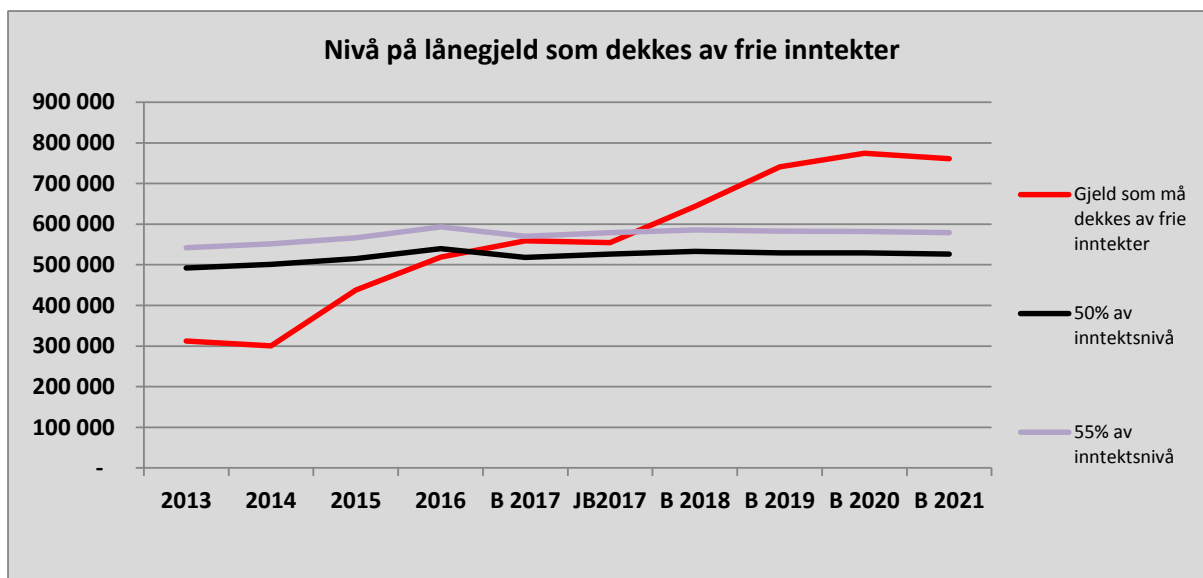
Gjeldsutvikling

Flere kommuner har i det senere begynt å gruppere gjelden sin etter samme inndeling som figuren nedenfor. Dette skaper en bevissthet på hvor stor andel av gjelden som må påregnes å dekkes inn gjennom kommunens frie inntekter og hvilke gjeld som i hovedsak dekkes av andre ordninger som gebyr, brukerbetaling, rentekompensasjon mm.

Legges budsjett og økonomiplan 2018-2021 til grunn, gir dette en fordeling som vist i figuren nedenfor:

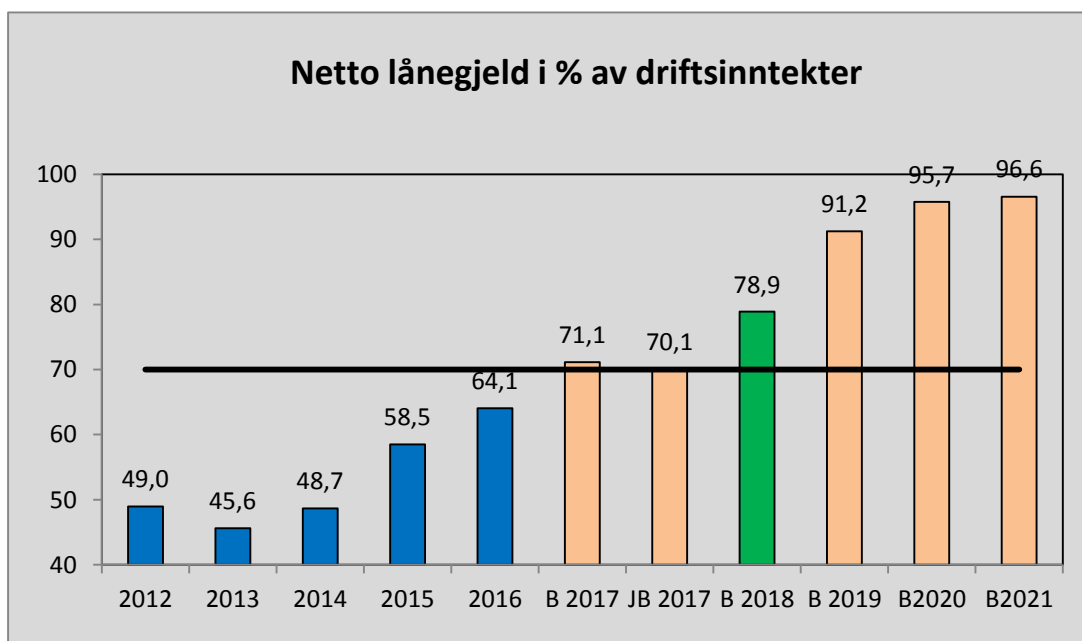


Det er ikke definert et entydig nivå for hvor stor andel gjeld en kommune bør ha som skal dekkes av de frie inntektene, i forhold til totale frie inntekter. En har imidlertid observert at flere kommuner har satt seg egne mål om at denne gjeldsbelastningen ikke skal overstige ett nivå fra 50 til 55 %. Gran kommunes gjeldsandel ligger godt under dette nivået, men vil i løpet av økonomiplanperioden 2018-2021 stige til det antydde nivået.



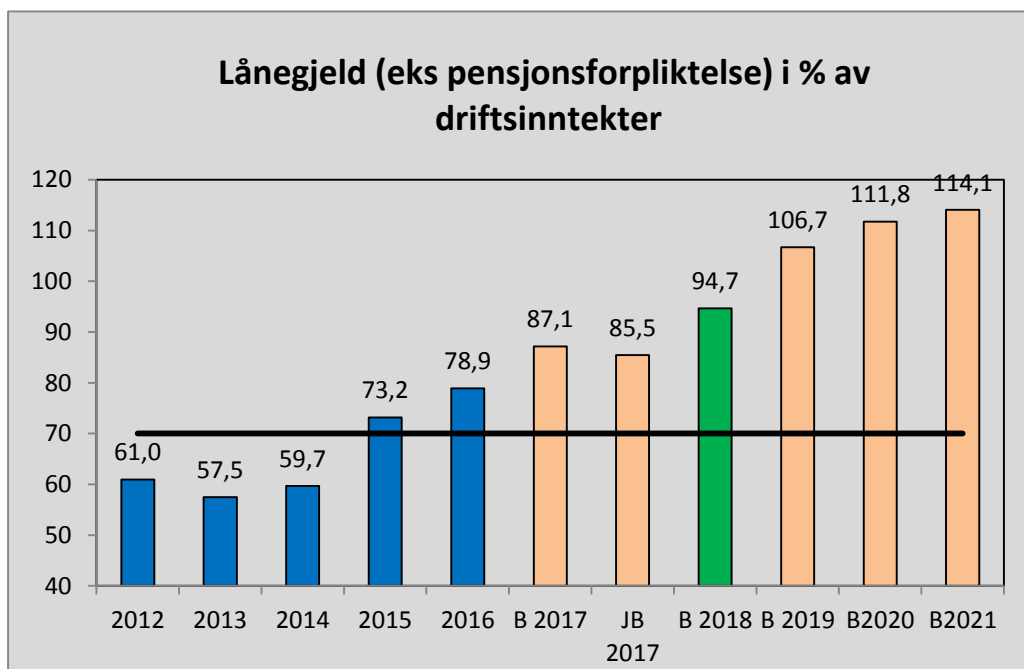
Fylkesmannen beregner netto lånegjeld etter andre kriterier. Det er lånegjeld fratrasket pensjonsforpliktelse, lån til videre utlån og ubrukte lånemidler. Fylkesmannens anbefaling er at denne netto lånegjelden ikke overstiger 70 – 75 % av driftsinntektene.

Ved bruk av Fylkesmannens beregningsmetode vil netto lånegjeld i % av driftsinntekter se slik ut:



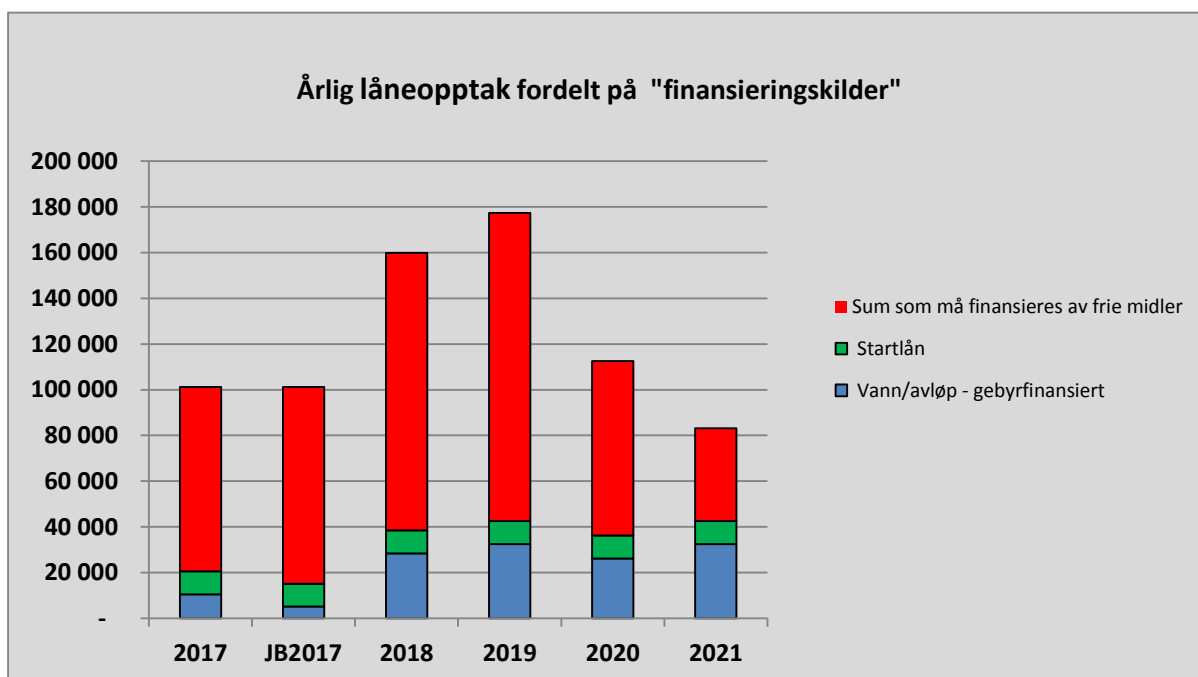
Det vil si at i følge Fylkesmannens definisjon øker lånegjelden til et nivå som vil oppleves som belastende for driftsøkonomien de kommende årene.

Ved bruk av samme metode som vi tidligere har innarbeidet i dokumentene, vises samme utviklingstrekk som Fylkesmannens beregning.



Gran kommunes låneopptak fordelt på «finansieringskilder»:

	2017	JB2017	2018	2019	2020	2021
Låneopptak jfr økonomiplan	101 150	101 150	159 898	177 334	112 503	83 149
Vann/avløp - gebyrfinansiert	10 500	5 100	28 400	32 500	26 150	32 500
Startlån	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Sum som må finansieres av frie midle	80 650	86 050	121 498	134 834	76 353	40 649



Figuren viser at den vesentlige delen av de årlige låneopptakene må finansieres av frie midler og vil dermed belaste driftsbudsjettet med tilhørende renter og avdrag.

3. OVERORDNEDE MÅL FOR KOMMUNENS VIRKSOMHET

3.1 Gran kommunes visjon og mål 2030

Visjon: «Gran kommune – inkluderende, stolt og nyskapende»

Gran kommunes visjon gir uttrykk for grunnleggende verdier som vi ønsker skal prege kommunen som samfunn og organisasjon. Formuleringene skal gi oss noe å strekke seg etter.

Inkluderende:

I Gran kommune skal alle oppleve seg inkludert – uavhengig av status, hudfarge, legning, helse, arbeidskapasitet eller økonomi. Opplevelsen av å være inkludert og verdifull bidrar til personlig utvikling. Derfor vil vi at en inkluderende holdning skal prege lokalsamfunnet.

Stolt:

Å bo i Gran skal gi en følelse av å bo i en kommune som har verdier vi kan være stolte av, som verdighet, rettskaffenhet, omsorgs- og ansvarsfølelse. Kommunen har rike tradisjoner knyttet til historie, landskap og kultur som vi er stolte av og vil legge vekt på. Vi vil utvikle kommunen slik at innbyggerne kan oppleve fellesskap som vi er en del av, der vi tar vare på det beste i fortida og videreutvikler det for framtida.

Nyskapende:

Innbyggere og storsamfunnet vil ha nye forventinger til kommunen som samfunnsutvikler og tjenesteyter i framtiden. Vi ønsker å ha en kontinuerlig utvikling av kommunale tjenester, og være åpen for nye metoder og organisasjonsformer for å gi stadig bedre tjenester. Lokalsamfunnene må være åpne for etableringer av nytt næringsliv og nye former for tjenesteyting og arealbruk for å utvikle attraktive lokalsamfunn.

Overordnet mål: I 2030 kjennetegnes Gran kommune av et bærekraftig lokalsamfunn som gir velferd og god livskvalitet til innbyggerne

Et bærekraftig lokalsamfunn innebærer et samfunn med en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sitt behov (<http://www.ssb.no/natur-og-miljo/barekraft/hva-er-barekraftig-utvikling>). Bærekraftig utvikling hviler på tre pilarer, og alle tre må være ivarettatt før en kan si at en har en bærekraftig utvikling:

Økonomiske forhold: Vi må ha en kommunal økonomi som er bærekraftig slik at vi har et investerings- og driftsnivå på kommunale tjenester som innebærer at fremtidige generasjoner ikke må gjøre vesentlig reduksjoner i tjenestenivået på grunn av for høyt tjenestenivå eller overinvesteringer i dag. Samtidig må det offentlige bidra til å legge grunnlag for et næringsliv som kan gi arbeidsplasser og utkomme for innbyggerne i Gran i dag og i framtida.

Sosiale forhold: I folkehelseoversikten for Gran er sosial ulikhet som en utfordring drøftet og gjennom behandlingen av denne har vi pekt på kosthold, fysisk aktivitet og foreldrekompetanse som sentrale utfordringer for Gransamfunnet. De offentlige velferdstjenestene er særlig innrettet på å motvirke sosial ulikhet og fremme god helse. Gjennom en befolkningsvekst som forutsatt i befolkningsframskrivingene for Gran vil vi få en økt andel innvandrere i befolkningen i framtida. Det vil derfor være viktig å arbeide for inkludering av alle i arbeid og samfunnsliv.

Miljømessige forhold: Som en sentral landbrukskommune har vårt lokalsamfunn et særlig ansvar for at landbruksarealet ivaretas og at nasjonalt viktige kulturlandskapsverdier på Tingelstadhøgda og

naturfredningsområdene og arealene rundt disse i Viggadalen og Røykenvika sikres. Vi må sørge for en utvikling som ikke reduserer det biologiske mangfoldet og ivaretar naturverdiene i kulturlandskapet, skogområdene og innsjøene våre. Norge skal i følge nasjonale målsettinger redusere klimagassutslippene med 30 % innen 2020 (i forhold til 1992 nivå) og være karbonnøytralt innen 2050. Det finnes ikke gode målekriterier for lokale klimagassutslipp, men Gran kan bidra til nasjonale mål ved å føre en politikk som baserer seg på utskifting av fossilt brensel til oppvarming og reduksjon av utslipp fra transport. Her har kommunene sentrale virkemidler gjennom arealpolitikk og i egen kommunal drift. Skogen er viktig for opptak og binding av CO₂.

3.2 Hovedutfordringer for Gran kommune i fireårsperioden

Tidlig og tverrfaglig innsats

På bakgrunn av folkehelsearbeidet og utarbeidelse av folkehelseprofil for Gran er det naturlig å peke ut tidlig og tverrfaglig innsats som en grunnpilar i det forebyggende folkehelsearbeidet. Dette er et av de viktigste grepene for å arbeide med de utfordringene barn og unge står overfor, spesielt knyttet til trivsel og psykisk helse. Tidlig og tverrfaglig innsats er også viktig i arbeidet med personer som har ulike funksjonsnedsettelse, og ikke minst i forhold til eldre med omsorgsbehov.

Bosettings- og utbyggingsmønsteret

Gran har en stor grad av spredt bosetting, og dette vil fortsatt sette sitt særpreg på bygda. Det er en stor reserve av arealavklarte boligområder i hele kommunen, og av hensyn til utnytting av eksisterende infrastruktur, jordvern og samordnet areal- og transportplanlegging bør disse bygges ut før det omdisponeres nye utbyggingsområder. Det vil i åra framover først og fremst være behov for flere leiligheter og småhus i sentrumsnære områder. For å gi befolkningen valgfrihet med tanke på ulike typer boliger ønsker kommunen å legge til rette for at det er et variert boligtilbud i hele kommunen.

Den kommunale tjenestestrukturen

Befolkningsframskrivninger og utviklingen i boligbyggingen de siste årene viser at det vil bli flere eldre og sterkere vekst i tettstedene enn i grendene. For å kunne gi et bærekraftig tjenestetilbud med god kvalitet og stabil driftsøkonomi til innbyggerne i hele kommunen, er det nødvendig å sørge for at vi har store nok driftsenheter med bygningsmessig tilfredsstillende standard. Det vil derfor være riktig å endre tjenestestrukturen i retning av større enheter, i nye eller nyrestaurerte lokaler og med større og bedre fagmiljøer.

Nye behov vil oppstå og det vil være behov for endringer i måten vi yter tjenestetilbudet på. Vi må derfor legge til rette for nyskaping og innovasjon innenfor de kommunale tjenestene. Hvis vi skal oppnå dette må det være anledning til å prøve ut nye metoder og løsninger.

Økonomiske utfordringer

Gran kommune har store investeringsplaner og betydelig etterslep på vedlikehold av bygg og infrastruktur. Videre har det vært avsatt lite til fond de siste årene og lånebelastningen har økt mye siste periode. Skal kommunen ha en robust økonomi i kommende år må det gjøres politiske valg i form av betydelig redusert tjenestenivå, økt eiendomsskatt, fortsatt manglende vedlikehold eller reduserte ambisjoner på investeringssiden, eller en må velge en kombinasjon av disse valgene.

3.3 Mål i kommuneplanens samfunnsdel

Økonomiplanen er handlingsprogrammet til kommuneplanens samfunnsdel. Her oppsummeres investeringer, tiltak og satsingsområder i økonomiplanen i forhold til vedtatte mål og strategier i kommuneplanens samfunnsdel.

Befolkningsutvikling og næringsliv

I 2030 har Gran kommune:

- En befolkning på rundt 16 000 og en forsterket tettstedsstruktur med Gran som regionsenter
- Et variert næringsliv med levende landbruk, forsterket handelsnæring og nye etableringer av bedrifter innen produksjon, logistikk og privat tjenesteyting

Tiltak:

- Ha tilgjengelige arealer for boligutbygging i kommunen i privat eller offentlig eie
- Ha tilgjengelige næringsarealer i kommunalt og privat eie
- Bistand til næringslivet gjennom et regionalt samarbeid om Hadeland næringshage og etablererveiledning.
- Deltakelse i regionalt reiselivssamarbeid

Bosetting, tettstedsutvikling og infrastruktur

I 2030 har Gran kommune:

- En areal- og ressursforvaltning som tar vare på natur- og kulturverdiene
- Reduserte lokale klimagassutslipp i tråd med nasjonale mål
- Et variert bo-, service- og handelstilbud til befolkningen gjennom utvikling av sentrums-kvalitetene i Brandbu og Gran og en større andel boliger i gangavstand til kollektivknutepunkt
- En variert boligmasse med mange livsløpsboliger og flere bokollektiver for eldre som stimulerer til å opprettholde funksjoner og trivsel
- En økt andel av befolkningen som går og sykler til arbeid, skole og fritidsaktiviteter
- Oppgraderte kollektivforbindelser til Oslo, Gjøvik, Gardermoen og Hønefoss
- En stabil og trygg offentlig infrastruktur og utvidet bredbånds- og mobil-dekning

Tiltak:

- Gjennomføre flomsikring av Brandbu og Gran sentrum i samarbeid med NVE og nødvendige sentrumstiltak i forbindelse med flomsikringen
- Ingen nedbygging av dyrkbar mark ut over allerede arealavklarte områder i kommuneplan
- Opprettholde lokaliteter for prioriterte arter og biotoper
- Videreføre Stor-Oslo nord samarbeidet om videreutvikling av vei og jernbaneforbindelsene
- Utarbeide og gjennomføre tiltak i lokal klimaplan
- Utarbeide søknader og gjennomfør utbygging av bredbånd ut fra tildelte midler
- Full selvkostdekning for byggesak og innsendte planer

Folkehelse og oppvekst

I 2030 har Gran kommune:

- En befolkning med god psykisk og fysisk helse
- Offentlige tjenester som forebygger helseplager og yter tidlig tverrfaglig innsats
- Et oppvekstmiljø som fremmer læring og trivsel

Tiltak:

- Prioritere tidlig innsats og forebyggende tiltak
- Gjennomføre tiltak i vedtatt kvalitetsplan for skolen
- Redusere antall skoler for å få en mer framtidsrettet og mindre sårbar skolestruktur

Kultur og fritidstilbud

I 2030 har Gran kommune:

- Et variert kultur- og fritidstilbud som bidrar til et meningsfullt liv
- Et mangfoldig og aktivt frivillig foreningsliv
- Gode arenaer og møteplasser for kulturlivet

Tiltak:

- Opprettholde tilskudd til frivillige organisasjoner
- Utvikling av fritidskontaktordningen til erstatning for tradisjonelle støttekontakter
- Redusere kjøp av tjenester fra profesjonelle utøvere – utvikle Den kulturelle Skolesekken og Den kulturelle spaserstokken, samt Kulturskoletimen.
- Effektivisering av drift i kulturskolen – mer gruppeundervisning og mindre ressurs til administrasjon
- Økt brukerbetaling og inntekter fra utleie

Omsorg og livskvalitet

I 2030 har Gran kommune offentlige tjenester for personer med bistandsbehov som ivaretar brukernes selvstendighet og styrker deres evne til å hjelpe seg selv

Tiltak:

- Følge opp vedtatt helse og omsorgstrategi med utbygging av nytt sykehjem, satsing på hjemmebaserte tjenester og bruk av velferdsteknologi.
- Utbygging av nytt sykehjem på Sagatangen og ombygging av Marka helse og omsorgsenter
- Redusere antall langtidsplasser på sykehjem og styrke forebygging og rehabilitering
- Følge opp boligplan med kjøp av egnede omsorgsboliger og utvikling av skogskolejordet.

Kommunale tjenester

I 2030 har Gran kommune kostnadseffektive offentlige tjenester av god kvalitet, med færre og mer robuste tjenestesteder med evne til nyskaping og utvikling

Tiltak:

- Styrke vedlikehold av den kommunale bygningsmassen og redusere antall formålsbygg.
- Bygge ny vegstasjon til erstatning for tidligere brannstasjon i Gran og eksisterende vegstasjon i Brandbu.
- Konsentrere tjenestene på færre steder for å redusere kostnader og sårbarhet i tjenesten.
- Satse på digitalisering av tjenestene - Styrke investering og drift av IKT tjenester.

4.0 MÅL OG BUDSJETT FOR VIRKSOMHETENE

RÅDMANN OG STAB

Beskrivelse av virksomheten

Stabenes viktigste oppgaver er å forvalte lover og avtaleverk, legge til rette for effektiv utnyttelse av IKT-systemene, bidra til god økonomistyring og gi veiledning og støtte. Hensikten er å bidra slik at Gran kommune når sine mål, framstår som en god arbeidsgiver og leverer gode tjenester til innbyggerne.

Hovedoppgaver for staben:

Journalføring og fagansvar for kommunens arkiv, sentralbord og publikumstjenester på vegne av virksomhetene, tilrettelegging for politiske møter, gjennomføring av valg, drift, opplæring, brukerstøtte og utvikling innenfor web- og sakarkivsystem, samt informasjons- og kommunikasjonsoppgaver og informasjonssikkerhet.

Økonomi, regnskap/budsjett, fakturering, innfordring, finansforvaltning, innkjøp/rammeavtaler, utvikling og opplæring i bruk av økonomisystemene. I tillegg har avdelingen ansvar for vederlagsberegning av brukere i institusjon og ajourhold av kommunaltekniske registre og regelstyrt saksbehandling for teknisk avdeling og kommunens eiendomsskattekontor.

Drift av felles IKT-ressurser og telefoniløsning, brukerstøtte felles systemer, fagansvar for utvikling av kommunens IKT-policy og -sikkerhetspolicy, IKT-rådgivning til kommunens ledelse og resultatenheter og IKT-teknisk bistand ved tjenesteutvikling og prosjektering. I tillegg kommer drift av servere, infrastruktur og brukeradministrasjon for skole.

Opplæring og rådgivning av ledere i lov og avtaleverk, personal- og lønnsadministrasjon. Overordnet ansvar for utvikling og bruk av tilhørende IKT-systemer, HMS og kvalitetssystemet, drøftinger og forhandlinger etter Hovedavtalen og Hovedtariffavtalen, samt oppfølging av pensjon, drift av lærlingeordning, sekretariat for Arbeidsmiljøutvalget og frikjøpsordningen for tillitsvalgte.

I tillegg har staben bemanning for å gjennomføre utvalgte byggeprosjekter og arbeid med videreføring av Vi i Gran^{SFI}, organisasjonsutvikling og innovasjon.

Staben har 33 årsverk til disposisjon.

Mål for fireårsperioden

Mål for virksomheten	Kommentarer
Gran kommune skal følge den digitale utviklingen som skjer i offentlig sektor	
God styring med økonomien gjennom gode rapporteringsrutiner, tertialvis	
Informasjon fra kommunen til innbyggerne skal være nyttig, lett å forstå og lett å finne	
Forenkling av rutiner og arbeidsmåter for ledere	
Det ikke naturlig å forvente at en kan hente vesentlige økonomiske gevinster ved lavere sykefravær, men arbeidet med økt nærvær skal fortsette.	

Produksjonsindikator for virksomheten	Def. Indikator	Indikator 2018	Resultat 2018	Kommentarer
Virksomhetene holder sine budsjetter – dvs: Totalbudsjettet holdes				
Gode tjenester og godt omdømme: Blant i 100 beste på Kommunebarometeret (Nr 208 justert for inntektsnivå i 2017)	Plass	100 eller bedre		
Rettidig og korrekt rapportering mot budsjett: Første tertial rapporteres i KST Andre tertial rapporteres i KST Månedsslutt rapporteres til neste måneds FSK-møte		Juni Okt Mnd		
Sørge for at kommunens dokumenter er lesbare og forståelige: Sakspapirer Nettsider Informasjon til publikum				
Utvikle organisasjonen: «Tilfreds» eller «Svært tilfreds» på ansattundersøkelse Nærvær i hele organisasjonen Nærvær i egen del av organisasjon (stab og ledelse)	80 % 93 % 96 %			

Økonomi

Økonomisk ramme						
	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Øk.plan 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021
Brutto driftsutgifter	35 801	34 381	36 407	37 357	35 707	34 257
Brutto driftsinntekter	-5 126	-3 000	-2 961	-2 961	-2 961	-2 961
Netto drift	30 675	31 381	33 446	34 396	32 746	31 296

Endringer i ramma fremkommer slik:

2018 2019 2020 2021

Framskriving

Utgifter

Harmonisering utg/innt	-150	-150	-150	-150
Medarbeiderundersøkelse	-50		-50	
Lønnsoppgjør kap. 4 2017 - sentralt oppgjør	280	280	280	280
Lønnsoppgjør kap. 3, 4 og 5 2017 - lokalt oppgjør	482	482	482	482
E-handel	-5	-5	-5	-5
Klima-energi-miljøplan 2016-2017 ut i 2018	-150	-150	-150	-150
Korrigerig "Konkurransgjennomføringsverktøy (KGV) 2017"	-180	-180	-180	-180
Overføring av sentrale poster - Hustrykkeri, porto mm fra				
Fellestjenester	140	140	140	140
Prisvekst utgift	268	268	268	268
Sum	635	685	635	685

Inntekter

Prisvekst inntekt	-73	-73	-73	-73
Korrigerig "Konkurransgjennomføringsverktøy (KGV) 2017 - Lunner"	90	90	90	90
Harmonisering utg/innt	150	150	150	150
Sum	167	167	167	167

Nye tiltak

Utgifter

Fjernet innsparing "Konsolidering av oppgaver"				
Fjernet innsparing: "Controllerfunksjon må finansieres av virksomhetens egne rammer"				
Fjernet innsparing "Utvikling/inovasjon, tas ut fra 2018"				
Fjernet tiltaket "Bortfall oppgaver eiendomsskatt"				
Kompetanseheving, jf B/Ø-plan 2017-2020	300	300	300	300
Regulering nytt sykehjem og omsorgsboliger Sagatangen, jf K-sak 42/17	200			
Regulering Marka helse- og omsorgssenter, jf K-sak 42/17	300			
Ett årsverk - Innkjøpssamarbeidet	800	800	800	800
Omstilling - Samlokalisering av staber og kommunetorg	-600	-800	-1 000	-1 000
Omstilling - Digital omstilling og samordning....	-200	-600	-1 000	-2 000
Omstilling - Digital omstilling	1 000	3 000	2 000	1 500
Prisvekst utgift - ikke kompensert	-268	-268	-268	-268
Innsparing tilsvarende 50 % av lønnsoppgjør 2018	-141	-141	-141	-141
Sum	1 391	2 291	691	-809

Inntekter

Inovasjonsmidler fra FM tas ut	300	300	300	300
Ett årsverk - Innkjøpssamarbeidet - refusjon andre kommuner	-428	-428	-428	-428
Sum	-128	-128	-128	-128

Beskrivelser av noen tiltakslinjer i budsjettregnearket.

Nye tiltak (uten omstilling)

Utgift

- **Interkommunalt innkjøpssamarbeid.** Det har over tid vært et behov fra samarbeidskommunene om å styrke den interkommunale innkjøpsfunksjonen med ett årsverk som forutsettes å ha kontorplass i alle kommunene. Gran kommune har også behov for å økt kapasitet på dette området. Rådmannens budsjettforslag styrker denne funksjonen med ett årsverk hvor ca halvparten av utgiften refunderes av samarbeidspartene.

Nye tiltak - omstilling

Utgift

- **Omstilling - Samlokalisering av staber**
Stabene reduseres med 1,5 årsverk. Samordne arbeidsoppgaver og prosesser på tvers av stabene og samlokalisere stabene på rådhuset. Fører til endringer i sørvisnivå overfor virksomhetene og innbyggerne.
- **Omstilling - Digital omstilling og samordning**
Forbereder ytterligere reduksjon av 1,5 årsverk fra 2019. Forutsetter at ansatte, innbyggere, foreningsliv og næringsliv benytter digitale kanaler i omfattende grad. Dette vil kreve innføring av digitale tjenester, nye arbeidsmåter og verktøy og betydelig opplæringsinnsats overfor alle brukergrupper.
- **Omstilling - Digital omstilling**
Rådmannen ser behov for å bruke ekstra ressurser på digitalisering i økonomiplanperioden. Forslaget er å finansiere denne satsingen med midler fra disposisjonsfondet.

FELLESTJENESTER

Beskrivelse av virksomheten

Budsjettområdet omfatter fellesutgifter som: Avsetninger til ansattes pensjonspremie, ufordelt lønnsvekst for kommende lønnsoppgjør, strømudgifter for hele kommunen, samt utgifter til Hadeland skatteoppkreverkontor som driftes av Lunner kommune. Midler til kommunens lærlingeordning og tillitsmannsordningen er lagt hit. I tillegg er overføringer til Gran kirkelige fellesråd og andre næringsformål flyttet hit.

Økonomi

Økonomisk ramme						
	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Øk.plan 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021
Brutto driftsutgifter	54 489	62 459	63 733	66 133	65 533	65 533
Brutto driftsinntekter	-6 548	-2 687	-3 283	-3 283	-3 283	-3 283
Netto drift	47 941	59 772	60 450	62 850	62 250	62 250
Endringer i ramma fremkommer slik:			2018	2019	2020	2021
<i>Framskrivning</i>						
Utgifter						
Harmonisering utg/innt			517	517	517	517
Prisvekst utgift			492	492	492	492
Endring sentral lønnsrett			1 000	1 000	1 000	1 000
Lønnsoppgjør kap. 3, 4 og 5 2017 - lokalt oppgjør, fra sentral lønnsrett			-4 646	-4 646	-4 646	-4 646
Lønnsoppgjør kap. 4 2017 - sentralt oppgjør			100	100	100	100
Bjønneroa kulturbygg (Brannsikring fordeles over 2016-2019)			-	-	-250	-250
Overføring av sentrale poster - Hustrykkeri, porto mm til Rådsmannens ledelse og stab.			-140	-140	-140	-140
Pensjon/premieavvik			3 493	6 493	6 493	6 493
Sum			816	3 816	3 566	3 566
Inntekter						
Harmonisering utg/innt			-517	-517	-517	-517
Prisvekst inntekt			-79	-79	-79	-79
Sum			-596	-596	-596	-596
<i>Nye tiltak</i>						
Utgifter						
Fjernet innsparing "Konsolidere tjenester/lederstruktur" for 2018-2020						
Fjernet innsparing "Samordne merkantile ressurser/omorg Rådhuset" for 2018-2020						
Reguleringsplan Bjønneroa kirkegård			-	350	-	-
Maling Ål kirke			450	-		
Forsinket "Innsparing strøm/fyring EPC-prosjekter"			500	-	-	-
Prisvekst utgift -ikke kompensert			-492	-492	-492	-492
Sum			458	-142	-492	-492
Inntekter						
Sum			-	-	-	-

Beskrivelser av noen tiltakslinjer i budsjettregnearket.

- **Maling Ål kirke**

Beløpet står fra 2017, men er mindre enn hva Fellesrådet har bedt om i sitt budsjettforslag for 2018.

- **EPC-prosjektet**

Prosjektet er ikke ferdigstilt. Det ble trukket ut 1,4 mill kr som forutsatt redusert strømutfgift i 2017-budsjettet. Rådmannen mener at forsinkelsen er såpass stor at noe av den forventede reduserte strømutfgiften må kompenseres i 2018.

BARNEHAGE OG SKOLE

Beskrivelse av virksomheten

Barnehagens samfunnsmandat er å tilby barn under opplæringspliktig alder et omsorgs- og læringsmiljø som er til barns beste. Barnehage skal både være en pedagogisk virksomhet og et velferdstilbud for småbarnsforeldre.

Gran kommune har 6 ordinære kommunale barnehager, 1 kommunal familiebarnehage fordelt på 4 hjem og en friluftsavdeling. Det er 6 ordinære private barnehager og 3 private familiebarnehager.

Totalt

16 barnehager fordelt på 20 ulike steder i kommunen.

Gran kommune som barnehagemyndighet har følgende oppgaver:

- Ansvar for dimensjonering av barnehagetilbudet totalt slik at kommunen oppfyller den lovfestede retten til barnehageplass.
- Finansiering av alle barnehager skal dekkes av den økonomiske rammen på tjenesteområdet barnehage (kommunale og private).
- Spesialpedagogisk hjelp til førskolebarn og drift av det spesialpedagogiske team
- Tilsyn og godkjenning av barnehager
- Veiledningsansvar for private barnehager
- Kommunens samarbeid med Fylkesmannen og rapportering på barnehageområdet
- Kompetanseutvikling i alle barnehager
- Vedtaksmyndighet for redusert foreldrebetaling for alle barnehager (kommunale og private)
- Drift av 7 kommunale barnehager

Barnehageområdet har fått ny rammeplan (læreplan) gjeldende fra august 2017, viktig oppgave kommende barnehageår er å iverksette den nye rammeplanen. Gran kommune som barnehagemyndighet jobber tett sammen med styreere i kommunale og private barnehager i arbeidet med implementeringen.

Skole har 7 barneskoler, 1 kombinert barne- og ungdomsskole. Elevtallet ved disse skolene er inneværende skoleår mellom 56 og 311 elever. Antallet årsverk pedagoger varierer fra 8 til 30. Det er skolefritidsordning ved alle skolene med barnetrinn.

Det er to rene ungdomsskoler som inneværende skoleår har hhv. 247 og 250 elever.

Ungdomsskolene har ca 27 – 28 årsverk pedagog.

Brandbu ungdomsskole har nå flyttet inn i nyrenovertede lokaler i den gamle videregående skolen. Alt er ikke ferdigstilt pr oktober, men skolen får tilgang til hele bygget så fort det ferdigstilles.

Barneskoleelever med store tilpasningsbehov får skoletilbudet sitt ved en egen avdeling på Trintom skole, Trintom+.

Ved Brandbu barneskole og Brandbu ungdomsskole er det innføringsklasser for hhv. 2.-7. trinn og 8.-10. trinn. Fra inneværende skoleår er det opprettet en innføringsklasse ved Gran ungdomsskole for enslige mindreårige asylsøkere. Bakgrunnen for at det er opprettet en egen gruppe her er at antallet elever i innføringsklassen hadde blitt for stort med en gruppe. Innføringsklassene er for minoritetsspråklige elever uten, eller med svært begrensede norskkunnskaper. Loven gir tillatelse til at elevene går i innføringsklassen i inntil to år. De fleste elevene har blitt tilbakeført til sin nærscole etter et skoleår, og får særskilt norskopplæring videre der.

Gran kommune har stadig elever som har behov for alternative opplæringsarenaer. Inneværende skoleår har vi egne ansatte som gir noe opplæring til ulike elevgrupper på to gårder. I tillegg kjøpes tjenester fra ulike tilbydere ut fra behov.

Skolene har en sentral plass som arena for ulike idretts- og kulturaktiviteter, og som samlingspunkt for folk i nærmiljøet, spesielt på enkeltdager som 17. mai.

Mål for fireårsperioden - barnehage

Mål for virksomheten	Kommentarer
Barnehage skal bidra til å fremme god omsorg, læring og lek for barn i kommunen i nært samarbeid med foresatte.	
Barnehage og skole skal i samarbeid med virksomheten Familie og velferd forsterke tidlig innsats gjennom å øke kompetansen og forbedre systemarbeidet	
Gran kommune som barnehagemyndighet skal bidra til at den nye rammeplanen iverksettes i barnehagene.	
Barnehageområdet jobber systematisk med kompetanseutvikling. Kvaliteten i barnehagene styrkes, ved at alle ansatte grupper over tid får delta i kompetansesatsingen.	
Barnehage skal regelmessig gjennomføre brukerundersøkelser i alle barnehagene i kommunen.	

Mål for virksomheten	Def. Indikator	Indikator2018	Resultat 2018	Kommentarer
Nærvær	%	94		

Mål for fireårsperioden - skole

Mål for virksomheten	Kommentarer
Ved overgang til neste klassetrinn har elevene et kunnskaps- og ferdighetsnivå som gjør dem godt forberedt på kravene de møter, og elevene er motiverte for videre læring og skolegang	
Fellesskolen skal bidra til mestring for alle og tilegnelse av grunnleggende ferdigheter	
Skolen skal bidra til å fremme elevenes fysiske og psykiske helse, trygghet, trivsel og læring	

Produksjonsindikator for virksomheten	Def. Indikator	Indikator 2018	Resultat 2018	Kommentarer
Godt læringsutbytte vises i eksamensresultater: Engelsk	Landsgj.snitt	Likt/bedre		
Matematikk	Landsgj.snitt	Likt/bedre		
Norsk	Landsgj.snitt	Likt/bedre		
Nasjonale prøver 9. klasse – lesing – nivå 1 og 2		Under 10 %		
Nasjonale prøver 9. klasse – regning – nivå 1 og 2		Under 15 %		
Nasjonale prøver 8. klasse – engelsk – nivå 1 og 2		Under 25 %		
Nasjonale prøver 8. klasse – lesing – nivå 1 og 2		Under 20 %		
Nasjonale prøver 8. klasse – regning – nivå 1 og 2		Under 30 %		
Nasjonale prøver 5. klasse – engelsk nivå 1		Under 15 %		
Nasjonale prøver 5. klasse – lesing nivå 1		Under 10 %		
Nasjonale prøver 5. klasse – regning nivå 1		Under 10 %		
Godt læringsmiljø				
Elevundersøkelse 10. klasse: 1,4 eller bedre i mobbing		1,4 el. Mer		
Elevundersøkelse 10. klasse: Bedre enn landsgjennomsnittet i snitt på øvrige indikatorer	Landsgj.snitt			
Elevundersøkelse 7. klasse: 1,2 eller bedre i mobbing		1,2 eller bedre		
Elevundersøkelse 7. klasse: Bedre enn landsgjennomsnittet i snitt på øvrige indikatorer	Landsgj.snitt			
Nærvær	%	94		

Økonomi

Økonomisk ramme						
	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Øk.plan 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021
Brutto driftsutgifter	274 186	268 900	274 004	271 546	271 223	271 181
Brutto driftsinntekter	-45 014	-38 922	-40 627	-41 127	-41 127	-41 127
Netto drift	229 172	229 978	233 377	230 419	230 096	230 054

Endringer i ramma fremkommer slik:

Framskriving

Utgifter

	2018	2019	2020	2021
Harmonisering utg/innt	453	453	453	453
Flyktningmidler 2017	-1 430	-1 430	-1 430	-1 430
Flyktningmidler 2018	1 215	772	609	517
Prisvekst utgift	1 678	1 678	1 678	1 678
Lønnsoppgjør kap. 4 2017 - sentralt oppgjør	3 597	3 597	3 597	3 597
Lønnsoppgjør kap. 3, 4 og 5 2017 - lokalt oppgjør	1 265	1 265	1 265	1 265
Utviklingsveileder ungd.trinn	-900	-900	-900	-900
E-handel	-30	-30	-30	-30
Sum	5 848	5 405	5 242	5 150

Inntekter

Harmonisering utg/innt	-453	-453	-453	-453
Utviklingsveileder ungd.trinn - statsmidler	900	900	900	900
Prisvekst inntekter	-924	-924	-924	-924
Sum	-477	-477	-477	-477

Nye tiltak

Utgifter

Nye plasser barnehage- barn med lovfestet rett	1 250	1 250	1 250	1 250
Drift av to barnehager på anbud avlyst - innsparing beholdes		-500	-500	-500
Flere barnehagelærere - utvidet pedagognorm	900	900	900	900
Redusert ramme pga PPT og tidlig innsats tiltak - skole	-500	-500	-500	-500
Videreføring av tidlig innsats/systemarbeid PPT - skole	218	-382	-382	-82
Omstilling: Felles vikarordning bhg	-20	-20	-20	-20
Omstilling: Lisenser (sikkerhetsrommet) bhg	-45	-45	-45	-45
Omstilling: Reduserer ressurser til spes.ped. team bhg	-25	-50	-50	-50
Omstilling: Redusert grunnbemanning kom. bhg		-250	-250	-500
Omstilling: Redusere styrkingstiltak på gruppenivå bhg	-50	-50	-50	-50
Omstilling - Utnytte merkantile ressurser - "familiens hus" bhg		-50	-100	-100
Omstilling - Endre/reducere trafikkfarlig skoleveg --> færre får rett til skoleskyss	-100	-500	-500	-500
Omstilling - Redusere omfang av veiledning til nytilsatte nyutdannede lærere	-	-50	-50	-50
Omstilling - Redusere kommunal andel sommer-SFO	-100	-100	-100	-100
Omstilling - Fjerne kulturelle skolesekken (skoles andel)				
Omstilling - Kutte kommunalt elevråds mulighet til å dele ut midler til tiltak på skolene				
Omstilling - Redusere belønning trivselsledere/aktivitetsledere (elever)				
Omstilling - Etter/videreutdanning ledere skole				
Omstilling - Sammenslåing Grymyr og Sanne				

Omstilling - Fredheim til Brandbu barneskole				
Omstilling - Endre kretsgrenser BBS/Jaren				
Omstilling - Flytte ungdomsskolen i Bjønroa til BUS				
Omstilling - Utnytte merkantile ressurser - "familiens hus" skole		-100	-200	-200
Nye tiltak - Leirskole	300	260	250	250
Prisvekst utgifter - ikke kompensert	-1 678	-1 678	-1 678	-1 678
Innsparing tilsvarende 50 % av lønnsoppgjør 2018	-1 177	-1 177	-1 177	-1 177
Statsbudsjettet 2018 - Redusert barnehageterspørsel som følge av økt kontantstøtte m.m.	-216	-216	-216	-216
Statsbudsjettet 2018 - Tidlig innsats - frie midler bhg	217	217	217	217
Statsbudsjettet 2018 - Tidlig innsats - frie midler skole	282	282	282	282
Sum	-744	-2 759	-2 919	-2 869
Inntekter				
Nye plasser barnehage - barn med lovfestet rett	-250	-250	-250	-250
Omstilling: Øke foreldrebetalingen bhg på deltids plasser	-100	-100	-100	-100
Statsbudsjettet 2018 - Økt foreldrebetaling bhg ut over pris og lønnsvekst	-278	-278	-278	-278
Omstilling - Økt foreldrebetaling SFO (inkl sommer-SFO)	-600	-1 100	-1 100	-1 100
Sum	-1 228	-1 728	-1 728	-1 728

Beskrivelser av noen tiltakslinjer - barnehage.

Nye tiltak (uten omstilling)

Utgift

- **Staten legger opp til økt pedagognorm i barnehage.** Midlene er for å kompensere utgiftene til kommunene i 2018, gjelder både kommunale og ikke kommunale barnehager.

Omstillingstiltak

Utgift

- **Reduserte ressurser (styrkingstiltak) til barn med nedsatt funksjonsevne.** Barnehagene må ivareta flere behov innenfor det ordinære tilbudet.
- **Reduserte ressurser til spes.ped.team.** Reduksjon i fagressursene knyttet til barn med spesialpedagogiske hjelp.
- **Redusert grunnbemanning i kommunale barnehager.** Flere barn pr. vaksnen, mindre tid til hvert enkelt barn.
- **Samordne og benytte merkantile ressurser mer effektivt** – ved etablering av «familiens hus».
- **Samordning og samarbeid rundt vikarressurser.**

Inntekt

- **Økt foreldrebetaling på deltids plasser i barnehage.** 2,3,4 dagers plassen blir dyrere.
- **Regjeringen foreslår å øke maksimalprisen for en barnehageplass** med 110 kroner per måned til 2.910 kroner fra januar 2018. Regjeringen foreslår også å videreføre det nasjonale kravet til redusert foreldrebetaling for ordning med gratis kjernetid for tre-, fire- og femåringer i familier med lav inntekt.

Beskrivelser av noen tiltakslinjer - skole.

Nye tiltak (uten omstilling)

Utgift

- **Redusert ramme pga PPT og tidlig innsats tiltak og Videreføring av tidlig innsats/systemarbeid** må sees i sammenheng. PPT ble tilført midler i 2014 for å øke kapasiteten, slik at man kan jobbe bedre ut mot skolene, og dermed redusere behovet for spesialundervisning. Tiltaket har ikke vært innarbeidet tilstrekkelig og videreføring er ønskelig for å kunne ta ut forventet effekt. Dette innebærer at fra 2019 må noen midler fra skole overføres for å dekke stillingen i PPT.
- **Utviklingsveileder ungdomstrinn** – en statlig satsning som opphører fra ved utgangen av 2017. Gran kommune har hatt arbeidsgiveransvar for veileder som har jobbet i hele Oppland.

Nye tiltak - omstilling

Utgift

- **Endre/ redusere trafikkfarlig skoleveg → færre får rett til skoleskyss.** Det nedsettes politisk arbeidsgruppe for gjennomgang av trafikkfarlig veg med siktemål å redusere antall strekninger som er trafikkfarlig. Hvis flere strekninger, blir det økte utgifter. Må også ses i sammenheng med skolestruktur og skolekretsjusteringer.
- **Vurdere omfang av veiledning til nytilsatte nyutdannede lærere.** Har i dag en veiledningsordning hvor to lærere er frikjøpt 20 % hver. Disse yter veiledning til nyansatte i to år. Kan reduseres til ett år. Lærerne som får veiledning frikjøpes fra undervisning 1 t/uke så lenge veiledning foregår. Noe salg av tjenesten til Lunner, kan evt. bortfalle.
- **Redusere kommunal andel sommer-SFO.** For de brukerne som er avhengig av SFO-tilbud vanskeliggjør en nedleggelse av tilbudet deres hverdag. Tilbudet er ikke lovpålagt. Må ses i sammenheng med prisøkning for sommer-SFO.
- **Den kulturelle skolesekken videreføres (skoles andel).**
- **Kommunalt elevråds mulighet til å dele ut midler til tiltak på skolene videreføres.** Opplæring i elevdemokrati er viktig, med midler elevene selv kan bestemme hva skal brukes til.
- **Belønning trivselsledere/aktivitetsledere (elever) videreføres.** De elever som er aktivitetsledere, får en belønningstur pr halvår. Typisk kan være badeland på Raufoss.
- **Utnytte merkantile ressurser - "familiens hus".** Ved fysisk nærhet mellom flere tjenesteområder kan merkantile ressurser effektiviseres. Skoles andel.

- **Etter-/videreutdanning ledere.** Skole har hatt et krav om at skoleledere må ha minst 30 studiepoeng skoleledelse.
- **Leirskole** videreføres

Inntekt

- **Økt foreldrebetaling SFO (inkl sommer-SFO).** KOSTRA-gjennomgang viste at Gran kommunes pris på SFO-plass både hel og deltid er forholdsvis lav. Økt brukerbetaling kan føre til at flere ikke kan/ønsker å benytte SFO. Vil medføre inntektstap, men vil da føre til reduserte utgifter.

FAMILIE OG VELFERD

Beskrivelse av virksomheten

Barneverntjenesten

Barneverntjenesten har ansvar for tiltak etter lov, gir råd og veiledning til barn, barnefamilier og samarbeidsinstanser. Barneverntjenesten iverksetter og følger opp hjelpetiltak (veiledning, støttekontakt, besøkshjem, fritidsaktiviteter) og iverksetter og følger opp omsorgstiltak (fosterhjem, institusjon). Barneverntjenesten har hovedansvaret for bosetting og oppfølging av enslige mindreårige flyktninger (EM). Barneverntjenesten har 11,3 årsverk, fordelt på undersøkelsesteam, tiltaksteam, saksbehandler EM, miljøterapeut, tilsynsfører og merkantil ressurs.

Helsesøster og jordmortjeneste

Helsesøster og jordmortjeneste arbeider helsefremmende og forebyggende gjennom opplysning og rådgivning (helsestasjon, skolehelsetjeneste, helsestasjon for ungdom). Jordmor følger gravide gjennom svangerskapet og er ansvarlig for oppfølgingstilbud til alle gravide som er ansatt i Gran kommune («Gravid og i arbeid»). Foreldreveileder gir veiledning til foreldre og ansatte i barnehage og skole. Tjenesten arbeider også med smittevern, miljørettet helsevern og reisevaksinasjon og teller 10,9 årsverk.

Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)

Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT) er en sakkyndig instans som skal bidra til å sikre den enkeltes rett til opplæring og hjelp ut fra Barnehageloven og Opplæringsloven, og skal hjelpe barnehager og skoler i arbeidet med kompetanseutvikling og organisering, for å ivareta og legge opplæringen bedre til rette for barn med særskilte behov. PP-tjenesten skal bidra til at barn, unge og voksne får et helhetlig og samordnet tilbud, bl.a. gjennom utstrakt og systematisk tverrfaglig samarbeid og samarbeid med 2.linjetjenesten, og bistå med veiledning til foresatte/barn og skoler/barnehager. Tjenesten har 6,8 årsverk, fordelt på rådgivere, logoped, sekretær og leder.

Psykisk helsetjeneste

Psykisk helsetjeneste er organisert i tre områder: 1) Behandlings- og oppfølgingsteam som tilbyr individuelle samtaler og oppfølging av personer med psykiske lidelser eller personer i vanskelig eller kritiske livssituasjoner, både voksne, barn og unge og deres familier. 2) Haugsbakken som er et botilbud med nærhet til heldøgns bemanning for til sammen 15 beboere. To av leilighetene er avlastningsleiligheter. 3) Dagsenter for psykisk helse, lokalisert på Haugsbakken, som gir tilbud om ulike aktiviteter på dag og kveldstid. Psykisk helsetjeneste organiserer kommunens kriseteam. Psykisk helsetjeneste teller 17,7 årsverk totalt.

Sosialtjenesten NAV Hadeland

Gran kommune er vertskommune for sosialtjenesten for Lunner og Gran, som er del av NAV Hadeland. Sosialtjenesten NAV Hadeland gir råd og veiledning som bidrar til å forebygge og/eller løse sosiale problemer. Det arbeides målrettet med å få mennesker i arbeid eller aktivitet. Alle statlige virkemidler benyttes for å bidra til å sikre deltakelse i arbeidslivet eller en form for aktivitet. Tjenesten omfatter også rusforebyggende arbeid rettet mot barn og ungdom, samt tiltaksarbeid rettet mot rusavhengige bosatt i kommunen. Det ytes økonomisk sosialhjelp etter lov om sosiale tjenester, og egne økonomirådgivere bistår i krevende økonomi- og gjeldssaker. Andelen kommunale årsverk er 16,8, fordelt på 5 team.

Tilrettelagte tjenester

Tilrettelagte tjenester består av 10 ulike tjenestesteder, fra bemannede omsorgsboliger, til avlastning og dagsenter. Om lag 100 brukere mottar tjenester i form av oppfølging i bolig eller som avlastning. Antall årsverk: 111

Flyktningtjenesten for Gran og Lunner

Flyktningtjenesten for Gran og Lunner har ansvar for oppfølging og gjennomføring av integreringsprogrammet for flyktninger som bosettes i Gran og Lunner. Flyktningtjenesten er et interkommunalt samarbeid med Lunner kommune som vertskommune. Den lokale tverrfaglige koordineringen skjer via Tverrfaglig flyktningeforum hvor aktuelle virksomheter og fagmiljøer deltar.

Voksenopplæringen

Voksenopplæringen har ansvar for grunnskoleopplæring og spesialundervisning på grunnskolens område til voksne som etter sakkyndig vurdering har slikt behov. Voksenopplæringen har også ansvaret for å sørge for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for minoritetsspråklige voksne personer. Voksenopplæringen er et interkommunalt samarbeid med Lunner kommune som vertskommune. Det samarbeides også med OPUS Hadeland.

Mål for fireårsperioden

Mål for virksomheten	Kommentarer
Bidra til å fremme den enkeltes selvstendighet, tilhørighet og styrke evnen til å mestre eget liv	
Familie og velferd skal forsterke tidlig innsats gjennom å øke kompetansen og forbedre systemarbeidet i samarbeid med virksomhetene Barnehage og Skole	
Barneverntjenesten skal gjennom tidlig innsats bidra til at utsatte barn og unge får nødvendig hjelp til rett tid	
Helsesøster og jordmortjenesten skal bidra til å fremme psykisk og fysisk helse og forebygge sykdommer og skader hos barn, unge og gravide	
NAV Hadeland skal arbeide for å bidra til at flere kommer i arbeid eller aktivitet	
PP-tjenesten skal gjennom tidlig innsats bidra til at flere barn fullfører skolegangen, uten behov for spesialundervisning.	
Psykisk helsetjeneste: skal forebygge psykiske lidelser, samt behandle og forebygge forverring av eksisterende sykdom.	
Tilrettelagt tjenester: Tilrettelegge for at den enkelte bruker kan opprettholde sin egenomsorgsevne og selvstendighet så langt det er mulig. Trygge og sikre tjenester som ivaretar omfattende og sammensatte behov hos tjenestemottakere.	

Mål for virksomheten	Kommentarer
Samordnet ressursutnyttelse og økt fleksibilitet som hjemmetjeneste. Økt kompetanse på forebygging, hverdagsmestring og velferdsteknologi. Utnytte digitale muligheter for undervisning og kompetanseutvikling.	
Flyktninger: skal komme over i arbeid og utdanning, bli økonomiske selvstendige og delta i samfunnslivet etter endt introduksjonsprogram Gran kommune skal ha fokus på integrering, ved bl.a. videreføring av prosjektet Eureka i samarbeid med Lunner kommune	

Produksjonsindikator	Def. Indikator	Indikator 2018	Resultat 2018	Kommentarer
Felles: Nærvær	%	95		
Jordmor- og helsesøstertjenesten: Andel førstegangs – og risikofødende som får besøk av jordmor innen 3 dager etter hjem Andel nybakte foreldre med besøk av helsesøster innen 10 dager etter hjemkomst fra fødeavdeling komst fra fødeavdeling Andel flyktninger med førstegangssamtale - ved ordinær bosetting: innen 3 måneder - ved familiegjenforening: innen 14 dager	% % % %	85 80 100 100		
Pedagogisk psykologisk tjeneste: Andel elever med vedtak om spesialundervisning Andel saker igangsatt innen 3 mnd. fra mottatt henvisning	% %	< 7 100		
Psykisk helsetjeneste Gjennomsnittlig antall deltakere på dagsenteret	Antall	179		

Produksjonsindikator	Def. Indikator	Indikator 2018	Resultat 2018	Kommentarer
Gjennomsnittlig antall deltakere i treningsgrupper per uke	Antall			
<u>Barneverntjenesten</u> Andel tiltaksplaner og omsorgsplaner hos barn med tiltak	%	100		
Antall undersøkelser med behandlingstid over 3 måneder (antall undersøkelser med utvidet frist)	Antall	0(<4)		
<u>NAV Hadeland:</u> Andel arbeidssøkere med overgang til arbeid	%	65		Indikator satt i samsvar med statlig måltall
Andel personer med nedsatt arbeidsevne med overgang til arbeid:	%	45		
<u>Tilrettelagte tjenester:</u> Antall klager som får medhold	%	Under 5		
Antall tilsynsrapporter som pålegger tiltak	Antall	Maks 1		
<u>Voksenopplæring</u> Fremmedspråklige skal bestå norskprøve A2 med:	%	70 eller mer		
<u>Flyktningtjenesten:</u> Flyktninger skal raskest mulig komme i jobb eller utdanning:				
- Etter endt Introduksjonsprogram	%	50		
- Innen november året etter endt Introduksjonsprogram	%	70		
Barn og unge skal delta i fritidsaktiviteter: I grunnskolealder	%	75		

Økonomi

Økonomisk ramme						
	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Øk.plan 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021
Brutto driftsutgifter	229 350	214 792	220 286	211 700	206 205	202 927
Brutto driftsinntekter	-69 321	-65 140	-66 309	-66 309	-66 309	-66 309
Netto drift	160 029	149 652	153 977	145 391	139 896	136 618

Endringer i ramma fremkommer slik:

Framskriving

Utgifter

Helsesøster:

Flyktningmidler 2017	-395	-395	-395	-395
Flyktningmidler 2018	335	267	210	178

NAV Hadeland:

Flyktningmidler 2017	-5 750	-5 750	-5 750	-5 750
Flyktningmidler 2018	4 890	3 336	2 630	2 233
"En meningsfull hverdag" kst 93/13 og 126/13	-100	-100	-100	-100

Barnevern:

Flyktningmidler 2017	-1 400	-1 400	-1 400	-1 400
Flyktningmidler 2018	1 190	948	747	634

Voksenopplæring

Flyktningmidler 2017	-5 700	-5 700	-5 700	-5 700
Flyktningmidler 2018	5 190	3 857	3 040	2 580

5400 Flyktningtjenesten

Flyktningmidler 2017	-23 675	-23 675	-23 675	-23 675
Flyktningmidler 2018	20 397	16 578	13 064	11 088
Ventestønad - Flyktninger fra 3.0	700	700	700	700

Tilrettelagte tjenester

Ksak 41/17 - økt ramme 2017. Delvis videreført	7 500	7 500	7 500	7 500
Redusert antall vertskommunebrukere		-1 500	-1 500	-1 500

Felles:

Harmonisering utg/innt	1 698	1 698	1 698	1 698
Lønnsoppgjør kap. 4 2017 - sentralt oppgjør	2 226	2 226	2 226	2 226
Lønnsoppgjør kap. 3, 4 og 5 2017 - lokalt oppgjør	927	927	927	927
E-handel	-5	-5	-5	-5
Prisvekst utgift	1 764	1 366	1 366	1 366
Manglende kompensasjon av lønns/prisvekst				

Sum	9 792	878	-4 417	-7 395
------------	--------------	------------	---------------	---------------

Inntekter

Harmonisering utg/innt	-1 698	-1 698	-1 698	-1 698
Prisvekst inntekter	-671	-671	-671	-671
Sum	-2 369	-2 369	-2 369	-2 369

Nye tiltak**Utgifter**

PPT ble styrket med 1 stilling 600` innarb. i 2016, avsluttes i 2019	-300	-600	-600	-600
PPT-styrking, forlenge perioden til 2021		600	600	300
Trygg oppvekst- ambulerende tverrfaglig innsatsteam – delvis skjønnsmiddelfinansiering, avsluttes i 2018	-500	-500	-500	-500
Red. sosialhjelpsutgifter pga innføring av aktivitetsplikt ved sosialhjelp, jf K-sak 84/16	-60	-60	-60	-60
Barnevernsvakt - koble seg til interkomm. samarbeid	600	600	600	600
Ventestønad - Flyktninger overføres 5.0	-700	-700	-700	-700
Økt økonomisk sosialhjelp	500	500	500	500
Overføring av ressurs til 5.0 - adm. støttekontaktordningen m.m	-281	-281	-281	-281
Omstilling:Tilgang til definert akuttbolig (NAV)	-70	-150	-150	-150
Omstilling:Økt bruk av tolk første møte/kartleggingsfase (NAV)	-50	-100	-100	-100
Omstilling: Effekt av IPS-prosjekt	-110	-110	-110	-110
Omstilling: Redusert ressurs til/ endret organisering av rus	-100	-200	-300	-300
Omstilling: Reduksjon kurs/utd.støtte/felles fagdager	-70	-110	-110	-110
Omstilling: Endret oppgavefordeling forventes å redusere sosialhjelp	-300	-300	-300	-300
Omstilling - Utnytte merkantile ressurser - "familiens hus"		-100	-200	-200
Omstilling-Redusere kjøp av private helsetjenester	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Omstilling- Redusere med en avdelingslederstilling	-650	-650	-650	-650
Prisvekst utgift - ikke kompensert	-1 764	-1 366	-1 366	-1 366
Innsparing tilsvarende 50 % av lønnsoppgjør 2018	-721	-721	-721	-721
Statsbudsjettet 2018 Forebyggende tiltak barn, unge og familier	541	541	541	541
Statsbudsjettet 2018 Opptappingsplan rusomsorg	737	737	737	737
Sum	-4 298	-3 970	-4 170	-4 470

Inntekter

Ressurskrevende tjeneste - økning av innslagspunkt for refusjon	1 200	1 200	1 200	1 200
Sum	1 200	1 200	1 200	1 200

Beskrivelser av noen tiltakslinjer i budsjettregnearket.**Omstilling**

Innenfor virksomheten Familie og velferd er det for 2018, prioritert å hente ut forventede gevinster av allerede igangsatte prosjekter, prosesser og endringer av praksis. I hovedsak er disse igangsatt innenfor NAV og psykisk helsetjeneste. Videre er det redusert på støtte til utdanning som er fordelt på flere tjenester. For 2019 er det lagt inn en forventning om å utnytte merkantile ressurser bedre på tvers, gjennom en samling av barn og familie – tjenester, barnehage og skole i «Familiens hus».

Det er lagt vekt på å skjerme tiltak knyttet til tidlig innsats. Dette er gjort etter en vurdering sammen med barnehage, skole og kultur. Det er vurdert at helhetlige tiltak i tidlig fase, er hensiktsmessig å opprettholde og gjør en forskjell også for samarbeidende virksomheter. Barneverntjenesten er også skjermet. Barneverntjenesten er i utgangspunktet budsjettet for lavt, sett i forhold til de utgifter

som er nødvendige i pågående saker. Kostratall underbygger at barneverntjenesten driftes svært rimelig. En vurdering av at tjenesten er svært presset og behovet for at barneverntjenesten kan håndtere saker på tilfredsstillende måte, gjør at barneverntjenesten er forsøkt skjermet fra nedtak og er noe styrket i budsjettet.

Følgende omstillingstiltak er prioritert

- **Tilgang til definert akuttbolig. Endret praksis i samarbeid med Lunner kommune.**
Gran kommune kan benytte akuttboliger også i Lunner kommune. Endringen er i gang
- **Økt bruk av tolk første møte/i kartleggingsfase**
Endret kartleggingspraksis med økt bruk av tolk, forventes å gi lavere sosialhjelpsutgifter (NAV)
- **Effekt av IPS-prosjekt**
Mennesker tidligere ut i jobb, via IPS-metodikk, har effekt på tjenestenes oppfølgingsbehov. Det tas ut en forventet gevinst (fordelt på psykisk helse og NAV). Stillingsreduksjon.
- **Redusert ressurs til/endret organisering av rusoppfølging**
Rusoppfølging effektiviseres. Det ses også på organisering og vurderes å flytte rusoppfølging fra NAV til psykisk helsetjeneste. Dette forventes å gi en effekt. Beløp justert ned i 17 og 18, pga. pågående prosesser tar tid. Stillingsreduksjon.
- **Reduksjon kurs/utdanningsstøtte/felles fagdager**
Redusert støtte til utdanning/kurs/fagdager fordelt på tjenestene.
- **Endret oppgavefordeling forventes å redusere sosialhjelpsutgifter**
Mer spesialisering av oppgaver, forventes å gi reduserte sosialhjelpsutgifter (NAV)
- **Utnytte merkantile ressurser – «Familiens hus»**
Effektivisering ved samling av tjenester i Familiens hus. Stillingsreduksjon (fra 2019)
- **Redusere kjøp av private helsetjenester**
En kartlegging av brukere vi i dag kjøper tjenester til og revurdere vedtakene. Redusert utgift med 1 mill kr.
- **Redusere med en avdelingslederstilling**
Virksomheten har mange lederstillinger. Mange av lederne med økonomi og personalansvar er også i daglig drift med brukere. Vi reduserer ledere og endrer til fagledere på flere avdelinger.

HELSE OG OMSORG

Beskrivelse av virksomheten

Innenfor tjenesteområdene i helse og omsorg arbeider vi for å styrke de laveste trinnene på omsorgstrappen. Tverrfaglighet, velferdsteknologi og kompetanseheving vil prioriteres i tjenesteutviklingen som virksomheten står ovenfor når vi skal etablere nytt sykehjem og omsorgsboliger og møte en økende eldre befolkning.

Tildelingsenheten:

Tildelingsenheten saksbehandler og tildeler tjenester, og er kommunens koordinerende enhet for habilitering - og rehabilitering.

Antall årsverk: 5

Institusjonstjenester

Helse- og omsorgssentrene Marka og Skjervum har til sammen seks avdelinger med totalt 127 plasser, 65 på Marka og 62 på Skjervum. Av disse er det sju dobbeltrom med til sammen 14 plasser. Sykehjemsavdelingene er delt inn etter ulike tjenestetilbud; 78 langtidsplasser, 25 demensplasser, 21 korttids- og avlastningsplasser og tre plasser for kommunalt akutt døgnopphold (KAD), hvorav den ene selges til Lunner.

Institusjonene jobber med å etablere en demensavdeling for pasienter i avdeling 1 på Marka i tilknytning til Markatun III og benytter i minst mulig grad dobbeltrommene for langtidspasienter.

Antall årsverk: 119

Hjemmetjenester

Hjemmetjenesten i Gran består av to distrikt: Bjønroa og Gran, samt dagsenter for eldre og dagsentertilbudet for mennesker som har demens. Hjemmetjenesten yter tjenester i vidt omfang fra trygghetsalarm, praktisk bistand til omfattende pleie- og omsorgstjenester.

Antall årsverk: 69

Forebygging og utvikling (lege/fysioterapi/ergoterapi)

Ergo- og fysioterapitjenester ytes i institusjon, helsestasjon, barnehage, skole og i den enkeltes hjem. Tjenesten er av helsefremmende, forebyggende og kurativ art og ytes overfor barn, voksne og eldre. Den kommunale legetjenesten yter tjenester ved sykehjem, helsestasjon og legevakt.

Kommunen har videre 13 fastlegehjemler og 8,9 driftsavtaler for privatpraktiserende fysioterapeuter

Antall årsverk: 16

Fellestjenester

Fellestjenesten er en enhet i helse og omsorg som består av merkantile tjenester, kjøkken og husøkonomavdeling med barrierevaskeri, innkjøp, lager og logistikk. Seksjonen yter ulike servicefunksjoner overfor hele virksomheten.

Husøkonomavdeling har ansvar for møbler, tekstiler, øvrig inventar og utstyr, samt innkjøp, lager og logistikk. I tillegg er avdelingen samarbeidspartner innen ombygging, nybygg etc.

Antall årsverk: 18

Kjøp av plasser:

Kommunen kjøper 23 plasser ved Granhøi Alderspensjonat. Avtalen løper ut 2019.

Mål for fireårsperioden:

Mål for virksomheten	Kommentarer
Tilrettelegge for at den enkelte bruker kan opprettholde sin egenomsorgsevne og selvstendighet så langt det er mulig	
Trygge og sikre tjenester som ivaretar omfattende og sammensatte behov hos tjenestemottakere	
Samordnet ressursutnyttelse og økt fleksibilitet i hjemmetjenesten.	
Økt kompetanse på forebygging, hverdagsmestring og velferdsteknologi. Utnytte digitale muligheter for undervisning og kompetanseutvikling	
Tidlig innsats gjennom tverrfaglig samarbeid på tvers av virksomhetene, for best mulig ressursutnyttelse i et forebyggingsperspektiv.	

Produksjonsindikatorer	Def. Indikator	Indikator 2018	Resultat 2018	Kommentarer
Nærvær	%	> 91		
Sikre riktig oppfølging og tildeling av omsorg: Venteliste på tildeling av sykehjem og bolig med heldøgnsomsorg.		>5		
Antall klager som får medhold	%	Under 5		
Antall tilsynsrapporter som pålegger tiltak	Antall	Maks 1		
Plass i beste halvdel på Kommunebarometeret				

Økonomi

Økonomisk ramme						
	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Øk.plan 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021
Brutto driftsutgifter	250 162	228 237	225 491	222 644	220 894	215 420
Brutto driftsinntekter	-50 492	-41 329	-42 793	-42 793	-42 793	-42 793
Netto drift	199 670	186 908	182 698	179 851	178 101	172 627

Endringer i ramma fremkommer slik:

2018 2019 2020 2021

Framskrivning

Utgifter

Harmonisering utg/innt	164	164	164	164
Lønnsoppgjør kap. 4 2017 - sentralt oppgjør	2 326	2 326	2 326	2 326
Lønnsoppgjør kap. 3, 4 og 5 2017 - lokalt oppgjør	1 090	1 090	1 090	1 090
E-handel	-50	-50	-50	-50
Effektivisering/utvikling drift				
Prisvekst utgift	1 443	1 443	1 443	1 443
Sum	4 973	4 973	4 973	4 973

Inntekter

Harmonisering utg/innt	-164	-164	-164	-164
Prisvekst inntekter	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Sum	-1 664	-1 664	-1 664	-1 664

Nye tiltak

Utgifter

Fjernet "Effektivisering, tillegg: Piloten, nøkkelsystem, samle hjemmetj."				
Trygg hjemme – rådgivningstjeneste 65+, hverdagsmestring, velferdsteknologi– delvis skjønnsmiddelfinansiering	-500	-500	-500	-500
Fjernet innsparing "Økt nærvær - forventning til organisasjonen"				
Fortsette innfasing av omsorgsteknologi	500	500	500	500
Nærværinvestering 2017 ut igjen 2018	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Midlertidige utgifter til administrasjonslokaler på Marka			1 000	1 000
Prisvekst utgift - ikke kompensert	-1 443	-1 443	-1 443	-1 443
Innsparing tilsvarende 50 % av lønnsoppgjør 2018	-983	-983	-983	-983
Omstilling-Redusere kjøp av private helsetjenester	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Omstilling - Redusere med en seksjonlederstilling	-750	-750	-750	-750
Omstilling - Redusere bemanningsenheten	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Omstilling - Car admin	47	-300	-300	-300
Omstilling - Terapeutstilling	650	650	650	650
Omstilling - Redusere med 10 langtidsplasser		-2 500	-3 250	
Omstilling - Produksjonsendring på kjøkken	-640	-640	-640	-640
Omstilling - Privat avtale om middagslevering til hjemmeboende	-100	-100	-100	-100
Nytt tiltak - Bemanningseffektivisering (digitalisering, velferdsteknologi og nytt sykehjem)			-2 000	-3 500
Nytt tiltak - kostnasdekning IKS Helse og omsorg				-5 724
Nytt tiltak - Kostnadsdekning Sykehuset Innlandet				-1 500
Sum	-7 719	-10 566	-12 316	-17 790
Inntekter				
Omstilling - Vederlagsinntekter bortfaller	200	200	200	200
Sum	200	200	200	200

Beskrivelser av noen tiltakslinjer i budsjettregnearket.

Virksomhet helse og omsorg har lagt frem omfattende budsjettkutt de neste årene. Det er helt nødvendige å ta store grep for å oppnå dette. Redusering i antall plasser til langtidspasienter er et grep som krever at pleie og omsorg jobber ennå mer målrettet med at innbyggerne skal bo lengst mulig i egen hjem og mestre eget liv.

Vi satser på tverrfaglighet og hjelp til hverdagsmestring. Samtidig øker vi fokuset på innhold og mål ved korttidsplasser og starter med rehabiliteringsopphold. Dette vil være en satsning som skal øke rulleringen på korttidsplassene. Flere skal få nyttig og nødvendig hjelp til å klare seg i eget hjem, øke sin ernæringsstatus eller trene seg opp igjen etter sykdom og skade.

Virksomheten satser samtidig på velferdsteknologi. Hjemmetjenesten starter med medisinerings dispensere for å frigjøre timer til økene behov for tjenester. Vi tilrettelegger for E-læring som kompetanseheving hos ansatte gjennom KS-læring og øker bruk av Notus ressursstyring (turnusprogram) med ressursstyring web, elektronisk vaktbok og egen app (applikasjon til Apple og Android) for ansatte. De digitale tiltakene vil gi ansatte enkel tilgang til vakter, turnus og timelister og øke tilgangen til kompetanseheving. Det vil gi en mer effektiv bruk av lederes tid og bedre kontroll på overtid og ekstravakter. Vi styrker kontrollen med budsjett områdene for å kunne forsvare kutt i bemanningsenheten og ledelse.

Nye tiltak (uten omstilling)

Utgift

- **Fortsette innfasing av omsorgsteknologi**

Det satses på velferdsteknologi i hjemmesykepleien for 2018. Det inngås kontrakt på multidose dispensere (medisindispensere) i samarbeid med andre nærliggende kommuner. Hjemmetjenesten skal ha 10 dispensere i drift fra 2 kvartal 2018. Tiltaket gevinstrealiseres for å finne timer til disposisjon etter implementering. Det gir mulighet for økte timer i hjemmetjenesten i tiden fremover hvor det blir færre plasser i institusjon og flere skal bo i eget hjem. 0,2 mill kr i 2018, 0,25 mill kr fra 2019.

Omstillingstiltak

Utgift

- **CarAdmin- forvaltningssystem av tjenestebiler.**

Hjemmetjenesten disponerer 23 biler i sin virksomhet og vi har mange ansatte som bruker bilene. Vi har sett at ansvarsfølelsen for bilene kan være så som så og vi har hatt mange skader på bilene. Ved å innføre CarAdmin viser erfaring fra andre kommuner at de ansatte får mere ansvarsfølelse for å holde bilene i orden, antall skader går ned og kostnadene til bilholdet blir lavere. Systemet vil dessuten gi oss en helhetlig oversikt og et komplett dokumentarkiv for bruken av bilene på ett og samme sted.

Økt utgift for innkjøp i 2018 kr 37 000 kroner. Reduserte utgifter på drift av leasingbiler fra 2019 med 0,3 mill kr.

- **Produksjonsendring på kjøkken**

Redusere til ett produksjonskjøkken på institusjon med Friskmat tilvirkningsmåte. Mottakskjøkken på den andre institusjonen. Mindre sårbart ved sykefravær, bedre

kontroll/oversikt, mindre matsvinn, redusere bemanning. Ved Friskmat-metode er det kjøkkenpersonalet (ikke pleierne slik det er i dag) som legger opp f.eks. middag på tallerkenen på en innbydende måte slik at pasientens appetitt vekkes. Tallerkenene settes i regenereringsovner på hjul for ferdigstilling på avdelingene. Pleierne serverer middag som ferdigprodukt som er gjennomkokt eller har programmert kjernetemperatur. Regenereringsmetoden er slik at det uten problemer kan serveres sprøstekt bacon, varm grøt (uten snerk) og vanlig middagsmat samtidig. Investering i nytt produksjonsutstyr innarbeides i prosjektet til Sagatangen. Innsparing på 0,64 mill kr.

- **Privat avtale om middagslevering til hjemmeboende.**

Ingen produksjon av mat til hjemmeboende ved kjøkkenet, men tilby hjelp til hjemmeboende for bestilling fra privat leverandør. Redusere bemanning på kjøkken. Redusert utgift på bemanning 0,1 mill kr.

- **Bemanningsenheten.**

Ansvar på bemanningsenheten er lagt til avdelingsleder for trygghetsavdelingen ved Skjervum helse og omsorgssenter. Det er budsjett til 5 årsverk i enheten. Antall vikarer vi ansetter fast i enheten blir redusert med 2,5 årsverk. Bemanningsenheten ble etablert ved å samle budsjettmidler fra alle avdelingene i virksomheten inn i budsjettområde. Ved å redusere bemanningsenheten reduseres den enkelte avdelings mulighet for innleie av vikarer fra bemanningsenheten. De ansatte i bemanningsenheten i dag vil ivaretas med tilbud om ledige stillinger i ulike avdelingene i Helse og omsorg. Redusert utgift 1, 5 mill kr.

- **Tilpasning av antall omsorgsplasser (10 langtidsplasser)**

Tiltaket omfatter reduksjon av omsorgsplasser i institusjon ved å satse på rehabilitering og hverdagsmestring. Satsningen på rehabilitering og hverdagsmestring skal senke behovet for heldøgnsomsorg. Det er et utviklingsarbeid med en betydelig kulturendring som skal til for å få dette tiltaket til i praksis. Tiltaket krever en kompetanseheving i ansattgruppen både på institusjonene og i hjemmetjenesten. Dette arbeidet er startet med hverdagsrehabiliteringsteam og hverdagsmestring men må videreutvikles og omfatte alle avdelingene. Satsning på terapeutstillinger med rehabiliteringskompetanse må starte et år før tiltaket med reduksjon iverksettes. Det vil bli en gradvis reduksjon på bruk av plasser ved for eksempel å redusere bruk av de doble rommene på Marka og Skjervum.

Konsekvensen må inn i prosjekt 619, der det vurderes hensiktsmessig tilpasning av byggeprosjektets sykehjemsdel i neste prosjekteringsfase.

Strategiplanen for Helse og omsorg anbefaler en reduksjon fra dagens 127 sykehjemsplasser til 25 + 65. Dette vurderes i forhold til om antallet plasser bør økes, for å få en mer optimal byggeløsning praktisk og økonomisk. Det vurderes å øke antall sykehjemsplasser i forhold til grensekostnad etter fradrag for tilskudd og momskompensasjon. Dette sees også i sammenheng med antall omsorgsboliger som skal bygges og hvor de bør plasseres. Langtidsvirkningen av tiltaket må vurderes i prosjekt 623 og i revisjon av helse- og omsorgsstrategien.

Økt utgift til terapeutstilling og turnusstilling med 0,65 mill kr fra 2018. 4 mill kr i redusert utgift fra 2019.

- **Redusere kjøp av helsetjenester**

Tiltaket omfatter en reduksjon i antall kjøpsplasser. Brukere i private institusjoner vurderes for kommunale boliger og/ eller institusjoner. En kartlegging av brukere vi i dag kjøper tjenester til og revurdere vedtakene. Redusert utgift med 2 mill kr.

- **Kutte en seksjonslederstilling.**

Virksomheten har mange lederstillinger. Mange av lederne med økonomi og personalansvar er også i daglig drift med brukere. Vi reduserer ledere og endrer til fagledere på flere avdelinger i tillegg til å redusere med en seksjonsleder. Redusert utgift med 0,75 mill kr.

Inntekt:

- **Vederlagsinntekten økes.**

Økt inntekt vil innebære en strengere praksis ved å forholde oss tydeligere til regelverket på området. Økt inntekt med 0,2 mill kr.

KULTUR OG SAMFUNN

Beskrivelse av virksomheten - samfunnsutvikling

Samfunnsutvikling samler oppgavene for overordna planlegging, folkehelse, arealforvaltning og landbruksforvaltning i samme virksomhet. Samfunnsutvikling har følgende fagavdelinger og oppgaver:

Arealforvaltning: Oppmåling 2,5 årsverk Plan 2,5 årsverk Byggesak 3,5 årsverk

Saksbehandling av oppmåling-, fradeling- og byggesaker

Kartdatabaser og eiendomsinformasjon, GIS

Behandling av innsendte planforslag, utarbeiding av egne plansaker og kommuneplanens arealdel.

Rådgivning og veiledning i arealplansaker og byggesaker

Tilsyn og ulovlighetsoppfølging

Rådgivning: 3 årsverk (inkl. kommuneoverlege), samt kjøp av tjenester

Stedsutvikling, etablererkurs, Hadeland næringshage, sekretariat for Randsfjordforbundet, næringsutvikling, bedriftskontakt, folkehelsekartlegging, trafikk sikkerhetsutvalg, beredskap, universell utforming, miljørettet helsevern, kommunelegefunksjon, overordnet planarbeid m.m.

Landbrukskontoret for Hadeland: 8 årsverk

Landbrukstilskudd

- Rådgivning, søknadsbehandling og kontroll

Jordlovsaker og konsesjonssaker

- Tiltak i landbruket
- Fradelinger

Bygdeutviklingsmidler (tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer)

Smil - midler (spesielle miljøtiltak i landbruket)

NMSK (nærings og miljøtiltak i skogbruket)

Skogbruksfond

Skogsveger

Biologisk mangfold

Viltforvaltning

Landbruksfaglig veiledning

Beskrivelse av virksomheten – teknisk uten VAR

Samferdsel og Park

- Drift og vedlikehold av ca. 170 km kommunal veg
- Trafikksikkerhetstiltak
- Ca. 2 000 gatelyspunkt
- Drift av 100 000 m² plener, 3 000 trær og 8 km turstier
- 9,5 årsverk

Eiendom

- Administrasjon, drift (vaktmestere), boligkontor og renhold
- 30 formålsbygg (noen av disse har flere bygninger)
- Ca. 195 boenheter
- Tilsvare ca. 100 000 m²
- 50,5 årsverk

Brann og redning

- Interkommunal virksomhet
- Beredskap knyttet til brann og ulykker
- 4 brannstasjoner
- Forebyggende arbeid, herunder feiing og branntilsyn
- 12,4 årsverk (12 heltid og 35 deltidsansatte)

Beskrivelse av virksomheten - kultur

Kulturskolen

Kulturskolen gir både sentralisert og desentralisert variert opplæring i aldersgruppen 0–19 år. Administrasjonen, lærerarbeidsplasser og deler av undervisning er lagt til Granvang. Det selges tjenester og undervisning til Lunner kommune. Kulturskolen selger også tjenester til lag og foreninger som korps og teatergrupper.

Gran bibliotek

Gran bibliotek er kommunens folkebibliotek og ble fra høsten 2012 samlokalisert med skolebiblioteket til Hadeland videregående skole. Gran bibliotek består av to enheter: Gran hovedbibliotek og Brandbu filial.

Kulturkontoret for Lunner og Gran

Kultur og fritid

Drifter og utvikler Hadeland Kultursal, Brandbu Kino og UngHadeland, som omfatter ungdomsarenaen i Brandbu og tiltakene rettet mot barn/unge gjennom høst- og vinterfestivaler og Aktiv sommer. Koordinerer folkehelse- og SLT-arbeidet og er ansvarlig for foreldrenettverk. Samarbeider med og støtter det frivillige kulturlivet gjennom tilskudd, driftsavtaler, markedsføring og arrangementsutvikling.

I perioden 2015 – 2018 er prosjektet Fritid for alle og fritidskontakttjenesten (tidligere støttekontakttjenesten) for barn og unge 6-25 år overført fra Helse & Omsorg og lagt under Kultur og fritid. Fra oktober 2017 er også fritidskontakttjenesten for de over 25 år overført fra Helse & Omsorg til Kultur og fritid.

Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv

Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv har ansvaret for den daglige driften og vedlikeholdet av de kommunale idrettsanleggene, badeplasser, folkebadordningen mv. Plan- og tiltaksarbeid innenfor idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, samarbeid med og støtte av det frivillige idrettslivet gjennom tilskudd og driftsavtaler, formidling av spillemidler og samarbeid med idrettsrådene.

Kulturminner og kulturmiljøer

Kulturminner og kulturmiljøer har ansvaret for kulturminner generelt samt bl.a. Pilegrimsleden, Prestegårdshagen, Klokkelåven, Granavollen med Kommunehuset/staller, byggeskikkprisen mv.

Virksomhetene omfatter 28,2 årsverk – 56 ansatte (inkl. Lunner).

Mål for fireårsperioden - samfunnsutvikling

Mål for virksomheten				Kommentarer
God livskvalitet for innbyggerne i Gran gjennom en bærekraftig utvikling innen folkehelse og arealbruk, og forsvarlig kvalitet på fysiske tiltak.				
Utvikle sterke sentrumsområder i Gran og Brandbu med enhetlige krav for kvaliteter i det felles uterom, og tilstrekkelige arealer for etablering av nye virksomheter og bygg.				
Bidra til positiv stedsutvikling i samarbeid med lokale initiativ og ut fra stedlige forutsetninger				
Utarbeide en plan for boligbygging og klargjøre tilstrekkelige næringsarealer for utbygging				
Bidra til bærekraftig utnyttelse av landbrukets ressursgrunnlag til beste for landbruket og Hadelands befolkning.				
Produksjonsindikatorer	Def. Indikator	Indikator 2018	Resultat 2018	Kommentarer
Nærvær Gjennomsnitt saksbehandling innen lovpålagt tid Gjennomsnitt ett-trinns byggesaker Gjennomsnitt fradeling Gjennomsnitt rammesøknader (saker med 12 ukers saksbehandlingstid) Private reguleringsforslag fremmet til behandling Antall klagesaker ihht. PBL som er overprøvet av FM	%	Snitt off. 21 84 84 84 Antall		
Miljø Følge opp ny klima og miljøplan				
Landbruk - Sikre biologisk mangfold Opprettholde antall Lokaliteter av prioriterte arter Opprettholde antall Lokaliteter av prioriterte biotoper				

Mål for fireårsperioden – teknisk uten VAR

Mål for virksomheten	Kommentarer
Trygg og stabil kommunal infrastruktur og en tjenlig kommunal bygningsmasse.	
Redusere omfanget av kommunal bygningsmasse gjennom avhending av uhensiktsmessige bygg.	
Ha spesielt fokus på forebyggende arbeid og tilsyn innenfor områder som er risikoutsatt i forhold til brannskader.	

Produksjonsindikatorer	Def. Indikator	Indikator 2018	Resultat 2018	Kommentarer
Antall kvm kommunal bygningsmasse	kvm	Ca 90 000		
Gjennomføre planlagt feiing (hvert 2. år) og boligtilsyn (hvert 4. år).	%	100		
Nærvær	%	95		
Tidsatte tiltak gjennomført i henhold til plan (Gang/sykkelveg; asfaltering; oppgradering)				

Mål for fireårsperioden - kultur

Mål for virksomheten	Kommentarer
Gran kommune skal ha et variert kultur- og fritidstilbud som bidrar til et meningsfullt liv for innbyggere i Gran	
Hadeland kulturskole skal være en møteplass der elever gjennom læring, opplevelse og deltakelse får kunnskap, ferdigheter og holdninger innen ulike kulturuttrykk. Kulturskolen skal ha fokus på integreringstiltak, implementering av ny rammeplan og videreutvikling av Granvang	
Gran bibliotek skal være en læringsarena og et kultur- og kunnskapssenter i lokalsamfunnet.	
Gran kommune skal tilrettelegge for gode og varierte kultur- og fritidstilbud, samt bidra til å øke den fysiske aktiviteten i befolkningen	
Prosjektet Fritid for alle skal implementeres i ordinær drift under Ung Hadeland fra 01.01.18. Fritid for alle skal fange opp barn og unge som faller utenfor ordinære kultur- og fritidstilbud	

Produksjonsindikatorer	Def. Indikator	Indikator 2018	Resultat 2018	Kommentarer
Bibliotek/kulturskole:				
Kulturskolen skal gi tilbud som er tilgjengelige for flest mulig:	>	124		
Antall elevplasser	>	115		
Antall elevplasser i korps				
Kulturskoletimer i alle SFO	> %	50		
Antall arbeidstimer ute: (Primært skoler)				
Bibliotekene skal opprettholde aktiviteten:				
Minst like mange utlån	>	17		
Minst like mange arrangementer	>	12		
Antall skoleklasser				
Nærvær	%	95		

Økonomi

Økonomisk ramme						
	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Øk.plan 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021
Brutto driftsutgifter	150 307	130 072	137 592	137 867	134 940	136 177
Brutto driftsinntekter	-73 189	-52 089	-57 162	-57 159	-57 257	-57 404
Netto drift	77 118	77 983	80 430	80 708	77 683	78 773
			-29	42	42	42
Endringer i ramma fremkommer slik:			2018	2019	2020	2021
Framskriving						
Utgifter						
Harmonisering utg/innt			2 825	2 825	2 825	2 825
Lønnsoppgjør kap. 4 2017 - sentralt oppgjør			953	953	953	953
Lønnsoppgjør kap. 3, 4 og 5 2017 - lokalt oppgjør			854	854	854	854
Prisvekst utgift			998	998	998	998
E-handel			-10	-10	-10	-10
Sum			5 620	5 620	5 620	5 620
Inntekter						
Harmonisering utg/innt			-2 825	-2 825	-2 825	-2 825
Husleie 2017			12 380	12 380	12 380	12 380
Husleie 2018			-12 380	-12 380	-12 380	-12 380
Ekstern husleie Rådhuset - ytterligere bortfall (600' i 2017)			200	400	400	400
Prisvekst inntekt			-1 406	-1 406	-1 406	-1 406
Sum			-4 031	-3 831	-3 831	-3 831
Nye tiltak						
Utgifter						
Integreringsfremmende tiltak, tas ut fra 2018, jf økonomiplan						
2017-2020			-100	-100	-100	-100
Økt tilskudd til Frivilligsentalen			200			
Kst 108/14 Tilskudd til reiseliv er foreslått videreført, dvs ligger inne med kr 150'			-	-	-	-
Ksak 89/17 Samarbeidsavtale reiseliv - Gjøvikregionen,			120	120	120	120
Ekstra rammekutt			-200	-200	-200	-200
Driftstilskudd Hadelandshagen, ikke fjerne						
Gran sentrum - parkering/beplantning (P 913)				40	40	40
Gran sentrum - gang/sykkelveg etc (P914)				25	25	25
Trafikksikring (P 918)			5	10	15	20
Boligplan - anskaffelse av leiligheter (P994)			57	114	171	228
«Ny base» Markatun (PP030)			20	20	20	20
Helårsvirkning ny stilling Feier grunnet ny forskrift vedr. forebygging 225' i 2017)			325	325	325	325
Økt vedlikehold bygningsmasse jf. ksak 59/17			4 658	5 715	3 226	4 401
Randsfjordsmuseene - økt tilskudd fra 2018 - K-sak			87	87	87	87
Kommunal andel kunstgress BIF. 250` t.o.m 2023						
Lygna skisenter - kom.l andel anlegg, jf K-sak			-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Overføring av ressurs fra 3.2 - adm. støttekontaktordningen m.			281	281	281	281

Omstilling - avslutte avtalen m/Opus	-	-84	-84	-84
Omstilling - Omklassifisering til private veier.	-	-	-	-
Omstilling - Reduserte utgifter v/salg av Solvang og deler av Bjørklund	-50	-50	-50	-50
Omstilling - Oppsigelse av avtale vedr Friluftssentralen	-35	-35	-35	-35
Omstilling - kutt i adm.tjenester (lisens)	-100	-100	-100	-100
Omstilling - bortfall av kulturskoletimen	-125	-250	-250	-250
Omstilling - bortfall av Den Kulturelle Skolesekken				
Omstilling - bortfall av den kulturelle Spaserstokken				
Omstilling - omlegging av tjenestetilbud Kulturskolen		-500	-1 000	-1 000
Omstilling - kutt i adm. ressurser Kulturskolen	-100	-100	-100	-100
Omstilling - bibliotek - redusert bemanning	-50	-50	-50	-50
Omstilling - omlegging av arbeid med Ungdomsarenaer	-50	-50	-50	-50
Prisvekst utgift - ikke kompensert	-998	-998	-998	-998
Innsparing tilsvarende 50 % av lønnsoppgjør 2018, anslag	-585	-585	-585	-585
Statsbudsjettet 2018 - Økning frivilligsentralen ut over prisveks	40	40	40	40
Sum	1 900	2 175	-752	485

Inntekter

Boligplan - anskaffelse av leiligheter (P994)	-97	-194	-292	-389
Ny stilling Feier grunnet ny forskrift vedr. forebygging	-325	-325	-325	-325
Omstilling - Gebyrjustering Plan Økning	-200	-250	-250	-300
Omstilling - Gebyrjustering Bygg Økning	-100	-150	-150	-150
Omstilling - Gebyr for sjenkesaker	-20	-20	-20	-20
Omstilling - Oppgave for VA som skal faktureres selvkost	-300	-300	-300	-300
Sum	-1 042	-1 239	-1 337	-1 484

Beskrivelser av noen tiltakslinjer - samfunnsutvikling

Nye tiltak (uten omstilling)

Utgift

- K-sak 108/14 - Tilskudd til reiseliv, videreført ny avtale innebærer en kostnad på 320 000,- Det var lagt inn 0,2 mill kr i budsjettet som har vært det Gran har dekket fram til nå. Det resterende har vært dekket av partnerskapsmidler, men det kunne ikke fortsette i ny avtaleperiode. Det blir fremmet egen sak om dette, slik at kr 320 000 er innarbeidet i vedtatt budsjett
- Ekstra rammekutt – tas ut ved å fjerne en halv stilling som saksbehandler på arealplan. Medfører mindre ressurser til å arbeide med kommunens egne reguleringsplaner og mindre ressurser til veiledning.
- Driftstilskudd Hadelandshagen videreføres i perioden
- Tilskudd til Frivilligsentralen økes med 0,2 mill kr for opprettelse av en sentral til.

Omstillingstiltak

Utgift

- **Omstilling** - avslutte avtalen m/Opus som er det regionale samarbeidet om etterutdanning. Avtalen må sies opp med et års varsel. Derfor virkning først fra 2019.

Inntekt

- **Omstilling** - Gebyrjustering Plan Økning
- **Omstilling** - Gebyrjustering Bygg Økning
- **Omstilling** - Gebyr for skjenkesaker – innføring av gebyr for skjenkesaker ved enkeltanledninger

Beskrivelser av noen tiltakslinjer - teknisk uten VAR

Nye tiltak (uten omstilling)

Utgift

- Trafikksikring (P 918). Økte vedlikeholdsutgifter som følge av etablerte trafikksikkerhetstiltak.
- Boligplan - anskaffelse av leiligheter (P994). Økte driftsutgifter som følge av flere leiligheter
- «Ny base» Markatun (PP030). Økte driftsutgifter.
- Helårsvirkning ny stilling Feier grunnet ny forskrift vedr. forebygging 225' i 2017.
- Økt vedlikehold bygningsmasse jf. ksak 59/17. Tiltak for å redusere forfallet på de kommunale bygningene.

Inntekt

- Boligplan - anskaffelse av leiligheter (P994). Økte husleieinntekter fra nye boliger.
- Ny stilling Feier grunnet ny forskrift vedr. forebygging, finansieres gjennom økte gebyrer.

Omstillingstiltak

Utgift

- **Omstilling** - Reduserte driftsutgifter v/salg av Solvang og deler av Bjørklund.

Inntekt

- **Omstilling** - Oppgave for VA som skal faktureres selvkost. Brann og redning og Samferdsel yter tjenester for VA som skal dekkes via selvkostfinansieringen til VA. Brann og redning skal foreta kontroll av kummer/brannhydranter på vannledningsnettet. Brannvesenet skal bistå VA med vakttjeneste. Samferdsel skal holde og organisere lagerplass for VA.

Beskrivelser av noen tiltakslinjer - kultur

Omstillingstiltak

Overordnede kommentarer:

Omstillingstiltakene innenfor Kultur utgjør i 2018 0,5 mill kr og øker til ca 1,1 mill kr i 2019 og 1,6 mill kr i 2020-2021.

De største kuttene gjennomføres i Kulturskolen og forutsetter en dreining mot mer gruppeundervisning og bedre utnyttelse av lærerressursene på tvers av undervisningstilbudene og bortfall kulturskoletime.

I budsjett 2018 er kinoen i Brandbu opprettholdt med drift på dagens nivå. Fremtidig drift av kinoen må ses i sammenheng med kommunens forvaltning av Huset i Brandbu som helhet. Fremtidig drift av kinoen må også ses i sammenheng med behov for nødvendig utskiftning av teknisk utstyr og opprustning av infrastruktur i kinoen de kommende årene.

I budsjett 2018 er det ikke foreslått endringer i dagens bibliotektilbud i Gran og Brandbu. Dersom det blir aktuelt å ruste opp Huset i Brandbu, bør etablering av Huset som et kulturbygg og møtested i Brandbu vurderes. En slik løsning kan innebære at det blir ett bibliotek i Gran kommune, i Huset i Brandbu. En slik utvikling av kulturtilbudet i Brandbu bør ses i sammenheng med Kulturkontorets planer om videreutvikling av Granvang som kulturbygg og møtested i Gran sentrum. Det bør avsettes midler til forprosjektering av begge byggene.

Kulturkontoret viderefører satsningen på barn og unge gjennom tilbud i regi av Ung Hadeland, Fritid for alle, BUA, kulturskolen og bibliotekene. Det legges opp til at Fritid for Alle innlemmes i ordinær drift i 2018. I 2018 løses dette innenfor Kulturs gjeldende ramme.

Det er ikke foreslått endringer i tilskudd til lag og foreninger innenfor allmenkultur, aktiviteter for barn og unge, eller til idrett og fysisk aktivitet.

Kulturkontoret legger opp til prisøkninger (inntektsøkning) innenfor Kulturskolen og vil arbeide for økte inntekter fra utleie av arrangementsarenaer gjennom en tilpasning av prismodell og aktiviteter på disponible arenaer (primært kultursal, Granvang, Huset). Det er mindre økning gjennom vedtak i kommunestyret i sak 100/17 *betalingsregulativ for virksomhetsområde 5, og dette gjelder:*

a. Utleie Granvang – Storsalen, lag og foreninger registrert i Gran kommune/kommunale leietakere

b. Utleie Granvang – Veslesalen

c. Hadeland kultursal (utleie) - Barn og unge i Gran kommune

d. Hadeland kultursal (utleie) - Voksne lag/foreninger Gran kommune

Kommentarer til de enkelte omstillingsforslagene:

Utgift (tall i parentes viser besparelser 2018)

- **Omstilling – oppsigelse av avtale med Norsk Folkehjelp vedr. lagring av utstyr for Friluftsentralen**

Etableringen av BUA Lunner og Gran innebærer at alt utstyr kommunen disponerer blir flyttet til BUA og innlemmet i disse utlånsordningene. Vedlikehold og utskiftning av utstyr ivaretas av BUA. (- 35.000).

- **Omstilling - kutt i administrative tjenester**

Gran kommune har finansiert lisens til «Tilskuddsportalen» som har gitt tilgang til søkemotor og nyhetstjeneste for aktuelle tilskuddsordninger (lokalt, nasjonalt og internasjonalt). Lag og foreninger har gjennom opplæring fått mer kunnskap om mulighetene som finnes, og vil gjennom egne paraplyorganisasjoner kunne tilegne seg mye av den samme kunnskapen. (-100.000).

- **Omstilling – bortfall av Kulturskoletimen**

Kulturskoletimen er et tilbud til elevene i grunnskolen som gir dem grunnleggende innføring og kjennskap til ulike instrumenter. Kulturskoletimen gjør at flere får profesjonell opplæring og fungerer også som en god rekruttering til Kulturskolen. Kostnadsbesparelsen knyttet til bortfall av Kulturskoletimen innebærer i praksis stillingsreduksjoner i Kulturskolen. (-125.000).

- **Den Kulturelle Skolesekken (DKS) beholdes**

Hadeland Kulturskole har historisk vært en foregangskommune når det gjelder DKS. Elevene i skolen har gjennom DKS fått ta del i kunstneriske opplevelser av høy kvalitet. DKS representerer slik sett et tilbud som mange ellers ikke vil ha tilgang til.

- **Den kulturelle Spaserstokken (DKSS) beholdes**

DKSS tilbyr kunstneriske opplevelser av høy kvalitet til den eldre del av befolkningen (institusjoner mm). DKSS representerer slik sett et tilbud som denne gruppen ellers ikke vil ha tilgang til.

- **Omstilling – omlegging av tjenestetilbud i Kulturskolen**

Omleggingen må skje over tid og innebærer sammenslåing av tjenestetilbud og en dreining i retning av flere gruppetilbud fremfor individuell undervisning. I tillegg vil det gradvis skje en dreining i retning av mer generell/bred kompetanse blant lærerne slik at disse i større grad kan brukes på tvers av undervisningstilbudet. Besparelsene kommer over tid og innebærer dels endringer og kutt i tjenestetilbud, dels stillingsreduksjoner og dels mer effektiv utnyttelse av lærerressurser. (Ingen effekt 2018).

- **Omstilling – kutt i administrative ressurser i Kulturskolen** Det er grunnlag for omfordeling og bortfall av visse administrative oppgaver gjennom mer selvbetjeningsløsninger og noe lavere servicegrad. Dette gir grunnlag for noe reduksjon i administrative stillinger. (-100.000).

- **Omstilling – Bibliotek – redusert bemanning**

Bibliotekene kan gjennom effektiviseringstiltak spare noe på bemanningsbudsjettet uten at det i denne omgang går utover åpningstidene ved noen av bibliotekene. (-50.000).

- **Omstilling - omlegging av arbeid med Ungdomsarenaer**

Tiltaket er gjennomført og innebærer at det p.t. ikke er en egen Ungdomsarena i Brandbu (kun i Gran). Nytt tilbud i Brandbu vurderes, men vil uansett gi en liten kostnadsbesparelse. (-50.000).

KULTUR OG SAMFUNN - VAR

Beskrivelse av virksomheten

Vann og avløp

- Leverer vann til 3 600 og mottar avløp fra 3 200 abonnenter
- 3 vannverk (pluss vann fra interkommunalt vannverk)
- 350 km rør i bakken
- 2 700 abonnenter med privat avløp
- Prosjektering og byggeledelse

16 årsverk

Mål for fireårsperioden

Mål for virksomheten	Kommentarer
Ha en sikker effektiv vannforsyning med godt vann og nok vann til alle	

Produksjonsindikatorer	Def. Indikator	Indikator 2018	Resultat 2018	Kommentarer
Fornyng av ledningsnett	%	0,75		

Økonomi

Økonomisk ramme						
	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Øk.plan 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021
Brutto driftsutgifter	31 148	29 062	31 734	30 834	30 834	30 834
Brutto driftsinntekter	-44 706	-43 232	-47 453	-46 553	-46 553	-46 553
Netto drift	-13 558	-14 170	-15 719	-15 719	-15 719	-15 719

Endringer i ramma fremkommer slik:

2018 2019 2020 2021

Framskriving

Utgifter

Harmonisering utg/innt

Lønnsoppgjør kap. 4 2017 - sentralt oppgjør

113 113 113 113

Lønnsoppgjør kap. 3, 4 og 5 2017 - lokalt oppgjør

Forventet lønns- og prisvekst (Momentum)

534 534 534 534

Sum

647 647 647 647

Inntekter

Harmonisering utg/innt

Prisvekst

-1 075 -1 075 -1 075 -1 075

Sum

-1 075 -1 075 -1 075 -1 075

Nye tiltak

Utgifter

Kommunedelplan V/A

600

Økt vedlikehold

625 825 825 825

ROS-analyse Vannforsyning

500

Omstilling ..Kjøp av tjenester fra andre komm. virksomheter

300 300 300 300

Sum

2 025 1 125 1 125 1 125

Inntekter

Gebyrøkning ut over prisstigningen

-1 500 -1 500 -1 500 -1 500

Inntektsføring fra fond

-1 646 -746 -746 -746

Sum

-3 146 -2 246 -2 246 -2 246

Beskrivelser av noen tiltakslinjer

Nye tiltak (uten omstilling)

Utgift

- Kommunedelplan vann og avløp. Gjeldende plan må revideres.
- ROS-analyse Vannforsyning. Mattilsynet har pålagt kommunen å utarbeide en ROS-analyse for vannforsyningen.
- Økt vedlikehold pga. av at deler av ledningsnettets begynner å bli gammelt.

Inntekt

- Gebyrøkning ut over prisstigningen. Nødvendig for å finansiere nye tiltak og investeringer.

- Inntektsføring fra fond. I følge retningslinjene for selvkost skal midler som avsettes på bundne driftsfond, idéelt sett brukes opp innen 5 år etter avsetningen. Gran kommune har noen fondsmidler for avløpstjenesten som bør benyttes pga. av alder.

Omstillingstiltak

Utgift

- Kjøp av tjenester fra andre kommunale virksomheter. Brann og redning og Samferdsel yter tjenester for VA som skal dekkes via selvkostfinansieringen til VA. Brann og redning skal foreta kontroll av kummer/brannhydranter på vannledningsnettet. Brannvesenet skal bistå VA med vaktteneste. Samferdsel skal holde og organisere lagerplass for VA.

POLITISKE ORGANER

Beskrivelse av virksomheten

Området omfatter godtgjørelse til ordførere og kommunestyrets medlemmer, politisk representasjon og -møtevirksomhet, samt valgavviklinger. Det dekker også Kontrollutvalgets virksomhet og kjøp av revisjonstjenester.

Videre er eldreråd, ungdomsråd, råd for funksjonshemmede og Gran kommunes andel av utgiftene til regionrådet for Hadeland innbefattet i denne virksomheten, sammen med at regionrådets prosjektmidler føres her. I tillegg føres medlemskap i KS og Landssammenslutningen av vertskommuner for sentralinstitusjoner i det tidligere HVPU på dette virksomhetsområdet.

Økonomi

Økonomisk ramme						
	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Øk.plan 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021
Brutto driftsutgifter	13 105	9 052	8 722	9 338	8 522	9 088
Brutto driftsinntekter	-5 962	-1 067	-1 248	-1 248	-1 248	-1 248
Netto drift	7 143	7 985	7 474	8 090	7 274	7 840

Endringer i ramma fremkommer slik:

Framskriving

Utgifter

	2018	2019	2020	2021
Harmonisering utg/innt	148	148	148	148
Valg	-566		-566	
Lønnsoppgjør kap. 4 2017 - sentralt oppgjør				
Lønnsoppgjør kap. 3, 4 og 5 2017 - lokalt oppgjør	28	28	28	28
Kontrollutvalget, jf sak 39/2017 i kontrollutvalget	60	60	60	60
Prisvekst utgift	82	82	82	82
Sum	-248	318	-248	318

Inntekter

Harmonisering utg/innt	-148	-148	-148	-148
Prisvekst inntekt	-33	-33	-33	-33
Sum	-181	-181	-181	-181

Nye tiltak

Utgifter

Kst 113/14 Tilskudd til partienes valginformasjon		50		
Klimapådriver- egenandel Gran kommune			-200	-200
Prisvekst utgift - ikke kompensert	-82	-82	-82	-82
Sum	-82	-32	-282	-282

Inntekter

Sum	-	-	-	-
------------	----------	----------	----------	----------

OVERORDNEDE INNTEKTER OG UTGIFTER

Beskrivelse av virksomheten

Området omfatter budsjettering av ordinær skatt på inntekt og formue, i tillegg til kommunal utskreven eiendomsskatt.

Budsjettområdet omfatter også det generelle statlige rammetilskuddet, som bevilges gjennom statsbudsjettet. I tillegg omfatter det andre statlige overføringer som inntektsutjevning og overføringer uten krav om øremerking. Dette er midler som gis som kompensasjon for særlig tjenesteyting, for eksempel mottak av flyktninger og refusjoner fra staten for låneordninger med rentekompensasjon.

Økonomi

Økonomisk ramme						
	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Øk.plan	Øk.plan	Øk.plan
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Brutto driftsutgifter	0	0	0	0	0	0
Brutto driftsinntekter	-717 899	-732 091	-756 335	-757 978	-762 025	-761 731
Netto drift	-717 899	-732 091	-756 335	-757 978	-762 025	-761 731

Ny ramme;	B 2016	2017	2018	2019	2020	2021
Skatt						
Skatt basert på regnskap/budsjett og KS-modell	-306 706	-321 826	-339 497	-339 497	-339 497	-339 497
Rammetilskudd basert på KS-modell	-343 983	-351 905	-359 562	-361 205	-361 602	-361 308
Inntektsutjevning basert på KS-modell	-53 363	-52 460	-49 626	-49 626	-49 626	-49 626
Inntektssystemet	-397 346	-404 365	-409 188	-410 831	-411 228	-410 934
Eiendomsskatt	-7 200	-7 300	-5 900	-5 900	-5 900	-5 900
Økt eiendomsskatt (2 promille og bunnfradrag 300 000)		-	-1 750	-1 750	-1 750	-1 750
Redusert eiendomsskatt - fjernes fom Q3 2018		1 400	-	-	-	-
Eiendomsskatt - økning med 1 promille					-3 650	-3 650
Sum eiendomsskatt	-7 200	-5 900	-7 650	-7 650	-11 300	-11 300

Andre generelle statstilskudd

Økonomisk ramme						
	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Øk.plan	Øk.plan	Øk.plan
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Brutto driftsutgifter		158	158	158	158	158
Brutto driftsinntekter		-60 116	-53 673	-43 594	-38 075	-33 668
Netto drift	0	-59 958	-53 515	-43 436	-37 917	-33 510

Ny ramme;	B 2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inntekter:						
Investeringsstilskudd grunnskole	-600	-300	-	-	-	-
Rentekompensasjon grunnskole	-1 172	-866	-570	-522	-474	-426
Kompensasjonstilskudd omsorgsbolig/sykehjem	-1 156	-1 084	-1 013	-1 003	-993	-983
Rentekompensasjon kirkebygg	-68	-67	-45	-41	-38	-34
Integreringsmidler (15 nye)	-36 622	-38 349	-32 595	-25 753	-20 295	-17 225
Vertskommunetilskudd	-19 160	-19 450	-19 450	-16 275	-16 275	-15 000
Sum ramme	-58 778	-60 116	-53 673	-43 594	-38 075	-33 668

Utgifter:

Prisvekst						
Sekundærflytting integrering	154	158	158	158	158	158
Sum	154	158	158	158	158	158

RENTER, AVDRAG, UTBYTTE OG FOND

Omfatter kommunens finansinntekter og -utgifter. Dette dreier seg i praksis om renter, avdrag og utbytte. Budsjettområdet omfatter også avsetning og bruk av fond som finansierer generelle utgifter, eller utgifter som omfatter flere virksomhetsområder. Bruk og avsetning av bundne fond skjer i hovedsak direkte mot hvert enkelt virksomhetsområde.

Økonomi

Økonomisk ramme						
	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Øk.plan 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021
Brutto finansutgifter	106 568	71 971	129 802	133 436	145 511	149 250
Brutto finansinntekter	-59 769	-9 411	-56 085	-58 008	-57 896	-57 748
Netto finans	46 799	62 560	73 717	75 428	87 615	91 502

Ny ramme;	B 2016	2017	2018	2019	2020	2021
Renteinntekter og utbytte						
Renter formidlingslån	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Utbytte Glitre Energi/Hadeland Kraft	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Renter ansvarlig lån HE	-930	-930	-1 240	-1 163	-1 051	-903
Andre renteinntekter (morarente med mer)	-45	-45	-45	-45	-45	-45
Renteinntekter bank	-3 000	-3 000	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Renter av egne plasserte midler	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Sum	-8 475	-8 475	-7 785	-7 708	-7 596	-7 448
Renteutgifter, provisjoner, andre finansutg.	2,10%	2,00%	2,00%	2,00%	2,50%	2,50%
Renter ihht vedtatte investeringer	16 857	17 570	19 616	21 562	29 140	30 009
Andre renteutg og låneomkostninger	60	60	60	60	60	60
Sum	16 917	17 630	19 676	21 622	29 200	30 069
Netto avdrag						
Avdrag ihht vedtatte investeringer	41 546	45 064	46 796	51 484	55 981	58 851
Nye tiltak						
Sum	41 546	45 064	46 796	51 484	55 981	58 851
Disposisjonsfond		2017	2018	2019	2020	2021
Avsetning						
Disposisjonsfond	7 808	8 827	15 000	10 000	10 000	10 000
Disposisjonsfond - saldert overskudd	-	-	880	2 880	2 880	2 880
Randsfjordsreguleringsfond	300	300	300	300	300	300
Sum	8 108	9 127	16 180	13 180	13 180	13 180
Bruk						
Disposisjonsfond	-7 432					
Omstilling 10 Finansiering fra dispfond til digital utvikling			-1 000	-3 000	-3 000	-3 000
Bruk av flyktningefond	-636	-636				
Randsfjordsreguleringsfond	-300	-300	-300	-300	-300	-300
Sum	-8 368	-936	-1 300	-3 300	-3 300	-3 300
Netto bruk/avsetning disposisjonsfond	-260	8 191	14 880	9 880	9 880	9 880

Bundne driftsfond**Avsetning**

Renter av bunde fond	150	150	150	150	150	150
Sum	150	150	150	150	150	150

Bruk

Sum	-	-	-	-	-	-
------------	---	---	---	---	---	---

Netto bruk/avsetning bundne driftsfond

	150	150	150	150	150	150
--	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Tidligere års mindreforbruk

Bruk av tidligere års mindreforbruk

Sum	-	-	-	-	-	-
------------	---	---	---	---	---	---

Overføring mellom drift og investering

Overføring til investeringsregnskapet

Sum	-	-	-	-	-	-
------------	---	---	---	---	---	---

Avskrivninger

Avskrivninger	-	-	47 000	47 000	47 000	47 000
Sum utgift	-	-	47 000	47 000	47 000	47 000

Avskrivning			-47 000	-47 000	-47 000	-47 000
Sum inntekt	-	-	-47 000	-47 000	-47 000	-47 000

5. VEDLEGG

Økonomisk oversikt drift

Driftsinntekter						
Brukerbetalinger	40 323	37 119				
Andre salgs- og leieinntekter	80 564	74 687				
Overføringer med krav til motytelse	152 782	125 080				
Rammetilskudd	385 187	404 365				
Andre statlige overføringer	73 767	66 734				
Andre overføringer	8 087	970				
Skatt på inntekt og formue	330 694	321 826				
Eiendomsskatt	7 368	5 900				
Andre direkte og indirekte skatter	194	190				
Sum driftsinntekter	1 078 966	1 036 871	1 065 525	1 059 203	1 057 829	1 053 275
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	541 039	534 598				
Sosiale utgifter	143 653	148 352				
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	128 894	110 277				
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	131 894	128 832				
Overføringer	85 238	54 504				
Avskrivninger	38 308	-				
Fordelte utgifter	-2 920	-1 492				
Sum driftsutgifter	1 066 106	975 071	1 041 815	1 032 535	1 018 974	1 010 533
Brutto driftsresultat	12 860	61 800	23 710	26 668	38 855	42 742
Finansinntekter						
Renteinntekter og utbytte	7 597	7 535	6 845	6 768	6 656	6 508
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	1 267	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Mottatte avdrag på utlån	83	250	250	250	250	250
Sum eksterne finansinntekter	8 947	8 785	8 095	8 018	7 906	7 758
Finansutgifter						
Renteutgifter og låneomkostninger	17 679	17 630	19 706	21 622	29 200	30 069
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-	-	-	-	-	-
Avdrag på lån	41 545	45 064	46 796	51 484	55 981	58 851
Utlån	87	550	550	550	550	550
Sum eksterne finansutgifter	59 311	63 244	67 052	73 656	85 731	89 470
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-50 364	-54 459	-58 957	-65 638	-77 825	-81 712
Motpost avskrivninger	38 308	-	47 000	47 000	47 000	47 000
Netto driftsresultat	804	7 341	11 753	8 030	8 030	8 030
Interne finanstransaksjoner						
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	1 024	-	-	-	-	-
Bruk av disposisjonsfond	11 649	936	1 300	3 300	3 300	3 300
Bruk av bundne fond	3 300	1 000	4 157	2 000	2 000	2 000
Bruk av likviditetsreserve	-	-	-	-	-	-
Sum bruk av avsetninger	15 973	1 936	5 457	5 300	5 300	5 300
Overført til investeringsregnskapet	166	-	-	-	-	-
Dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk	-	-	-	-	-	-
Avsatt til disposisjonsfond	7 704	9 127	16 180	13 180	13 180	13 180
Avsatt til bundne fond	7 761	150	1 030	150	150	150
Avsatt til likviditetsreserven	-	-	-	-	-	-
Sum avsetninger	15 631	9 277	17 210	13 330	13 330	13 330
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	1 146	-	-	-	-	-

Økonomisk oversikt investering

	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inntekter						
Salg av driftsmidler og fast eiendom	-	-	-	-	-	-
Andre salgsinntekter	1 757	-	2 000	-	700	-
Overføringer med krav til motytelse		-	1 000		-	-
Kompensasjon for merverdiavgift	32 872	19 775	35 025	53 116	32 860	11 920
Statlige overføringer	17 476	600	54 402	104 518	56 287	10 331
Andre overføringer	12 155	-	-	-	-	-
Sum inntekter	64 260	20 375	92 427	157 634	89 847	22 251
Utgifter						
Lønnsutgifter	857	-	-	-	-	-
Sosiale utgifter	276	-	-	-	-	-
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	154 238	113 600	206 701	269 962	157 591	82 280
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	-	-	-	-	-	-
Overføringer	32 872	21 125	35 624	55 116	34 759	13 120
Renteutgifter og omkostninger	49	-	-	-	-	-
Fordelte utgifter	-	-	-	-	-	-
Sum utgifter	188 292	134 725	242 325	325 078	192 350	95 400
Finanstransaksjoner						
Avdrag på lån	4 640	3 786	3 992	4 325	4 658	4 992
Utlån	12 263	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Kjøp av aksjer og andeler	2 781	3 000	3 200	3 200	3 200	3 200
Dekning av tidligere års udekket	-	-	-	-	-	-
Avsatt til ubundne investeringsfond	-	-	-	-	-	-
Avsatt til bundne investeringsfond	6 206	-	-	-	-	-
Sum finansieringstransaksjoner	25 890	16 786	17 192	17 525	17 858	18 192
Finansieringsbehov	149 922	131 136	167 090	184 969	120 361	91 341
Dekket slik:						
Bruk av lån	142 880	124 350	159 898	177 334	112 503	83 149
Salg av aksjer og andeler	-	-	-	-	-	-
Mottatte avdrag på utlån	4 022	3 786	3 992	4 325	4 658	4 992
Overført fra driftsbudsjettet	166	-	-	-	-	-
Bruk av tidligere års udisponert	-	-	-	-	-	-
Bruk av disposisjonsfond		3 000	3 200	3 200	3 200	3 200
Bruk av bundne driftsfond	-	-	-	110	-	-
Bruk av ubundne investeringsfond	2 752	2 752				
Bruk av bundne investeringsfond	102	-	-	-	-	-
Bruk av likviditetsreserve	-	-	-	-	-	-
Sum finansiering	149 922	133 888	167 090	184 969	120 361	91 341
Udekket/udisponert	-	-	-	-	-	-

Investeringer i 10- årsperioden.

Prosjektnavn:	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Nytt sykehjem og omsorgsboliger Sagatangen - forprosjekt	115 950 000	231 900 000	115 950 000	0	0	0	0	0	0	0
Marka helse- og omsorgssenter forprosjekt	800 000	1 000 000	9 000 000	9 000 000	0	0	0	0	0	0
Boligplan - Brandbu(Skogskoleområdet) og Gran	0	0	2 000 000	5 000 000	10 000 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000	0	0
Boligplan - Utleieboliger rusomsorg	0	0	2 000 000	15 000 000	15 000 000	0	0	0	0	0
Boligplan - sterkskjernet bolig	0	0	0	5 000 000	0	0	0	0	0	0
Boligplan - heldøgns bemannet bolig Brandbu	0	0	0	2 000 000	28 000 000	0	0	0	0	0
Boligplan - heldøgns bemannet bolig Gran	0	0	0	0	2 000 000	28 000 000	0	0	0	0
Boligplan - Anskaffelse leiligheter	3 500 000	0	3 500 000	0	0	0	0	0	0	0
Oppgradering og påkostning kommunale bygg	10 000 000	10 000 000	15 000 000	15 000 000	20 000 000	20 000 000	20 000 000	20 000 000	2 000 000	2 000 000
Lukking brannavvik kommunale bygg og kirker	6 000 000	6 000 000	6 000 000	0	0	0	0	0	0	0
Universell utforming kommunale bygg	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	0	0	0
Vegstasjon	25 000 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VEGER - ASFALTERING	2 250 000	0	2 500 000	0	2 500 000	0	2 500 000	0	2 500 000	0
OPPGRADERING VEGER	1 000 000	1 000 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000
GANG-/SYKKELVEG DALES VEG	0	0	450 000	0	9 000 000	0	0	0	0	0
TRAFIKKSIKRING	1 125 000	1 125 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000
GRAN SENTRUM - GANG-/SYKKELVEG	0	2 658 000	0	0	0	0	0	0	0	0
GRAN SENTRUM - PARK OG BEPLANTNING	0	1 070 000	0	0	0	0	0	0	0	0
BRANDBU SENTRUM - SENTRUMSUTVIKLING	0	2 025 000	0	0	0	0	0	0	0	0
BRANDBU SENTRUM - FLOMSIKRING	3 000 000	6 000 000	0	0	0	0	0	0	0	0
GRAN SENTRUM - TORG	0	3 200 000	0	0	0	0	0	0	0	0
GRAN SENTRUM - UNDERGANG JERNBANE	0	0	0	0	0	0	3 600 000	0	0	0
Egenandel flomsikring Brandbu	2 000 000	19 000 000	0	0	0	0	0	0	0	0
Flomsikring Hovsbekken	5 000 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Brandbu - tilrettelegg/videreutvikle uteområder	1 800 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
IKT Sentralt	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000
Kirkelig fellesråd	600 000	2 000 000	1 900 000	1 200 000	0	0	0	0	0	0
Biler brann og redning	0	900 000	500 000	3 300 000	0	0	600 000	0	1 200 000	0
UTSKIFTING AV MASKINER/BILER	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000

I K-sak 74/17 ble investeringsbudsjettet for 2017 justert ned og forutsatt innarbeidet i budsjett og økonomiplan for 2018 – 2021. Disse innvesteringene i anleggsmidler og finansiering er ikke innarbeidet i denne oversikten.

Reinvestering Vann- og avløpsledninger	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000
HOVEDPLAN VA Rossum - Egge	0	0	0	0	8 000 000	0	0	0	0	0
HOVEDPLAN VA PLASSBAKKEN - TESLO	5 000 000	5 000 000	0	0	0	0	0	0	0	0
Biler VA	0	0	650 000	0	350 000	950 000	0	0	0	0
VA Lynnebakka	0	500 000	4 500 000	11 000 000	0	0	0	0	0	0
VA Tryggheim - Myrvang	0	500 000	4 000 000	3 500 000	0	0	0	0	0	0
VA Søndre Ål - Tryggheim	0	1 000 000	8 000 000	9 000 000	0	0	0	0	0	0
(V)A Fredheim	500 000	11 500 000	0	0	0	0	0	0	0	0
V (A) Julibakka	2 500 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nødstrømsaggregat	2 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	0	0	0	0	0	0
VA Brandbu sentrum	5 000 000	5 000 000	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum investering (finansiert av frie inntekter)	182 725 000	292 578 000	166 200 000	62 900 000	94 400 000	74 700 000	53 400 000	44 700 000	15 400 000	11 700 000
Sum investering VA (finansiert av gebyrer)	23 000 000	32 500 000	26 150 000	32 500 000	16 350 000	8 950 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000
SUM INVESTERINGER	205 725 000	325 078 000	192 350 000	95 400 000	110 750 000	83 650 000	61 400 000	52 700 000	23 400 000	19 700 000

Endringer investeringer VA medfører behov for justering av driftsbudsjettet på 5.1

FINANSIERING

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tilskudd	54 401 924	104 518 030	56 286 773	10 331 273	9 408 000	5 350 000	5 350 000	5 350 000	0	0
Overføringer fra drift	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Momskompensasjon	34 425 000	53 115 600	32 860 000	11 920 000	18 880 000	14 940 000	10 680 000	8 940 000	2 840 000	2 340 000
Salgsinntekter	2 000 000	0	700 000	0	0	0	0	0	0	0
Anleggsbidrag/refusjoner	1 000 000	110 000	0	0	0	0	2 500 000	0	0	0
Disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne inv.fond	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundre inv.fond	0	0	0	0	0	0	50 000	0	0	0
Lån	113 898 076	167 334 370	102 503 227	73 148 727	82 462 000	63 360 000	42 820 000	38 410 000	20 560 000	17 360 000
Annet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SUM FINANSIERING	205 725 000	325 078 000	192 350 000	95 400 000	110 750 000	83 650 000	61 400 000	52 700 000	23 400 000	19 700 000

Kommunestyrets vedtak 20.12.2017:

1. Gran kommunes budsjett og økonomiplan for 2018 til 2021 vedtas i samsvar med framlagt forslag fra Senterpartiet. Dette inkluderer tekstdel, driftsbudsjett og investeringsbudsjett jfr. vedlegg.

2. Budsjett og økonomiplan vedtas på definerte tjenestenivå med netto driftsbeløp. Disponeringen av budsjettet skjer i henhold til "Reglement for delegering i budsjettsaker vedtatt i K-sak 66/15" og «Økonomireglement for Gran kommune av 14.06.12, K-sak 67/12».

3. Rådmann gis fullmakt til å oppdatere budsjettet i forhold som ikke påvirker virksomhetenes driftsnivå.

4. Investeringer for 2018 finansieres i samsvar med budsjettskjema 2A. Låneopptak til investeringer med 149,898 mill kr og til startlån 10 mill kr skjer i hht "Reglement for finansforvaltning". Lån til investering og lån til videre utlån avdras over 30 år.

5. Rådmannen gis fullmakt til å inntektsføre fra selvkostfond dersom selvkostregnskapet viser under 100 % dekningsgrad.

6. Skatteøret fastsettes i samsvar med maksimalsatsene for det kommunale skatteøret. Marginavsetningen for inntektsåret 2018 settes til 9 %.

7. I medhold av Lov om eiendomsskatt til kommunane § 2 og § 3 skrives det ut eiendomsskatt for perioden 01.01.2018 til 31.12.2018.

a) Eiendomsskatten skrives ut på faste eiendommer i hele kommunen, i samsvar med Eiendomsskattelovens § 3, og på "verk og bruk".

b) Eiendomsskattesatsen fastsettes til 0,2 %.

c) Bunnfradraget for selvstendige boenheter, jvf. pkt. 3 i kommunestyrevedtak i sak 25/07, fastsettes til kr 300 000 pr. boenhet.

d) Ved taksering og utskrivning av eiendomsskatt benytter kommunen tidligere vedtatte skattevedtekter og revidert analyse vedtatt 22. mai 2007 sak 0005/07 i Sakkyndig nemnd eiendomsskatt.

e) Eiendomsskatten forfaller til betaling i 4 terminer.

f) Eiendommer eller deler av eiendommer der det drives ikke-kommersiell virksomhet som arbeider innen områdene livssyn, helse, idrett og kultur fritas for eiendomsskatt, jfr. lovens § 7.

g) I henhold til eiendomsskatteloven § 7b fritas automatisk fredede bygg og bygg som er fredet etter lov.

h) I medhold av eiendomsskatteloven §8 A-3, andre ledd vedtar kommunestyret å videreføre gjeldende takstgrunnlag for 2018.

8. Kommunestyre vedtar at følgende tjenester skal ha full kostnadsdekning, 100 % selvkost, jfr. rundskriv H-3/14 Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester fra KMD:

- Vann
- Avløp
- Feietjenester
- Reguleringsplaner
- Dispensasjoner fra kommuneplan
- Bygge- og eierseksjoneringssaker
- Behandling av utslippssøknader

Øvrige tjenester med lovmessig krav til 100 % selvkost

- Renovasjon
- Tømming av slamavskillere (septiktanker)
- Kontroll av separate avløpsanlegg

9. Betalingssatsene for gebyrer, avgifter og brukerbetalinger for kommunale tjenester i 2018 fastsettes i egne saker. Dersom betalingssatsene ikke er fastsatt i egne saker, reguleres prisene i henhold til lover, forskrifter og retningslinjer eller kommunal deflator på 2,6 %.

10. Garantirammen for sosialtjenestens virksomhet i 2018 settes til kr 1 300 000.

11. Rådmannen gis fullmakt til å omgruppere budsjett og økonomiplan 2018 – 2021 i samsvar med administrativt vedtatt ny organisasjonsmodell for følgende kapitler:

- Kap. 2.5, budsjettskjema 1B
- Kap. 4.0 Mål og budsjett for virksomhetene
- Vedlegg «Investeringer i 10-årsperioden» og «Prisliste»

12. Rådmannen gis fullmakt til å oppdatere tabeller, figurer og tekster i tekstdokumentet i samsvar med vedtatt tallbudsjett. I tillegg erstattes side 89 av side 90 i tekstdokumentet.

Prisliste

1.1 Fellestjenester	102,60 %	Pris 2018	Pris 2018	Pris 2017	Pris 2017
		m/mva	u/mva	m/mva	u/mva
Kopiering - svart/hvit					
A4		2,00	1,68	2,00	1,64
A3		4,00	3,37	4,00	3,28
Kopiering - farger					
A4		4,00	3,37	4,00	3,28
A3		8,00	6,73	8,00	6,56

2.3 Barnehager (statlig bestemt makspris fra 1/1-2018 heldag)		Pris 2018	Pris 2018	Pris 2017	Pris 2017
Alternativ 1:	Mva.	m/mva	u/mva	m/mva	u/mva
Opphold per måned, 5 dager i uka	Nei		2 910,00		2 730,00
Opphold per måned, 4 dager i uka	Nei		2 620,00		2 290,00
Opphold per måned, 3 dager i uka	Nei		2 330,00		1 845,00
Opphold per måned, 2 dager i uka	Nei		1 745,00		1 350,00
30% søskenmoderasjon - 2. barn					
50% søskenmoderasjon - 3. barn					
Dagplass per dag	Nei		230,00		225,00
Kost per måned, 5 dager i uka	Nei		375,00		365,00
Kost per måned, 4 dager i uka	Nei		300,00		290,00
Kost per måned, 3 dager i uka	Nei		225,00		220,00
Kost per måned, 2 dager i uka	Nei		150,00		145,00

2.1 Skolefritidsordning	102,60 %	Pris 2018 01.01.2018	Pris 2018 01.01.2018	Pris 2017	Pris 2017
Timer per uke i skoleåret:	Mva.		u/mva	m/mva	u/mva
1 morgen	Nei		158,00		154,00
2 morgener	Nei		316,00		308,00
3 morgener	Nei		473,00		461,00
4 morgener	Nei		631,00		615,00
5 morgener	Nei		789,00		769,00
1 ettermiddag	Nei		421,00		410,00
2 ettermiddager	Nei		841,00		820,00
3 ettermiddager	Nei		1 262,00		1 230,00
4 ettermiddager	Nei		1 683,00		1 640,00
5 ettermiddager	Nei		2 103,00		2 050,00
1 morgen + 1 ettermiddag	Nei		579,00		564,00
1 morgen + 2 ettermiddager	Nei		999,00		974,00
1 morgen + 3 ettermiddager	Nei		1 420,00		1 384,00
1 morgen + 4 ettermiddager	Nei		1 841,00		1 794,00
1 morgen + 5 ettermiddager	Nei		2 261,00		2 204,00
2 morgener + 1 ettermiddag	Nei		737,00		718,00
2 morgener + 2 ettermiddager	Nei		1 157,00		1 128,00
2 morgener + 3 ettermiddager	Nei		1 578,00		1 538,00
2 morgener + 4 ettermiddager	Nei		1 999,00		1 948,00
2 morgener + 5 ettermiddager	Nei		2 419,00		2 358,00
3 morgener + 1 ettermiddag	Nei		894,00		871,00
3 morgener + 2 ettermiddager	Nei		1 314,00		1 281,00
3 morgener + 3 ettermiddager	Nei		1 735,00		1 691,00
3 morgener + 4 ettermiddager	Nei		2 156,00		2 101,00
3 morgener + 5 ettermiddager	Nei		2 576,00		2 511,00
4 morgener + 1 ettermiddag	Nei		1 052,00		1 025,00
4 morgener + 2 ettermiddager	Nei		1 472,00		1 435,00
4 morgener + 3 ettermiddager	Nei		1 893,00		1 845,00
4 morgener + 4 ettermiddager	Nei		2 314,00		2 255,00
4 morgener + 5 ettermiddager	Nei		2 734,00		2 665,00
5 morgener + 1 ettermiddag	Nei		1 210,00		1 179,00
5 morgener + 2 ettermiddager	Nei		1 630,00		1 589,00
5 morgener + 3 ettermiddager	Nei		2 051,00		1 999,00
5 morgener + 4 ettermiddager	Nei		2 472,00		2 409,00
5 morgener + 5 ettermiddager (Full plass)	Nei		2 892,00		2 819,00
Kost pr. måned:			Kost		Kost
5 ettermiddager	Nei		175,00		151,00
4 ettermiddager	Nei		140,00		120,00
3 ettermiddager	Nei		105,00		94,00
2 ettermiddager	Nei		70,00		56,00
1 ettermiddag	Nei		25,00		33,00
Kjøp av dagplass:			Dagkjøp		Dagkjøp
Morgen	Nei		113,00		94,00
Ettermiddag	Nei		151,00		126,00
Hel dag	Nei		258,00		215,00
Ferie SFO pr. dag	Nei		330,00		231,00
Ferie SFO kost pr. dag	Nei		70,00		

2.1 Skolefritidsordning		Pris 2018 01.08.2018	Pris 2018 01.08.2018	Pris 2017	Pris 2017
Timer per uke i skoleåret:	Mva.	m/mva	u/mva	m/mva	u/mva
1 morgen	Nei		185,00		154,00
2 morgener	Nei		367,00		308,00
3 morgener	Nei		544,00		461,00
4 morgener	Nei		707,00		615,00
5 morgener	Nei		868,00		769,00
1 ettermiddag	Nei		492,00		410,00
2 ettermiddager	Nei		976,00		820,00
3 ettermiddager	Nei		1 451,00		1 230,00
4 ettermiddager	Nei		1 885,00		1 640,00
5 ettermiddager	Nei		2 314,00		2 050,00
1 morgen + 1 ettermiddag	Nei		677,00		564,00
1 morgen + 2 ettermiddager	Nei		1 161,00		974,00
1 morgen + 3 ettermiddager	Nei		1 636,00		1 384,00
1 morgen + 4 ettermiddager	Nei		2 069,00		1 794,00
1 morgen + 5 ettermiddager	Nei		2 498,00		2 204,00
2 morgener + 1 ettermiddag	Nei		859,00		718,00
2 morgener + 2 ettermiddager	Nei		1 343,00		1 128,00
2 morgener + 3 ettermiddager	Nei		1 818,00		1 538,00
2 morgener + 4 ettermiddager	Nei		2 251,00		1 948,00
2 morgener + 5 ettermiddager	Nei		2 680,00		2 358,00
3 morgener + 1 ettermiddag	Nei		1 036,00		871,00
3 morgener + 2 ettermiddager	Nei		1 520,00		1 281,00
3 morgener + 3 ettermiddager	Nei		1 995,00		1 691,00
3 morgener + 4 ettermiddager	Nei		2 428,00		2 101,00
3 morgener + 5 ettermiddager	Nei		2 858,00		2 511,00
4 morgener + 1 ettermiddag	Nei		1 199,00		1 025,00
4 morgener + 2 ettermiddager	Nei		1 683,00		1 435,00
4 morgener + 3 ettermiddager	Nei		2 158,00		1 845,00
4 morgener + 4 ettermiddager	Nei		2 591,00		2 255,00
4 morgener + 5 ettermiddager	Nei		3 020,00		2 665,00
5 morgener + 1 ettermiddag	Nei		1 360,00		1 179,00
5 morgener + 2 ettermiddager	Nei		1 844,00		1 589,00
5 morgener + 3 ettermiddager	Nei		2 319,00		1 999,00
5 morgener + 4 ettermiddager	Nei		2 752,00		2 409,00
5 morgener + 5 ettermiddager (Full plass)	Nei		3 182,00		2 819,00
Kost pr. måned:			Kost		Kost
5 ettermiddager	Nei		175,00		151,00
4 ettermiddager	Nei		140,00		120,00
3 ettermiddager	Nei		105,00		94,00
2 ettermiddager	Nei		70,00		56,00
1 ettermiddag	Nei		35,00		33,00
Kjøp av dagplass:			Dagkjøp		Dagkjøp
Morgen	Nei		113,00		94,00
Ettermiddag	Nei		151,00		126,00
Hel dag	Nei		258,00		215,00
Ferie SFO pr. dag	Nei		330,00		231,00
Ferie SFO kost pr. dag	Nei		70,00		

3 0 Barn og familie	102,60 %				
Barnevern		Pris 2018	Pris 2018	Pris 2017	Pris 2017
		m/mva	u/mva	m/mva	u/mva
Omsorgsvikartjenesten (tidl. husmorvikartjenesten)					
Pr. dag			430,00		420,00
Helsesøster m/fl		Pris 2017	Pris 2017	Pris 2016	Pris 2016
		m/mva	u/mva	m/mva	u/mva
Utenlandsvaksine					
Per konsultasjon (i tillegg betaling for vaksinen)			300,00		290,00
Utleie av melkepumper gratis					
Kjøp av engangssett til melkepumpe		300,00	240,00	293,00	235,00

3.2 Helse og omsorg		Pris 2018	Pris 2018	Pris 2017	Pris 2017
Helse		m/mva	u/mva	m/mva	u/mva
Kjøp av krykker	Nei	216,00	172,00	210,00	168,00
Ispigge pr. par	Nei	162,00	130,00	158,00	126,00
Pleie og omsorg					
Hjemmehjelpstjenester per måned					
Under 2 G (fastsatt av staten)	Nei		205,00		200,00
2G-3G (Timepris)	Nei		330,00		295,00
2G-3G (Maks pris på 4 timer)	Nei		1 320,00		1 180,00
3G-4G (Timepris)	Nei		330,00		295,00
3G-4G (Maks pris på 6 timer)	Nei		1 980,00		1 770,00
4G-5G (Timepris)	Nei		330,00		295,00
4G-5G (Maks pris på 8 timer)	Nei		2 640,00		2 360,00
5G og over (Timepris)	Nei		330,00		295,00
5G og over (Maks pris på 10 timer)	Nei		3 630,00		2 950,00
Korttidsopphold ved institusjon			-		
Korttidsopphold per døgn (fastsatt av staten)			160,00		155,00
Dag- og nattopphold (fastsatt av staten)			80,00		80,00
Langtidsopphold ved alders- og sykehjem					
75% av grunnbeløpet i folketrygden					
85% av all annen inntekt (trygd, renter, avkastninger og lignende)					
Dagsenteropphold					
Dagsenteropphold	Nei		155,00		130,00
Matombringelse					
Pr porsjon - m/vedtak etter helsetjenesteloven	Nei		110,00		85,00
Trygghetsalarm					
Etableringsgebyr	Nei		518,00		505,00
Leie pr måned - fasttelefon	Nei		227,00		221,00
Leie pr måned - GSM alarm/mobil	Nei		276,00		269,00
Leie pr måned - Elektronisk tilleggsutstyr	Nei		54,00		52,00
Erstatning av tap smykkesender	Nei		853,00		831,00
Leie pr måned - ekstra smykkesender	Nei		53,00		52,00
Vaskeritjeneste					
Abonnement pr mnd. - sengetøy, håndklær	Nei		270,00		263,00
m/vedtak etter helsetjenesteloven					
Abonnement pr mnd. - privattøy	Nei		270,00		263,00
m/vedtak etter helsetjenesteloven					

Vedtak og kunngjøring - etter Pbl § 33-1 og eierseksjonsloven § 7				
Vedtatt av kommunestyret		K-sak		Kunngjort i media
Hjemmel	Plan- og bygningsloven § 33-1 og eierseksjonsloven § 15			
Forkortinger	Plan- og bygningsloven: Pbl Byggesaksforskriften: SAK10			
1.	Generelle bestemmelser			
1.1	Om gebyrer			
	Alle som får utført tjenester etter dette regulativet, skal betale gebyr. Gebyrkravet rettes mot tiltakshaver, rekurent eller bestiller. Gebyrene skal beregnes etter det regulativ som gjelder den dato kommunen mottar en søknad eller rekvisisjon, som er tilfredsstillende utfylt og klar for behandling. Gebyrene skal betales til Gran kommune etter faktura. Gebyret skal som hovedregel betales før en tjeneste utføres, dvs. forskuddsvis. Dersom kommunen har en forfalt fordring overfor søker/forslagsstiller/rekurent, kan det kreves at gebyr for den nye saken er betalt før behandling av denne blir påbegynt. Gebyr for søknadspliktige tiltak forfaller innen tre uker, og skal uansett være betalt før tiltak kan igangsettes. Dersom gebyret åpenbart er urimelig i forhold til de prinsipper som er lagt til grunn for selvkostberegning, og det arbeidet og de kostnadene kommunen har hatt, kan rådmannen eller den han/hun har gitt fullmakt, av eget tiltak fastsette et gebyr basert på medgått tid, utlegg, tillegg for overheadkostnader og andel av tilsyn m.v. Kommunen kan engasjere nødvendig sakkyndig bistand til vurdering av søknaden eller deler av denne på tiltakshavers regning. Tiltakshaver kan selv sørge for de nødvendige utredninger. Det samme gjelder for kontroll. Hvor det i regulativet er forutsatt faste gebyrer, forutsettes søknad basert på preaksepterte løsninger. Der fagmyndigheten må innhente intern/ekstern hjelp ved tilsyn eller for å kunne ta en avgjørelse, skal gebyr beregnes etter medgått tid og utgifter til fagkyndig bistand. I disse sakene skal gebyret ikke være mindre enn vedtatt gebyr for tiltakstypen.			
1.2	Timepriser			
	Satser for bruk av intern fagkyndig pr. time			1 200,00
	Satser for bruk av ekstern fagkyndig bistand pr. time			1 500,00
1.3	Arealberegning			
	Der arealer er oppgitt, gjøres beregning etter Norsk Standard for areal- og volumberegning av bygninger (tidligere utgave NS 848, nå NS 3940). I de fleste tiltak regnes gebyret ut etter bruksareal (BRA). I få tilfeller benyttes bebygd areal (BYA).			

1.4	Punktet er fjernet		
1.5	Klage		
	Enkeltvedtak etter dette regulativet kan påklages. Kommunal klagenemnd er klageinstans. Klage på gebyrfastsettelse medfører ikke utsettelse av betalingsfrist.		
2.	SØKNADER (tiltak som krever søknad og tillatelse og som kan forestås av tiltakshaver, behandlet etter § 20-4)		
2.1	§ 20-4 b Driftsbygninger i landbruket		
	§ 20-4 b Driftsbygninger i landbruket		
	Gjelder tiltak i samsvar med SAK10 § 3-2 (inntil 1000 m ² bruksareal).		
	Eventuelle rivearbeider er inkludert i gebyret.		
2.1.1	Nybygg driftsbygninger for husdyrhold inntil 100 m ²		11 350,00
	pr/m ² utover 100 m ² – maksimum kr 21.500		22,00
2.1.2	Nybygg redskapshus/gårdsgarasje inntil 100 m ²		6 750,00
	pr/m ² utover 100 m ² – maksimum kr 20.000		22,00
2.1.3	Tilbygg driftsbygninger inntil 100m2		4 550,00
	pr/m ² utover 100 m ² – maksimum kr 20.000		22,00
2.2	§ 20-4 c Midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg som nevnt i § 20-1, 1. ledd bokstav j og som ikke skal plasseres for lengre tid enn 2 år		
	Tiltak som ikke skal stå lengre enn 2 måneder unntas, jfr. § 20-5, 3. ledd.		4 500,00
2.3	§ 20-4 a Mindre tiltak på bebygd eiendom		
	Eventuelle rivearbeider er inkludert i gebyret.		
2.3.1	Tilbygg		
	Tiltak inntil 25 kvm		4 200,00
	Tiltak inntil 50 m ²		7 200,00
	Tiltak inntil 50 m2 uten omsluttende vegger		3 600,00
2.3.2	Små terrasser		
	inntil 50 m ² og som ikke berører mer enn to fasader og		1 790,00
2.3.3	Mindre tiltak - Takoverbygg, inngangspartier o. l.		
	inntil 10 m ²		1 790,00
	inntil 20 m ²		3 150,00
2.3.4	Frittstående garasje/uthus/carport		
	inntil 50 m ²		3 050,00
	mellom 50m2 - 70m2		7 100,00
	pr/m ² utover 70 m ²		39,00
2.3.5	Tilbygg næringseiendom		
	inntil 50 m ²		10 600,00
2.3.6	Riving/flytting		
	Enkel riving/flytting av garasje/uthus/tilbygg o. l.		1 790,00
2.3.7	Bruksendring		
	Tilleggsdel til hoveddel eller omvendt, f. eks. kjellerbod til kjellerstue		3 290,00
2.3.8	Skilt, reklameinnretninger og lignende		
	Skilt og reklameinnretninger under SAK10 § 3-1 d		1 790,00
2.3.9	Fjernet		
2.3.10	Endringssøknad		
	Endring eller tillegg av gitt tillatelse		1 790,00

3.	SØKNADER (tiltak som krever søknad og tillatelse, behandlet etter § 20-3)		
	For søknader innsendt via byggsøk bygning (ved førstegangsinnmeldelse) der søknaden er komplett og der det kan fattes positivt vedtak, jfr. plan- og bygningsloven § 21-7, 2. ledd, reduseres gebyret med 20 %.		
	Inkludert i gebyret er følgende: Konstruksjon, anlegg og vesentlige terrengendringer i eller i umiddelbar nærhet av bygningen, som er en integrert del av byggesøknaden. Dette gjelder ikke mindre avløpsanlegg, se eget gebyr.		
	Ved avslag skal det betales 50 % av fullt gebyr. For tiltak som ikke kommer til utførelse skal det betales 75 % av fullt gebyr. Dersom samme tiltakshaver innen 6 mnd. etter avslag er gitt, reviderer sitt tiltak og får dette godkjent, kan avslagsgebyret avregnes i nytt gebyr.		
	Ved overskridelse av tidsfristen i pbl § 21-7 første ledd, skal det trekkes fra 25 % av det totale byggesaksgebyret for hver påbegynt uke fristen overskrides.		
3.0	For arbeid med etterspørsel etter tilleggsopplysninger for å få komplett søknad ilegger vi et gebyr for kommunens merarbeid for tiltak etter § 20-3:	kr	2 100,00
	Purring etter tilleggsopplysning per gang	kr	1 000,00
3.1	§ 20-1 a og § 20-3 Oppføring, tilbygging, påbygging, underbygging eller plassering av bygning, konstruksjon eller anlegg		
	Eventuelle mindre rivearbeider er inkludert i gebyret.		
3.1.1	Tilbygg/påbygg bolig/fritidseiendom		
	inntil 50 m ²		10 600,00
3.1.2	Mindre, frittstående tiltak		
	Konstruksjon/anlegg som mindre brygge, basseng, ballbinge o.l.		6 700,00
3.1.3	Frittstående garasje/uthus		
	inntil 70 m ²		9 150,00
	pr/m ² utover 70 m ²		
	Frittstående garasje/uthus som søkes sammen med bolig og garasje som del av bolig		4 700,00
3.1.4	Boliger og fritidsboliger		
	Der det er flere boenheter, skal det betales et tillegg på 50 % for hver enhet f.o.m. 2. enhet.		
	Enebolig, tomannsbolig, rekkehus, firemannsboliger, kjedehus, leilighet inntil 200 m ² BRA.		18 550,00
	pr/m ² utover 200 m ² BRA		39,00
	Fritidsbolig – høy standard, med innlagt vann - inntil 200 m ² BRA		18 550,00
	pr/m ² utover 200 m ² BRA		39,00
	Fritidsbolig – lav standard, uten innlagt vann - inntil 120 m ² BRA		15 450,00
	pr/m ² utover 120 m ² BRA		39,00
3.1.5	Nybygg næring/industri- og tilsvarende bygninger		
	inntil 500 m ²		52 800,00
	pr/m ² mellom 500 m ² og 1000 m ²		39,00
	pr/m ² utover 1000 m ²		19,00
	Tilbygg/påbygg		
	inntil 50 m ²		11 450,00
	pr/m ² mellom 50 m ² og 500 m ²		39,00
	pr/m ² utover 500 m ²		19,00

3.1.6	Nybygg enklere bygninger som kaldtlager, veksthus, driftsbygninger o.l.		
	inntil 500 m ²		27 100,00
	pr/m ² mellom 500 m ² og 1000 m ²		39,00
	pr/m ² utover 1000 m ²		19,00
	Tilbygg		
	inntil 50 m ²		9 800,00
	pr/m ² mellom 50 m ² og 500 m ²		39,00
	pr/m ² utover 500 m ²		19,00
3.1.7	Nybygg forsamlingslokaler, kontor- og forretningsbygninger, hotell- og restaurantbygninger, kultur- og forskningsbygninger		
	inntil 500 m ²		52 600,00
	pr/m ² mellom 500 m ² og 1000 m ²		39,00
	pr/m ² utover 1000 m ²		19,00
	Tilbygg		
	inntil 50 m ²		11 450,00
	pr/m ² mellom 50 m ² og 500 m ²		39,00
	pr/m ² utover 500 m ²		19,00
3.1.8	Nybygg sykehus, sykehjem, andre bygg for offentlig og/eller privat tjeneste		
	inntil 500 m ²		52 600,00
	pr/m ² mellom 500 m ² og 1000 m ²		39,00
	pr/m ² utover 1000 m ²		19,00
	Tilbygg		
	inntil 50 m ²		11 500,00
	pr/m ² mellom 50 m ² og 500 m ²		39,00
	pr/m ² utover 500 m ²		19,00
3.1.9	Konstruksjoner og anlegg		
	Tekniske installasjoner i grunnen som VA-ledninger, kabler og lignende, antenner utover § 20-2 og antennemaster e.l.		6 450,00
3.2	§ 20-1 b-c og § 20-3 Vesentlig endring eller vesentlig reparasjon av tiltak som nevnt under a samt fasadeendring		
	Eventuelle mindre rivearbeider er inkludert i gebyret.		
3.2.1	Mindre fasadeendring, og andre mindre tiltak.		1 790,00
3.2.2	Vesentlig fasadeendring, vesentlig endring eller vesentlig reparasjon av bygning		8 950,00
3.3	§ 20-1 d og § 20-3 Bruksendring eller vesentlig endring av tidligere drift av tiltak som nevnt under a, jfr. SAK10 §		
	Eventuelle mindre rivearbeider er inkludert i gebyret		
3.3.1	Bruksendring eller vesentlig utvidelse eller vesentlig endring av tidligere drift – pr. bruksenhet: (fra sak til sak vurderes kombinasjon med og tilleggsgebyr i.h.t. pkt.		11 450,00
3.4	§ 20-1 e og § 20-3 Riving av tiltak nevnt under a		
3.4.1	Riving av tiltak som ikke er inkludert under § 20-4		4 950,00
3.4.2	Riving av enklere bygg, sendt inn som søknad		1 790,00
3.5	§ 20-1 f og § 20-3 Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner		
	Eventuelle mindre rivearbeider er inkludert i gebyret		
3.5.1	Fyringsanlegg m/bygning inntil 50m ² (pipe, ildsted, brannmur, tank, sentralvarmeanlegg), brannalarmanlegg, pumpestasjon, heis, ventilasjonsanlegg.		4 950,00
3.5.2	Små tiltak, som f. eks. rehabilitering av pipe, utskifting av fyrkjele o.l. (fra sak til sak vurderes kombinasjon med andre relevante gebyrer).		1 790,00

3.6	§ 20-1 h- i og § 20-3 Innhegning mot veg, plassering av skilt og reklameinnretninger		
	Eventuelle mindre rivearbeider er inkludert i gebyret		
3.6.1	Innhegning mot veg, skjermvegger, stillaser, enkeltskilt og skiltplan utover § 20-4		3 200,00
3.7	§ 20-1 j og § 20-3 Plassering av midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg for lengre tid enn 2 år		
	Tiltak gis gebyr som tilsvarende type permanent tiltak (se også regulativets pkt. 2.2 for plassering inntil 2 år)		
3.8	§ 20-1 k og § 20-3 Vesentlig terrenginngrep		
3.8.1	Bru, underjordiske anlegg, tribuner, brygge (se også pkt. 3.1.2), molo		9 350,00
3.8.2	Støttemur, brønn, dam og mindre veger		1 790,00
3.8.3	Basseng og gjødselkum		6 450,00
3.9	§ 20-1 l og § 20-3 Anlegg av veg, parkeringsplass og landingsplass		
3.9.1	Større anlegg (som forutsetter godkjenning av teknisk plan)		8 700,00
3.9.2	Mindre anlegg (som ikke forutsetter godkjenning av teknisk plan)		4 900,00
3.10	§ 20-1 m og § 26-1 Opprettelse av ny grunneiendom, ny anleggseiendom eller nytt jordsameie, opprettelse av ny festegrunn for bortfeste som kan gjelde i mer enn 10 år, eller arealoverføring		
3.10.1	Fradeling av tomt med grenser i henhold til godkjent plan		5 500,00
3.10.2	Tillegg for parsell utover 1 inntil 10, fra 11-20 reduseres prisen med 50 %. Ut over 20 betales kr. 100 per parsell		900,00
3.10.3	Fradeling av tomt utenfor byggesone og i uregulert område		13 500,00
3.10.4	Tillegg for parsell utover 1		1 400,00
3.10.5	Fradeling av tilleggsareal / arealoverføring		4 550,00
3.10.6	Fradeling av eksisterende festetomt / punktfeste til egen tomt		4 000,00
	Innebærer søknaden dispensasjon etter plan- og bygningsloven kap. 19, skal det i tillegg betales gebyr etter pkt. 7.		
4.	TRINNVIS SØKNAD (rammesøknad - igangsettingssøknad)		
4.1	Rammetillatelse		
	Gebyr som nevnt under pkt. 3		
4.2	Igangsettingstillatelse		
	Hver igangsettingstillatelse etter gitt rammetillatelse		4 800,00
	Gebyr for ansvarsrett(er) kommer i tillegg		
5.	ENDRINGSSØKNAD		
5.1	Endring eller tillegg i forhold til gitt tillatelse		
	Endring eller tillegg i forhold til gitt tillatelse		3 450,00
	For større endring(er), kan kommunen kreve at saken skal behandles som ny sak. Det kan i slike tilfelle vurderes om det skal fastsettes reduserte gebyrer. For søknad om endring av gitte ansvarsretter – skal det kun tas gebyr etter pkt. 8.		
6.	SEKSJONERING		
	Seksjoner av grunneiendom		4925
	Reseksjonering av grunneiendom		4925
	Tillegg for befarig		2450
	Innebærer søknaden oppmåling betales gebyr for dette etter eget regulativ.		
7.	DISPENSASJONER		
7.1	Det må betales gebyr for hvert forhold som krever dispensasjon		
7.1.2	Dispensasjon med høring		14 300,00
	Deretter pr. dispensasjonsforhold		3 300,00
7.1.3	Dispensasjon uten høring		3 000,00
	Deretter pr. dispensasjonsforhold		1 790,00
8.	GODKJENNINGER AV FORETAK		
8.1.1	Utgår		
8.1.2	Lokal godkjenning		1 500,00
8.1.3	Godkjenning av selvbygger, større tiltak		3 000,00
8.1.4	Godkjenning av selvbygger, små tiltak		800,00

9.	ULOVLIG BRUK OG MANGLENDE AVSLUTNING AV BYGGESAK		
9.1	Tiltak som tas i bruk før midlertidig brukstillatelse/ferdigattest er gitt, gis gebyr med følgende prosent av behandlingsgebyr ved tillatelse:		
	For boliger - pr. boenhet		30 %
	Øvrige tiltak		50 %
9.2	For tiltak der kommunen må etterspørre dokumentasjon for avslutning av byggesaken med ferdigattest (der det foreligger midlertidig brukstillatelse) vil det påløpe følgende gebyr		
	For boliger - pr. boenhet		2 200,00
	Øvrige tiltak		7 200,00
10.	ULOVLIGHETER ETTER PLAN- OG BYGNINGSLOVEN		
10.1	For saksbehandling som påløper i samband med ulovlig arbeid og/eller arbeid som er utført i strid med tillatelse/bestemmelser eller er satt i gang uten tillatelse, gis tilleggsgebyr med følgende prosent av gebyrgrunnlaget for tillatelse:		50 %
11.	OVERTREDELSSESGBYR		
11.1	Foretak eller privatpersoner kan ilegges gebyr for overtredelser som er i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av pbl, jfr. § 32-8. Beløpsgrenser for overtredelser er listet opp i SAK10 kapittel 16.		

Vedtak og kunngjøring - etter matrikkeloven					
Vedtatt av kommunestyret		K-sak		Kunngjort i media	
Hjemmel	matrikkeloven § 32, matrikkelforskriften § 16,				
1.	Generelle bestemmelser				
1.1	Betalingsplikt				
	Den som får utført tjenester etter dette regulativet, skal betale gebyr etter satser og retningslinjer som fremgår av regulativet. Gebyrkravet rettes mot rekvirent hvis ikke annet er skriftlig avtalt.				
	Saksgebyrer etter matrikkeloven skal betales selv om saken ikke blir fullført, men etter en redusert gebyrsats.				
	Dersom rekvirent av forskjellige årsaker har betalt for mye i gebyr, skal kommunen så snart forholdet er klarlagt, tilbakebetale for mye betalt gebyr. Det kan ikke kreves rentetillegg for mye betalt gebyr.				
1.2	Hvilket regulativ skal brukes				
	Gebyrene for arbeider etter matrikkeloven skal beregnes etter det regulativet som gjelder den dato kommunen mottar en fullstendig rekvisisjon.				
1.3	Betalingstidspunkt				
	Gebyret skal betales forskuddsvis.				
1.4	Urimelig gebyr				
	Dersom gebyret åpenbart er urimelig i forhold til de prinsipper som er lagt til grunn, og det arbeidet og de kostnadene kommunen har hatt, kan rådmannen eller den han/hun har gitt fullmakt, av eget tiltak fastsette et passende gebyr.				
	Fullmaktshaver kan under samme forutsetninger og med bakgrunn i grunnlagt søknad fra den som har fått krav om betaling av gebyr, fastsette et redusert gebyr.				
1.5	Fritak for gebyr				
	Når særlige grunner tilsier det, kan kommunen etter kommunalt fastsatte retningslinjer helt eller delvis gi fritak for betaling av kommunale gebyrer i en konkret sak. «Særlige grunner» kan være tiltaksorientert eller tiltakshaverorientert.				
	Eksempel på en tiltaksorientert sak er:				
	Melding/søknad som gjelder et fredet eller verneverdig kulturminne.				
	Eksempel på tiltakshaverorientert forhold er:				
	Tiltakshavers betalingsevne eller samfunnsfunksjon f.eks. en humanitær organisasjon.				
	For den siste kategorien bør de samme retningslinjer som kommunen benytter i forhold til søknad om ettergiving av skatter og avgifter følges.				
1.6	Klage				
	Enkeltvedtak etter dette regulativet kan påklages. Fylkesmannen er klageinstans.				
	Klage på gebyrfastsettelse eller søknad om helt eller delvis fritak for å betale gebyr, medfører ikke utsettelse av betalingsfrist. Det er ikke adgang til å klage på kommunestyrets vedtak om gebyrregulativ.				
	Ved klage skal forvaltningslovens regelverk følges. Klagefristen er 3 uker, jfr: matrikkel. § 46.				

1.7	Avbrutt arbeid	
	Når en rekvirent forårsaker at kommunens arbeid må avbrytes eller avsluttes før det er fullført, skal det betales en andel av tilhørende gebyr tilsvarende det arbeidet kommunen har eller må utføre.	
1.8	Forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken	
	Gjør rekvirenten under sakens gang forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken, opprettholdes likevel gebyret.	
1.9	Endring av regulativet eller gebyrsatsene	
	Endringer av gebyrregulativet vedtas av kommunestyret, normalt i forbindelse med kommunestyrets behandling av økonomiplan og budsjett for kommende år.	
1.10	Gebyr til statlige etater	
	Der kommunen skal kreve inn gebyrer til statlige etater som for eksempel tinglysingsgebyr og dokumentavgift for saker etter dette regulativet, skal utskriving og innkreving av statlige og kommunale gebyrer skje samordnet. Kostnader som kommunen påføres i forbindelse med innhenting av relevante opplysninger i forbindelse med oppmålingsforretning, viderefaktureres til rekvirenten.	
1.11	Timepris	
	Timekostnadene skal dekke både de direkte og de indirekte kostnadene. Satsene skal således dekke: brutto lønnskostnader, forbruksmateriell, reisekostnader + forholdsvis del av utstys- og inventarkostnader, kontorutgifter, renhold, lys, varme og husleie, opplærings-, utviklings-, fraværs- og administrasjonskostnader + andel av sentraladministrasjonens kostnader som vedkommer aktuell(e) arbeidstaker(e) og aktuelt arbeid.	
2.	Gebyrer	
2.1	Oppretting av matrikkelenhet	
2.1.1	Oppretting av grunneiendom og festegrunn	
	areal fra 0 – 500 m ²	12 000,00
	areal fra 501 – 2000 m ²	20 000,00
	areal fra 2001 m ² – økning pr. påbegynt da inntil 20 000 m ²	1 700,00
	Areal 20 001m2 til 100 000m2	kr 50 600,-
2.1.2	Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn	
	areal fra 0 – 500 m ²	12 000,00
	areal fra 501 – 2000 m ²	20 000,00
	areal fra 2001 m ² – økning pr. påbegynt da inntil 20 000 m ²	1 700,00
	Areal 20 001m2 til 100 000m2	kr 50 600,-
2.1.3	Oppmåling av uteareal på eierseksjon	
	Gebyr for oppmåling av uteareal pr. eierseksjon	
	areal fra 0 – 50 m ²	8 900,00
	areal fra 51 – 250 m ²	11 500,00
	areal fra 251 – 2000 m ²	16 000,00
	areal fra 2001 m ² – økning pr. påbegynt da	1 700,00

4.2 Teknisk		Pris 2018	Pris 2018	Pris 2017	Pris 2017
Vann og avløpsgebyr		m/mva	u/mva	m/mva	u/mva
Årsgebyr					
Abonnementsgebyr vann per	25 %	1 647,50	1 318,00	1 555,00	1 244,00
Abonnementsgebyr avløp per	25 %	1 518,75	1 215,00	1 420,00	1 136,00
Forbruksgebyr for vann per m3 målt eller stipulert forbruk	25 %	18,45	14,76	18,34	14,67
Forbruksgebyr for avløp per m3 målt eller stipulert forbruk	25 %	27,85	22,28	25,95	20,76
Tilknytningsgebyr					
For vann per boenhet	25 %	12 750,00	10 200,00	12 750,00	10 200,00
For avløp per boenhet	25 %	12 875,00	10 300,00	12 875,00	10 300,00
For vann annen bebyggelse per m2	25 %	137,50	110,00	137,50	110,00
For avløp annen bebyggelse per m2	25 %	187,50	150,00	187,50	150,00
Tilknytningsgebyr til 1. gangs tilkopling skal under enhver omstendighet beregnes etter minimum 200 m2					
Vannmålerleie per år	25 %	475,00	380,00	475,00	380,00
Gebyr for avstenging/påsetting av vann per frammøte	25 %	500,00	400,00	500,00	400,00
Erstatning for tap av eller skade på vannmåler	25 %	812,50	650,00	787,50	630,00
Saksbehandling av mindre avløpsanlegg					
Søknad om utslippstillatelse etter sentral avløpsforskrift					
Anlegg som ikke overstiger 50 PE (personequivallent)	Nei		4 000,00		2 200,00
Anlegg over 50 PE	Nei		8 000,00		7 850,00
Mindre endring av utslippstillatelse					
Anlegg som ikke overstiger 50 PE	Nei		1 650,00		1 475,00
Anlegg over 50 PE	Nei		3 300,00		2 200,00
Saksbehandling etter Plan- og bygningsloven					
Anlegg som ikke overstiger 50 PE	Nei		8 000,00		1 500,00
Anlegg over 50 PE	Nei				
Godkjenning av foretak - i regulativ for Plan- og byggesaker					
Lokal godkjenning (gjelder også personlig godkj.)	Nei		1 500,00		1 500,00
Renovasjon					
Standard renovasjonsgebyr	25 %	3 162,50	2 530,00	3 162,50	2 530,00
3 dunker a 240 liter	25 %	5 060,00	4 048,00	5 060,00	4 048,00
3 dunker a 360 liter	25 %	9 487,50	7 590,00	9 487,50	7 590,00
Hytte/fritidsboliger	25 %	1 250,00	1 000,00	1 250,00	1 000,00
Gangtillegg (per år):					
10 - 30 m	25 %	375,00	300,00	375,00	300,00
30 - 50 m	25 %	687,50	550,00	687,50	550,00
50 - 100 m	25 %	1 000,00	800,00	1 000,00	800,00
Fradrag for hjemmekompostering	25 %	-250,00	-200,00	-250,00	-200,00

Septiktømming		Pris 2018	Pris 2018	Pris 2017	Pris 2017
Fast tømming		m/mva	u/mva	m/mva	u/mva
Årsgebyr for septiktanker - per m3	25 %	332,50	266,00	332,50	266,00
Årsgebyr for septiktanker med kloakkvann, min. 4 m3 septik	25 %	1 330,00	1 064,00	1 330,00	1 064,00
Årsgebyr for septiktanker med gråvann, min. 2 m3 septik	25 %	665,00	532,00	665,00	532,00
Tette oppsamlingstanker for klosett, min :	25 %	495,00	396,00	495,00	396,00
Ekstra tømmering					
Grunngebyr	25 %	920,00	736,00	920,00	736,00
Tømmegebyr - per m3	25 %	495,00	396,00	495,00	396,00
Tilleggsgeb for krav om oppmøte innen 24 t	25 %	1 835,00	1 468,00	1 835,00	1 468,00
Tilleggsgeb for manglende oppfyllelse av forskr.§ 7	25 %	920,00	736,00	920,00	736,00
Kontrollgebyr av mindre avløpsanlegg					
Fritidsbolig - per år	Nei		252,00		246,00
Anlegg som ikke overstiger 50 PE - per år	Nei		252,00		246,00
Anlegg for 51 - 100 PE - per år	Nei		504,00		492,00
Brann og redning		Pris 2018	Pris 2018	Pris 2017	Pris 2017
Feie- og tilsynsgebyr		m/mva	u/mva	m/mva	u/mva
Feie- og tilsynsgebyr for Gran kommune	25 %	482,50	386,00	500,00	400,00
Ekstra tilsyn av bolig samt feiing	25 %	843,75	675,00	875,00	700,00
Ekstra feiing av skorstein = komm.avg.	25 %	482,50	386,00	500,00	400,00
Ekstra feiing av peis/ovn	25 %	482,50	386,00	500,00	400,00
Andre tjenester innenfor ordinær arbeidstid (pris pr. påbegynte time)	25 %	750,00	600,00	750,00	600,00
Andre tjenester utenfor ordinær arbeidstid (pris pr. påbegynte time)	25 %	1 125,00	900,00	1 125,00	900,00

5.0 Kulturkontoret	102,60 %	Pris 2018	Pris 2018	Pris 2017	Pris 2017
5100 Kulturskolen	112,60 %	m/mva	u/mva	m/mva	u/mva
Søskenmod.fra 2. barn er 50 % av elevavgift for individuell eller gruppeundervisning. Gjelder kun et undervisningstilbud pr. barn.					
Gruppeundervisning, per semester	Nei		1 138,00		1 011,00
Individuell undervisning, per semester	Nei		1 535,00		1 363,00
Subsidiert pris - korps/teater	Nei		8 186,00		7 270,00
Kostpris - korps/teater	Nei	Avtales/utregnes i hvert enkelt tilfelle			
Kulturverksteder, per kurs	Nei		fra 549,00-895,00		fra 487,00-795,00
Utleie Granvang - Storsalen					
Lag og foreninger registret i Gran kommune/kommunale leietakere					
Ukedager (mandag - fredag) - dagtid	Ja/Nei*	491,00	393,00	479,00	383,00
Ukedager (mandag - fredag) - kveldstid	Ja/Nei*	900,00	720,00	799,00	639,00
Helg- og helligdager - dagtid	Ja/Nei*	655,00	524,00	639,00	511,00
Helg- og helligdager - kveldstid	Ja/Nei*	985,00	788,00	960,00	768,00
Lag og foreninger utenfor Gran kommune					
Ukedager (mandag - fredag) - dagtid	Ja/Nei*	1 584,00	1 267,00	1 406,00	1 125,00
Ukedager (mandag - fredag) - kveldstid	Ja/Nei*	2 156,00	1 725,00	1 915,00	1 532,00
Helg- og helligdager - dagtid	Ja/Nei*	2 156,00	1 725,00	1 915,00	1 532,00
Helg- og helligdager - kveldstid	Ja/Nei*	2 700,00	2 160,00	2 398,00	1 918,00
Arrangører utenom det frivillige organisasjonsliv					
Ukedager (mandag - fredag) - dagtid	Ja/Nei*	2 156,00	1 725,00	1 915,00	1 532,00
Ukedager (mandag - fredag) - kveldstid	Ja/Nei*	3 955,00	3 164,00	3 513,00	2 810,00
Helg- og helligdager - dagtid	Ja/Nei*	2 700,00	2 160,00	2 398,00	1 918,00
Helg- og helligdager - kveldstid	Ja/Nei*	4 855,00	3 884,00	4 311,00	3 449,00
Utleie av Granvang - Veslesalen					
Kveld	Ja/Nei*	fra 400,00-796,00	fra 320,00-637,00	fra 390,00-777,00	fra 312,00-621,00
* Mva vil blir beregnet der leietaker er mva-pliktig					
5200 Bibliotek					
Det er gratis å låne og standard er 4 ukers utlånstid, dersom ikke annet er nevnt.					
Purregebyr ved for sen innlevering: 1. purring	Nei		30,00		30,00
2. purring	Nei		70,00		70,00
Purregebyrene er felles for barn og voksne. Gebyrene summeres.					
Erstatningskrav sendes etter 2. purring.					
Erstatningsgebyr ved tap av bøker/medier:					
Bortkommet eller ødelagt materiale må erstattes av låner som har registrert materiale på sitt lånekort.					
Bøker voksen	Nei		400,00		400,00
Bøker barn	Nei		200,00		200,00
Lydbøker voksen	Nei		400,00		400,00
Lydbøker barn	Nei		200,00		200,00
DVD	Nei		200,00		200,00
Musikk CD	Nei		150,00		150,00
Språkkurs (1 cd m/hefte)	Nei		400,00		400,00
Språkkurs (4 cd m/hefte)	Nei		1 500,00		1 500,00
Tegneserier	Nei		100,00		100,00
PC-spill	Nei		200,00		200,00
Tv-spill	Nei		400,00		400,00
Tidsskrifter	Nei		100,00		100,00
Bøker/medier inntil 2 år	Innkjøpspris - hvis denne er høyere enn erstatningssats				
Antikvariske bøker		Vurderes i hvert enkelt tilfelle			
I tillegg til erstatningssummen tilkommer et behandlingsgebyr ved utsendelse av erstatningskravet.					

		Pris 2018	Pris 2018	Pris 2017	Pris 2017
		m/mva	u/mva	m/mva	u/mva
Behandlingsgebyr	Nei		100,00		100,00
(Kommer i tillegg til erstatningsgebyr).					
Nytt lånekort			Gratis		Gratis
Gebyr for tapt lånekort	Nei		30,00		30,00
Lag og foreninger/kommunale leietakere	Ja/Nei*	491,00	393,00	479,00	383,00
Enkeltarrangement kommersielle leietakere	Ja/Nei*	3 440,00	2 752,00	3 353,00	2 682,00
Faste aktiviteter ukedager - halvår	Ja/Nei*	5 080,00	4 064,00	4 951,00	3 961,00
Faste aktiviteter ukedager - år	Ja/Nei*	10 156,00	8 125,00	9 899,00	7 919,00
Utleie Brandbu kino:					
Lag og foreninger registrert i Gran kommune/kommunale leietakere					
Ukedager (mandag - fredag) - dagtid	Ja/Nei*	491,00	393,00	479,00	383,00
Ukedager (mandag - fredag) - kveldstid	Ja/Nei*	820,00	656,00	799,00	639,00
Helg- og helligdager - dagtid	Ja/Nei*	660,00	528,00	644,00	515,00
Helg- og helligdager - kveldstid	Ja/Nei*	985,00	788,00	960,00	768,00
Lag og foreninger utenfor Gran kommune					
Ukedager (mandag - fredag) - dagtid	Ja/Nei*	1 443,00	1 154,00	1 406,00	1 125,00
Ukedager (mandag - fredag) - kveldstid	Ja/Nei*	1 965,00	1 572,00	1 915,00	1 532,00
Helg- og helligdager - dagtid	Ja/Nei*	1 965,00	1 572,00	1 915,00	1 532,00
Helg- og helligdager - kveldstid	Ja/Nei*	2 460,00	1 968,00	2 398,00	1 918,00
Arrangører utenom det frivillige organisasjonsliv					
Ukedager (mandag - fredag) - dagtid	Ja/Nei*	1 965,00	1 572,00	1 915,00	1 532,00
Ukedager (mandag - fredag) - kveldstid	Ja/Nei*	3 604,00	2 883,00	3 513,00	2 810,00
Helg- og helligdager - dagtid	Ja/Nei*	2 460,00	1 968,00	2 398,00	1 918,00
Helg- og helligdager - kveldstid	Ja/Nei*	4 424,00	3 539,00	4 311,00	3 449,00
Personalkostnader ved utleie	Ja/Nei*	661,00	529,00	645,00	516,00
Møterom Brandbu kino med AV-utstyr					
Enkeltarrangement:					
Lag/foreninger, barn/ungdom, kommunale leietakere Gran	Ja/Nei*	359,00	287,00	350,00	280,00
Private/kommersielle aktører	Ja/Nei*	716,00	573,00	698,00	558,00
Faste aktiviteter ukedager - halvår:					
Lag/foreninger, barn/ungdom, kommunale leietakere Gran	Ja/Nei*	4 554,00	3 643,00	4 439,00	3 551,00
Private/kommersielle aktører	Ja/Nei*	4 421,00	3 537,00	4 309,00	3 447,00
Utleie av utstyr kino					
Popcornmaskin: 1 dag/kveld - ekskl. råvarer	25 %	604,00	509,00	589,00	496,00
Popcornmaskin: 1 helg - ekskl. råvarer	25 %	686,00	578,00	669,00	563,00
Pris per solgte beger (kommer i tillegg til leie av maskin)	25 %	4,00	3,00	4,00	3,00
Utstyr og leie av prosjektor og utstyr i kinosal	25 %	547,00	461,00	533,00	449,00

		Pris 2018 m/mva	Pris 2018 u/mva	Pris 2017 m/mva	Pris 2017 u/mva
Billettpriser					
Dagens modell for fastsetting av billettprisene fjernes. Nye priser fastsettes etter markedspris ift filmtilbudet.					
Filmer med egnethet for barn:					
Barn	10 %	Markedspris	Markedspris	70,00-90,00	64,81-83,33
Voksne	10 %	Markedspris	Markedspris	90,00-110,00	83,33-101,86
Filmer med egnethet for ungdom/voksne:					
Barn	10 %	Markedspris	Markedspris	80,00-	74,07-
Voksne	10 %	Markedspris	Markedspris	90,00-	83,33-
Filmer med sensur 15 år/18 år:					
Voksne	10 %	Markedspris	Markedspris	110,00	101,86
Andre billett kategorier:					
Skole	10 %	Markedspris	Markedspris	Pris etter avtale	
Moderasjon - pensjonist/ledsagerbevis	10 %	Markedspris	Markedspris	100,00	92,59
Lukkede forestillinger for lag/foreninger - per forestilling	10 %	Pris etter avtale		Pris etter avtale	
* Mva vil bli beregnet der leietaker er mva-pliktig					
5300 Kultur- og fritidstilbud					
Hadeland kultursal					
Barn og unge i Gran kommune:					
Leie dag 1	Ja/Nei*	2 864,00	2 291,00	2 791,00	2 233,00
Leie påfølgende dager	Ja/Nei*	2 149,00	1 719,00	2 094,00	1 675,00
Fastpris obl teknisk personell/admin pr. time	Ja/Nei*	629,00	503,00	613,00	490,00
Billettavgift pr solgte billett	Ja/Nei*	39,00	31,00	38,00	30,00
Voksne lag/foreninger Gran kommune:					
Leie dag 1	Ja/Nei*	5 730,00	4 584,00	5 449,00	4 468,00
Leie påfølgende dager	Ja/Nei*	4 298,00	3 438,00	4 189,00	3 351,00
Fastpris obl teknisk personell/admin pr. time	Ja/Nei*	629,00	503,00	613,00	490,00
Billettavgift pr solgte billett	Ja/Nei*	39,00	31,00	38,00	30,00
Andre aktører:					
Leie dag 1	Ja/Nei*	10 683,00	8 546,00	9 488,00	7 590,00
Leie påfølgende dager	Ja/Nei*	7 630,00	6 104,00	6 776,00	5 421,00
Fastpris obl teknisk personell/admin pr. time	Ja/Nei*	625,00	500,00	613,00	490,00
Billettavgift pr solgte billett	Ja/Nei*	38,00	30,00	38,00	30,00
Kommersielle leietakere:					
Dagens modell med fast utleiepris fjernes. Utleieprisene fastsettes etter markedspris for hvert arrangement.					
Leie dag 1	Ja/Nei*	Markedspris	Markedspris	20 330,00	16 264,00
Leie påfølgende dager	Ja/Nei*	Markedspris	Markedspris	13 553,00	10 842,00
Fastpris obl teknisk personell/admin pr. time	Ja/Nei*	625,00	500,00	613,00	490,00
Billettavgift pr solgte billett	Ja/Nei*	38,00	30,00	38,00	30,00
* Mva vil bli beregnet der leietaker er mva-pliktig					
5500 Kulturminner og kulturmiljøer					
Kommunhuset på Granavollen					
Enkeltarrangement:					
Lag og foreninger/kommunale leietakere Gran	Ja/Nei*	338,00	270,00	329,00	263,00
Private/kommersielle aktører	Ja/Nei*	1 350,00	1 080,00	1 316,00	1 053,00
Faste aktiviteter ukedager - halvår					
Lag og foreninger/kommunale leietakere Gran	Ja/Nei*		Etter avtale		Etter avtale
Private/kommersielle aktører	Ja/Nei*		Etter avtale		Etter avtale
* Mva vil bli beregnet der leietaker er mva-pliktig					
5600 Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv					
Gran idrettshall - leie per time					
Kommersiell virksomh - Utstillinger/messer/salg	Ja/Nei*		Etter avtale		Etter avtale
Utenbygds leietakere - skoler og institusjoner	Ja/Nei*	593,00	474,00	578,00	462,00
Stevner og liknende arrangement	Ja/Nei*	509,00	407,00	496,00	397,00
Treningsleie - kommunale leietakere, grupper og lag, kulturelle aktiviteter					
	Ja/Nei*	213,00	170,00	208,00	166,00

		Pris 2018	Pris 2018	Pris 2017	Pris 2017
		m/mva	u/mva	m/mva	u/mva
Håndballkamper:					
Alder/divisjon: 8-10 år	Nei		141,00		137,00
Alder/divisjon: 11-12 år	Nei		281,00		274,00
Alder/divisjon: 13-16 år	Nei		389,00		379,00
Alder/divisjon: 17 år	Nei		448,00		437,00
4. divisjon	Nei		503,00		490,00
Rosendalsbanen - utleie					
Trening - gratis			-		-
Kamper, per kamp	Ja/Nei*	254,00	203,00	248,00	198,00
Stevner, per stevnedag	Ja/Nei*	593,00	474,00	578,00	462,00
Større idrettsarrangement	Ja/Nei*	5 246,00	4 197,00	5 114,00	4 091,00
Gran og Brandbu svømmehaller - utleie					
Trening for lag og foreninger, per time	Nei		170,00		166,00
Bedriftsretta helsetiltak, per time	Nei		455,00		443,00
Folkebad					
Billettpris voksne	Nei		40,00		40,00
Billettpris barn	Nei		20,00		20,00
Billettpris barn under 3 år - gratis			-		-
Utleie Størenslunden					
Lokale lag og foreninger, kommunale leietakere/institusjoner					
Ukedager (mandag - fredag) - dagtid	Ja/Nei*	593,00	474,00	578,00	462,00
Ukedager (mandag - fredag) - kveldstid	Ja/Nei*	934,00	747,00	910,00	728,00
Helg- og helligdager - dagtid	Ja/Nei*	760,00	608,00	741,00	593,00
Helg- og helligdager - kveldstid	Ja/Nei*	1 269,00	1 015,00	1 236,00	989,00
Kommersielle arrangement					
Ukedager (mandag - fredag) - dagtid	Ja/Nei*	1 439,00	1 151,00	1 403,00	1 122,00
Ukedager (mandag - fredag) - kveldstid	Ja/Nei*	2 876,00	2 301,00	2 804,00	2 243,00
Helg- og helligdager - dagtid	Ja/Nei*	1 863,00	1 490,00	1 815,00	1 452,00
Helg- og helligdager - kveldstid	Ja/Nei*	3 720,00	2 976,00	3 626,00	2 901,00
HVGS - idrettshall - leie pr. time					
Hall A+B (ordinær idrettshall)					
Treningsleie - lag/foreninger Gran kommune	Ja/Nei*	244,00	195,00	238,00	190,00
Treningsleie - lag/foreninger andre kommuner	Ja/Nei*	593,00	474,00	578,00	462,00
Skoler og institusjoner (Gran kommune)	Ja/Nei*	593,00	474,00	578,00	462,00
Hall A (delt hall)					
Treningsleie - lag/foreninger Gran kommune	Ja/Nei*	144,00	115,00	140,00	112,00
Treningsleie - lag/foreninger andre kommuner	Ja/Nei*	306,00	245,00	299,00	239,00
Skoler og institusjoner (Gran kommune)	Ja/Nei*	306,00	245,00	299,00	239,00
Hall B (delt hall)					
Treningsleie - lag/foreninger Gran kommune	Ja/Nei*	144,00	115,00	140,00	112,00
Treningsleie - lag/foreninger andre kommuner	Ja/Nei*	306,00	245,00	299,00	239,00
Skoler og institusjoner (Gran kommune)	Ja/Nei*	306,00	245,00	299,00	239,00
Hall C (turnhall)					
Treningsleie - alle (ulike satser lag/foreninger Gran og andre kommuner)	Ja/Nei*		Etter avtale		Etter avtale

		Pris 2018	Pris 2018	Pris 2017	Pris 2017
		m/mva	u/mva	m/mva	u/mva
Full hall (hall A, B og C) samt tribuner					
Treningsleie - lag/foreninger Gran kommune	Ja/Nei*	488,00	390,00	475,00	380,00
Treningsleie - lag/foreninger andre kommuner	Ja/Nei*	1 433,00	1 146,00	1 396,00	1 117,00
Skoler og institusjoner (Gran kommune)	Ja/Nei*	1 433,00	1 146,00	1 396,00	1 117,00
Stevner og liknende arrangement - lag/foreninger Gran kommune	Ja/Nei*		Etter avtale		Etter avtale
Stevner og liknende arrangement - lag/foreninger andre kommuner	Ja/Nei*		Etter avtale		Etter avtale
HVGS - styrketreningsrom					
Treningsleie - alle (ulike satser lag/foreninger Gran og andre kommuner)	Ja/Nei*		Etter avtale		Etter avtale
HVGS - aerobicrom					
Treningsleie - alle (ulike satser lag/foreninger Gran og andre kommuner)	Ja/Nei*		Etter avtale		Etter avtale
* Mva vil blir beregnet der leietaker er mva-pliktig					